

Maandstatistiek van de bevolking

Jaargang 49 – november 2001

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2000–2001	= 2000 tot en met 2001
2000/2001	= het gemiddelde over de jaren 2000 tot en met 2001
2000/'01	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2000 en eindigend in 2001
1990/'91–2000/'01	= boekjaar enzovoort, 1990/'91 tot en met 2000/'01

In geval van afronding kan het voorkomen, dat de som van de aantallen afwijkt van het totaal.
Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Drs. R.L. Vellekoop
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair Bedrijf

Inlichtingen

Tel.: (045) 570 70 70
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek
Voorburg/Heerlen, 2001.
Bronvermelding is verplicht.
Verveelvoudiging voor eigen gebruik
of intern gebruik is toegestaan.

Prijzen excl. administratie- en
verzendkosten
Abonnementsprijs: f 225,00 (€ 102,10)
Prijs per los nummer: f 26,00 (€ 11,80)
Kengetal: B-15
ISSN 0024-8711

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

Artikelen

Effecten van sociaal-economische status van kleine, middelgrote en grote geografische eenheden op de sterfte	4
Allochtonen, een jonge en groeiende bevolkingsgroep	11
Relatie- en gezinsvorming van allochtonen	16
Gehuwde allochtonen en hun partner	22
Dodelijke verkeersslachtoffers in 2000	26

Jaarcijfers

Bevolkingstatistieken in Statline	31
Geboorte, 1996–2000	34
Sterfte, 1996–2000	37

Maandcijfers september 2001

	40
Bevolking, stand en dynamiek	41
Levendgeborenen naar legitimiteit en rangnummer (uit de moeder)	42
Overledenen naar leeftijd en geslacht	43
Buitenlandse migratie naar geboorteland	44
Asielaanvragen naar land van nationaliteit	46

Inhoudsopgave november 1996–november 2001	47
--	-----------

Effecten van sociaal-economische status van kleine, middelgrote en grote geografische eenheden op de sterfte

Jeroen Smits, Ingeborg Keij en Gert Westert¹⁾

Een probleem bij onderzoek naar sociaal-economische verschillen in sterfte is het ontbreken van gegevens over de sociaal-economische status op individueel niveau. In dit artikel wordt daarom gebruik gemaakt van de sociaal-economische status voor zes-posities postcodegebieden. De analyses laten zien dat de gemiddelde sterftekans voor mannen die in postcodegebieden wonen met een lage sociaal-economische status bijna 40 procent hoger is dan voor mannen in gebieden met een hoge sociaal-economische status. Voor de vrouwen zijn de sterfteverschillen wat kleiner, maar ook deze verschillen zijn nog steeds aanzienlijk.

Om de invloed van het regionale niveau vast te stellen, wordt het effect van de sociaal-economische status op het niveau van zes-posities postcodegebieden (gemiddeld 38 inwoners) vergeleken met dit effect op het niveau van buurten (gemiddeld 1 468 inwoners) en wijken (gemiddeld 6 616 inwoners). Naarmate het gebied groter is, zijn de sterfteverschillen minder groot.

1. Inleiding

Sociaal-economische verschillen in ziekte en sterfte zijn een belangrijk aspect van sociale ongelijkheid. Volgens het eindrapport van de Programmacommissie Sociaal-Economische Gezondheidsverschillen II (SEGV-II, 2001) leven personen met een hoge sociaal-economische status in Nederland gemiddeld 12 jaar langer in goede gezondheid dan personen met een lage sociaal-economische status (zie ook Van de Water e.a., 1996). Bovendien zijn er aanwijzingen dat de sociaal-economische gezondheidsverschillen in Nederland, evenals in andere West-Europese landen en in Scandinavië, de afgelopen jaren zijn toegenomen. De commissie concludeert ook dat het moeilijk is om deze verschillen in Nederland in kaart te brengen en in hun ontwikkeling te volgen, omdat gegevens over de sociaal-economische positie van patiënten nog nauwelijks routinematig in registraties worden vastgelegd. Een mogelijk alternatief voor het gebruik van individuele gegevens over sociaal-economische status is het koppelen van sociaal-economische informatie op het niveau van kleine geografische eenheden aan de gegevens over gezondheid of sterfte in beschikbare grote registraties. In het buitenland (Engeland, Australië, Verenigde Staten) wordt deze methode veelvuldig toegepast (Carstairs en Morris, 1990; Krieger, 1992; Hyndman e.a., 1995). Ook in Nederland zijn reeds aanzetten in deze richting gegeven, bijvoorbeeld door Rijnveld e.a. (1999) en Bos e.a. (2000). Zij hebben sterftecijfers op vier-posities postcodeniveau, respectievelijk buurtniveau, gerelateerd aan sociaal-economische kenmerken van die gebieden. Deze studies laten zien dat geaggregeerde gegevens tot op zekere hoogte bruikbaar zijn voor het in kaart brengen en monitoren van de sociaal-economische sterfteverschillen in Nederland.

Een probleem van genoemd onderzoek is echter dat de gebruikte geografische eenheden tamelijk groot zijn. In een buurt wonen gemiddeld ongeveer 1,5 duizend personen en in een vier-posities postcodegebied zelfs zo'n 4 duizend personen. Binnen deze gebieden heeft uiteraard niet iedereen dezelfde sociaal-economische status, zodat in veel gevallen een te hoge of te lage status wordt toegekend. Naarmate de gebruikte geografische eenheden kleiner zijn, en in het algemeen dus ook minder heterogeen qua samenstelling, wordt de kans op het optreden van dit probleem, alsmede de omvang ervan, kleiner (Hyndman e.a., 1995; Jarman, 1997).

In dit artikel wordt het effect van sociaal-economische status op de sterfte in Nederland onderzocht aan de hand van omgevingskenmerken op het laagst mogelijke niveau van aggregatie, het niveau van gedetailleerde (zes-posities) postcodegebieden. Binnen deze gebieden wonen gemiddeld slechts 38 personen, verdeeld over zo'n 15 huishoudens. Dat ligt zo dicht mogelijk bij het individuele niveau, waardoor de benadering van het effect van individuele sociaal-economische status beter kan zijn dan bij de in eerder onderzoek gebruikte geografische eenheden. Voorzover bekend bij de auteurs is tot op heden slechts éénmaal eerder gebruik gemaakt van postcodegegevens op een dergelijk gedetailleerd niveau, bij het onderzoek naar het verband tussen sociaal-economische status en gezondheid in Nederland. Smits e.a. (2001) tonen aan dat onder personen die wonen in gedetailleerde postcodegebieden met een gemiddeld lage sociaal-economische status en met veel ouderen de kans op het krijgen van een hersenbloeding (CVA) hoger is.

Om de invloed van de mate van aggregatie van de gebruikte omgevingskenmerken vast te stellen, wordt in dit artikel het effect van sociaal-economische status op het niveau van gedetailleerde postcodegebieden vergeleken met dit effect op de niveaus van buurten en wijken. De analyses worden uitgevoerd voor mannen en vrouwen afzonderlijk, en zowel voor de Nederlandse bevolking als geheel als voor de bevolking uitgesplitst naar leeftijdsgroep, leefsituatie, urbanisatiegraad, provincie en doodsoorzaak.

2. Data en methoden

2.1 Data

Voor de analyses is een bestand gebruikt van de huishoudensstatistiek. Deze statistiek wordt gemaakt op basis van informatie uit de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA) en de Enquête Beroepsbevolking (EBB) van het CBS. Aangezien de sterfte in 1999 centraal staat, is ook de huishoudensstatistiek van 1999 gebruikt.

Voor iedere persoon wordt de zes-posities postcode, de buurt en de wijk van het woonadres bepaald. Voor personen die in een instelling wonen, is het woonadres veelal niet bruikbaar als indicator van sociaal-economische status. Om de individuele sociaal-economische status van deze personen in te schatten dient naar hun laatste niet-institutionele adres gekeken te worden. Om dit adres te achterhalen is de huishoudensstatistiek van 1999 gekop-

¹⁾ Jeroen Smits en Gert Westert zijn werkzaam bij het Centrum voor Zorgonderzoek van het RIVM. Voor meer informatie en vragen kunt u terecht bij Jeroen Smits, jeroen.smits@rivm.nl.

peld met die van 1995. Voor personen die in 1995 reeds in een instelling verbleven was het niet mogelijk om het laatste niet-institutionele adres te achterhalen. Deze personen zijn daarom buiten de analyse gelaten. Het betrof ongeveer 115 duizend personen.

Aan de gegevens van de huishoudensstatistiek zijn vervolgens de gegevens van de doodsoorzakenstatistiek gekoppeld. Dit leverde een bestand op met de bijna 16 miljoen inwoners van Nederland op 1 januari 1999, waarvan er in de loop van dat jaar ongeveer 140 duizend zijn overleden.

De doodsoorzakenstatistiek betreft alle overledenen in 1999; de huishoudensstatistiek van 1999 bevat de stand van de Nederlandse bevolking op 1 januari 1999. Als iemand in de loop van 1999 in Nederland is komen wonen en hier is overleden, is hij/zij niet in de huishoudensstatistiek opgenomen. Dit is ruim honderd keer voorgekomen. Ook kinderen die in de loop van 1999 zijn geboren en overleden, komen niet voor in de huishoudensstatistiek. Dit betreft bijna duizend zuigelingen. In vijf gevallen behoort het sterfgeval tot beide categorieën (ouder(s) in 1999 geïmmigreerd en kind in 1999 geboren en overleden).

Omdat van sommige personen geen postcode bekend is, kan niet aan iedereen een sociaal-economische status worden toegekend. Dit kan het geval zijn bij personen die wonen in een woonboot of woonwagen. Dit komt echter zeer zelden voor. Ook wonen sommige personen op een postcode waarvan geen sociaal-economische status bekend is. Dit komt bijna 60 duizend keer (0,4 procent) voor.

2.2 Sociaal-economische status

Ter indicatie van de sociaal-economische status van een geografische eenheid wordt gebruik gemaakt van het gemiddeld inkomen van de inwoners van het betreffende gebied. Voor het buurt- en wijkniveau is de inkomensinformatie afkomstig van het Regionaal Inkomensonderzoek 1998. Het betreft het gemiddeld besteedbaar inkomen per inkomensontvanger met 52 weken inkomen. Voor het zes-positie postcodeniveau is gebruik gemaakt van inkomensinformatie afkomstig van Geo-Marktprofiel (zie Kooij, 1992)¹⁾. Deze informatie is verkregen door middel van telefonische interviews met personen woonachtig in de gebieden. Gevraagd werd om het postcodegebied op basis van het (gemiddeld) inkomen van de overige bewoners van het gebied in te delen in één van de zes volgende categorieën: (1) tweemaal modaal of meer, (2) tussen modaal en tweemaal modaal, (3) modaal, (4) tussen modaal en minimum, (5) minimum, (6) zeer divers inkomen. Als (bij benadering) modaal inkomen werd een huishoudensinkomen van 50 duizend gulden genomen. De categorie 'divers' bevat gebieden waarin zowel huishoudens met een hoog als huishoudens met een laag inkomen wonen. Deze categorie bevat ongeveer 9 procent van de bevolking. Bij postcodegebieden waarvoor geen antwoord op de inkomensvraag werd verkregen is de meest voorkomende inkomensklasse van de vijf-positie postcodecategorie waartoe het gebied behoort gesubstitueerd. Dit betrof ongeveer 11 procent van de gebieden.

Om tot een zinvolle vergelijking tussen lage en hoge sociaal-economische status te komen, zijn de inkomensvariabelen voor de analyses ingedeeld in drie categorieën: 'laag' (inkomen postcodegebied onder modaal), 'midden' (inkomen postcodegebied modaal) en 'hoog' (inkomen postcodegebied boven modaal).

Vanwege het beperkte aantal categorieën waren de mogelijkheden tot samentrekking bij de zes-positie postcodegegevens het geringst. Daarom is bij de indeling in drie categorieën van deze variabele uitgegaan. Na hercodering van deze variabele (waarbij de categorie 'divers' bij de categorie 'midden' werd ingedeeld) werd een variabele verkregen met 18 procent van de personen in de categorie 'laag', 49 procent in de categorie 'midden' en 33 procent in de categorie 'hoog'. De buurt- en wijksvariabelen werden vervolgens zodanig gehercodeerd dat dezelfde procentuele verdeling van personen over de drie categorieën werd verkregen. Bij de analyses werd hierdoor voor alle drie aggregatieniveaus een vergelijking gemaakt van de laagste 18 procent van de bevolking met de hoogste 33 procent van de bevolking.

In 1999 waren er in Nederland ruim 400 duizend zes-positie postcodegebieden, ruim 10 duizend buurten en ruim 2 duizend wijken. In zes-positie postcodegebieden wonen gemiddeld 38 personen (standaarddeviatie = 30), in buurten gemiddeld 1 468 inwoners en in wijken gemiddeld 6 616 inwoners.

2.3 Methode

De effecten van de sociaal-economische status van de geografische eenheden op de sterfte zijn bepaald met behulp van logistische regressie-analyse.

Bij relatief weinig voorkomende gebeurtenissen als sterfte vormen de coëfficiënten van deze analyse, de odds ratio's, een goede benadering van de relatieve sterfterisico's (Miettinen, 1976). Bij de analyses is de categorie 'hoog' als referentiecategorie genomen. Dit betekent dat de odds ratio's laten zien hoeveel keer hoger of lager de sterftekans is in de groepen met een lage en midden sociaal-economische status ten opzichte van de groep met een hoge sociaal-economische status. In dit artikel worden alleen de odds ratio's voor de categorie 'laag' gepresenteerd. De vermelde odds ratio's geven dus aan hoeveel keer groter of kleiner de sterftekans is in de lage-statusgroep, ten opzichte van de hoge-statusgroep.

De logistische regressie-analyses zijn voor mannen en vrouwen afzonderlijk uitgevoerd. Naast analyses voor alle mannen en vrouwen zijn er uitsplitsingen gemaakt naar leeftijdsgroep, leefsituatie, urbanisatiegraad en provincie. In alle analyses is gecorrigeerd voor het effect van leeftijd. Omdat het verband tussen leeftijd en sterfte niet lineair is (op hogere leeftijd neemt de sterfte meer dan proportioneel toe) wordt zowel voor leeftijd als voor leeftijd in het kwadraat gecorrigeerd.

3. Resultaten

In *staat 1* worden odds ratio's gepresenteerd voor de effecten van de sociaal-economische status op het niveau van gedetailleerde postcodes, buurten en wijken op de sterfte van Nederlandse mannen en vrouwen in 1999. De waarde van 1,39 voor het effect op postcodeniveau bij de mannen geeft aan dat de sterfte onder mannen wonende in een zes-positie postcodegebied met een lage sociaal-economische status 1,39 keer zo hoog is als onder mannen wonende in een zes-positie postcodegebied met een hoge sociaal-economische status. Tussen haakjes is het 95 procent-betrouwbaarheidsinterval gegeven, het gebied waarbinnen met een zekerheid van 95 procent de echte waarde van de odds ratio ligt. Als het hele betrouwbaarheidsinterval boven of onder de 1 ligt is er sprake van een statistisch significante samenhang tussen sociaal-economische status en sterfte. Aangezien bij alle in *staat 1* gepresenteerde odds ratio's het hele 95 procent-betrouwbaarheidsinterval boven de 1 ligt, kan geconcludeerd worden dat er in alle gevallen sprake is van een significant verband tussen sociaal-economische status en sterfte.

De effecten zijn op buurt- en wijkniveau iets minder sterk dan op zes-positie postcodeniveau. Mannen die wonen in buurten waarvan een lage status is toegekend, hebben een sterftekans die 1,34 keer zo hoog is als mannen die wonen in buurten waaraan een hoge status is toegekend. Op wijkniveau is de vergelijkbare sterftekans 1,28 keer zo groot.

Bij de vrouwen zijn de odds ratio's lager dan bij de mannen, gemiddeld zo rond de 1,20. Voor hen is het verschil in sterftekans tussen gebieden met lage en hoge status dus kleiner. Deze bevinding komt overeen met die uit eerder onderzoek (Stronks e.a., 1997; Bos e.a., 2000). Dit neemt niet weg dat ook onder vrouwen het effect van sociaal-economische status op de sterfte aanzienlijk is. Vrouwen die wonen in gebieden met een lage status hebben een 20 procent hogere sterfte dan vrouwen in gebieden met een hoge status. Opvallend is hierbij dat de odds ratio voor het effect op buurniveau de hoogste waarde heeft. Het verschil met het effect op zes-positie postcodeniveau is echter zeer klein en – gezien

de omvang van de betrouwbaarheidsintervallen – ook niet significant. Het is dus niet uitgesloten dat het op toeval gebaseerd is. Zowel bij de mannen als bij de vrouwen is het effect op wijkniveau het zwakst. Dit komt enerzijds overeen met de verwachting, gezien de gemiddeld grote omvang van de wijken. Anderzijds zijn de sterfteverschillen tussen de wijken toch nog opvallend groot. Blijkbaar is het mogelijk om op basis van geografische eenheden met gemiddeld ruim 6 duizend inwoners nog effecten van sociaal-economische status op sterfte op te sporen.

Staat 1
Odds ratio's met 95%-betrouwbaarheidsinterval voor de effecten van sociaal-economische status (laag t.o.v. hoog) van zes-positie postcodegebieden, buurten en wijken op sterfte van mannen en vrouwen in Nederland in 1999

Geografische eenheid	Mannen	Vrouwen
Postcode	1,39 (1,36 – 1,42)	1,21 (1,18 – 1,23)
Buurt	1,34 (1,31 – 1,37)	1,23 (1,20 – 1,26)
Wijk	1,28 (1,25 – 1,31)	1,18 (1,16 – 1,21)
Totaal overleden	64 577	59 595

3.1 Leeftijd

Staat 2 laat zien dat de effecten van sociaal-economische status op sterfte niet voor alle leeftijdsgroepen even groot zijn. De leeftijdsspecifieke effecten verschillen bovendien aanzienlijk tussen de drie aggregatieniveaus en tussen mannen en vrouwen. Bij de mannen is de ongelijkheid het grootst in de leeftijdsgroep 25–64 jaar. Ook de jongste leeftijdscategorie vertoont – voor wat betreft het postcodeniveau – relatief veel ongelijkheid. Op buurt- en wijkniveau zijn de verschillen voor deze categorie echter niet significant.

Bij de vrouwen is op postcodeniveau hetzelfde beeld zichtbaar als bij de mannen, met de grootste ongelijkheid op middelbare leeftijd en in de jongste leeftijdscategorie. Op buurt- en wijkniveau is het patroon bij de vrouwen echter anders. Daar zijn het de jongste leeftijdsgroepen die de grootste ongelijkheid vertonen en neemt de ongelijkheid geleidelijk af met de leeftijd. Meisjes van 0–14 jaar die in een buurt of wijk met lage sociaal-economische status wonen, hebben een meer dan twee keer zo grote kans om te overlijden als meisjes in een buurt of wijk met hoge sociaal-economische status.

Staat 2
Verschillen tussen leeftijdsgroepen in effecten van sociaal-economische status (laag t.o.v. hoog) van zes-positie postcodegebieden, buurten en wijken op sterfte in Nederland in 1999

Leeftijdsgroepen	Mannen				Vrouwen			
	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden
0–14 jaar	1,51 (1,12 – 2,05)	1,22 (0,90 – 1,66)	1,18 (0,87 – 1,60)	340	1,72 (1,14 – 2,59)	2,44 (1,73 – 3,45)	2,30 (1,62 – 3,28)	249
15–24 jaar	1,36 (1,08 – 1,72)	1,45 (1,14 – 1,84)	1,36 (1,07 – 1,74)	549	1,19 (0,82 – 1,72)	1,59 (1,09 – 2,33)	1,64 (1,10 – 2,45)	221
25–39 jaar	1,88 (1,64 – 2,15)	1,89 (1,65 – 2,17)	1,63 (1,42 – 1,86)	1 653	2,21 (1,86 – 2,63)	1,46 (1,22 – 1,74)	1,38 (1,16 – 1,64)	1 076
40–64 jaar	1,78 (1,70 – 1,87)	1,68 (1,60 – 1,76)	1,50 (1,43 – 1,58)	13 748	1,63 (1,54 – 1,73)	1,54 (1,45 – 1,63)	1,35 (1,27 – 1,44)	8 663
65–79 jaar	1,34 (1,29 – 1,38)	1,27 (1,23 – 1,31)	1,25 (1,21 – 1,29)	28 821	1,32 (1,27 – 1,37)	1,30 (1,25 – 1,35)	1,22 (1,17 – 1,27)	20 080
80 jaar en ouder	1,17 (1,12 – 1,22)	1,14 (1,09 – 1,19)	1,13 (1,08 – 1,18)	19 466	1,01 (0,98 – 1,05)	1,09 (1,05 – 1,12)	1,10 (1,06 – 1,14)	29 306

Voor alle groepen geldt dat boven de 65 jaar de ongelijkheid duidelijk afneemt. Bij de 80-plussers zijn de sterfteverschillen het laagst. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat onder personen met lage sociaal-economische status degenen met een slechtere gezondheid eerder sterven, waardoor in de hoogste leeftijdscategorieën de bovengemiddeld gezonde personen uit de lage statusgroep zijn oververtegenwoordigd.

3.2 Leefsituatie

Staat 3 toont de sterfteverschillen uitgesplitst naar leefsituatiegroepen. Onder ongehuwd samenwonenden zijn de verschillen het grootst, maar ook onder gehuwd samenwonenden, alleenstaande mannen, gescheidenen, en thuiswonende kinderen is de sterfte in de gebieden met lage status aanzienlijk hoger dan in de gebieden met hoge status. Alleenstaande vrouwen en verweduwen vertonen relatief kleine sterfteverschillen. Bij de verweduwen hangt dit waarschijnlijk samen met de gemiddeld hoge leeftijd van deze groep en de lagere ongelijkheid in sterfte onder ouderen (zie staat 2).

3.3 Ruimtelijke verschillen

Staat 4 laat zien dat de verschillen in ongelijkheid naar urbanisatiegraad niet erg groot zijn. Alleen de niet-stedelijke gebieden vertonen een duidelijk lagere ongelijkheid dan de andere gebieden. Op postcodeniveau zijn de sterfteverschillen het grootst in de matig stedelijke gebieden en op buurtniveau in de zeer sterk stedelijke gebieden. Voor wat betreft de verschillen tussen de provincies, laat *staat 5* zien dat bij de mannen in Groningen, Drenthe en Flevoland de ongelijkheid relatief groot is. Bij de vrouwen springt met name Flevoland er uit, met een relatief grote ongelijkheid op postcodeniveau. Verder is het beeld voor wat betreft de verschillen tussen provincies tamelijk divers.

3.4 Doodsoorzaken

Staat 6 presenteert de odds ratio's voor postcode, buurt en wijk afzonderlijk voor de hoofdgroepen van de belangrijkste doodsoorzaken (BELDO). Relatief sterke en significante verschillen op postcodeniveau, voor zowel mannen als vrouwen, blijken voor te komen bij de infectieuze en parasitaire ziekten, de endocriene, voedings- en stofwisselingsziekten en de niet-natuurlijke doodsoorzaken. De verschillen op dit niveau zijn verder groot bij de ziekten van de ademhalingswegen en van de spijsverteringsorganen onder mannen en bij de ziekten van de urinewegen en geslachtsorganen onder vrouwen. Doodsoorzaken die op postcodeniveau

Staat 3
Verschillen tussen leefsituatiegroepen in effecten van sociaal-economische status (laag t.o.v. hoog) van zes-positie postcodegebieden, buurten en wijken op sterfte in Nederland in 1999

Leefsituatie	Mannen				Vrouwen			
	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden
Alleenstaand	1,37 (1,25 – 1,51)	1,44 (1,30 – 1,58)	1,26 (1,15 – 1,39)	3 590	1,03 (0,93 – 1,15)	1,15 (1,04 – 1,28)	1,15 (1,03 – 1,28)	2 884
Ongehuwd samenwonend	1,63 (1,46 – 1,82)	1,56 (1,39 – 1,75)	1,44 (1,28 – 1,61)	2 533	1,24 (1,09 – 1,42)	1,49 (1,30 – 1,70)	1,38 (1,21 – 1,58)	1 806
Gehuwd samenwonend	1,36 (1,32 – 1,40)	1,29 (1,25 – 1,33)	1,26 (1,22 – 1,29)	38 597	1,38 (1,32 – 1,44)	1,30 (1,24 – 1,36)	1,24 (1,18 – 1,29)	16 600
Gescheiden	1,44 (1,32 – 1,57)	1,38 (1,26 – 1,50)	1,28 (1,17 – 1,40)	4 132	1,26 (1,15 – 1,38)	1,35 (1,24 – 1,48)	1,21 (1,11 – 1,32)	3 925
Verweduwd	1,20 (1,12 – 1,28)	1,19 (1,12 – 1,28)	1,17 (1,10 – 1,25)	8 088	1,10 (1,05 – 1,14)	1,15 (1,11 – 1,20)	1,13 (1,09 – 1,18)	19 842
Kind	1,32 (1,12 – 1,56)	1,21 (1,02 – 1,43)	1,17 (0,99 – 1,38)	1 155	1,33 (1,00 – 1,76)	1,57 (1,21 – 2,03)	1,63 (1,25 – 2,13)	458

Staat 4
Verschillen tussen gebieden van verschillende urbanisatiegraad in effecten van sociaal-economische status (laag t.o.v. hoog) van zes-positie postcodegebieden, buurten en wijken op sterfte in Nederland in 1999

Urbanisatiegraad	Mannen				Vrouwen			
	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden
Zeer sterk stedelijk	1,35 (1,28 – 1,41)	1,38 (1,31 – 1,45)	1,25 (1,19 – 1,31)	13 415	1,23 (1,17 – 1,29)	1,25 (1,20 – 1,32)	1,17 (1,12 – 1,23)	14 356
Sterk stedelijk	1,40 (1,34 – 1,47)	1,31 (1,25 – 1,37)	1,27 (1,21 – 1,33)	15 363	1,22 (1,17 – 1,28)	1,23 (1,18 – 1,29)	1,22 (1,17 – 1,28)	14 930
Matig stedelijk	1,43 (1,36 – 1,51)	1,34 (1,27 – 1,42)	1,27 (1,20 – 1,35)	10 993	1,29 (1,23 – 1,37)	1,21 (1,14 – 1,28)	1,15 (1,08 – 1,23)	10 070
Weinig stedelijk	1,40 (1,33 – 1,48)	1,34 (1,24 – 1,44)	1,32 (1,24 – 1,40)	11 403	1,15 (1,09 – 1,22)	1,21 (1,12 – 1,31)	1,19 (1,11 – 1,27)	9 992
Niet stedelijk	1,30 (1,24 – 1,38)	1,20 (1,13 – 1,27)	1,21 (1,15 – 1,28)	13 403	1,05 (0,99 – 1,12)	1,10 (1,03 – 1,18)	1,09 (1,02 – 1,16)	10 247

Staat 5
Verschillen tussen provincies in effecten van sociaal-economische status (laag t.o.v. hoog) van zes-positie postcodegebieden, buurten en wijken op sterfte in Nederland in 1999

Provincies	Mannen				Vrouwen			
	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden
Groningen	1,52 (1,35 – 1,71)	1,50 (1,30 – 1,74)	1,31 (1,14 – 1,51)	2 557	1,12 (1,00 – 1,26)	1,17 (1,02 – 1,34)	1,29 (1,13 – 1,48)	2 464
Friesland	1,34 (1,19 – 1,50)	1,33 (1,14 – 1,55)	1,32 (0,98 – 1,77)	2 763	1,07 (0,95 – 1,21)	1,13 (0,95 – 1,35)	0,82 (0,62 – 1,09)	2 421
Drenthe	1,50 (1,32 – 1,70)	1,42 (1,24 – 1,63)	1,57 (1,35 – 1,83)	2 219	1,15 (1,00 – 1,32)	0,96 (0,82 – 1,11)	1,01 (0,86 – 1,20)	1 709
Overijssel	1,43 (1,31 – 1,56)	1,29 (1,17 – 1,41)	1,22 (1,09 – 1,37)	4 622	1,19 (1,08 – 1,31)	1,18 (1,07 – 1,31)	1,13 (1,00 – 1,28)	3 977
Flevoland	1,62 (1,33 – 1,98)	1,49 (1,20 – 1,86)	1,90 (1,37 – 2,65)	881	1,42 (1,14 – 1,77)	1,19 (0,94 – 1,50)	1,20 (0,82 – 1,77)	703
Gelderland	1,34 (1,26 – 1,44)	1,31 (1,22 – 1,41)	1,27 (1,18 – 1,37)	7 801	1,25 (1,17 – 1,34)	1,18 (1,10 – 1,28)	1,20 (1,11 – 1,30)	7 151
Utrecht	1,33 (1,22 – 1,46)	1,33 (1,21 – 1,47)	1,32 (1,21 – 1,44)	4 069	1,26 (1,16 – 1,38)	1,30 (1,18 – 1,43)	1,23 (1,12 – 1,34)	3 947
Noord-Holland	1,41 (1,33 – 1,49)	1,35 (1,27 – 1,44)	1,29 (1,20 – 1,38)	9 980	1,26 (1,19 – 1,33)	1,22 (1,14 – 1,30)	1,18 (1,10 – 1,27)	9 786
Zuid-Holland	1,41 (1,34 – 1,48)	1,42 (1,35 – 1,49)	1,38 (1,31 – 1,45)	13 929	1,18 (1,13 – 1,24)	1,29 (1,22 – 1,35)	1,27 (1,21 – 1,33)	13 873
Zeeland	1,33 (1,14 – 1,54)	1,51 (1,23 – 1,85)	1,10 (0,83 – 1,45)	1 710	0,98 (0,84 – 1,15)	1,25 (1,00 – 1,57)	1,28 (0,97 – 1,68)	1 469
Noord-Brabant	1,36 (1,28 – 1,44)	1,33 (1,24 – 1,42)	1,25 (1,17 – 1,33)	9 012	1,24 (1,16 – 1,32)	1,35 (1,26 – 1,45)	1,15 (1,07 – 1,24)	7 801
Limburg	1,39 (1,28 – 1,51)	1,23 (1,12 – 1,35)	1,19 (1,08 – 1,31)	5 034	1,22 (1,11 – 1,33)	1,27 (1,15 – 1,41)	1,17 (1,05 – 1,30)	4 294

Staat 6
Odds ratio's voor de effecten van sociaal-economische status (laag t.o.v. hoog) van zes-positie postcodegebieden, buurten en wijken op sterfte naar hoofdgroepen van doodsoorzaken in Nederland in 1999

BELDO hoofdgroepen	Mannen				Vrouwen			
	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden
Infectieuze en parasitaire ziekten	1,63 (1,34 – 1,99)	1,48 (1,21 – 1,80)	1,14 (0,93 – 1,40)	757	1,42 (1,16 – 1,75)	1,09 (0,88 – 1,35)	0,96 (0,78 – 1,20)	684
Nieuwvormingen	1,29 (1,25 – 1,35)	1,20 (1,15 – 1,25)	1,16 (1,11 – 1,20)	20 855	1,13 (1,08 – 1,18)	1,11 (1,06 – 1,16)	1,08 (1,03 – 1,13)	16 646
Ziekten bloed, bloedbereidende organen, immuunstoornissen	1,61 (0,97 – 2,67)	1,32 (0,83 – 2,11)	1,32 (0,80 – 2,17)	129	2,05 (1,37 – 3,07)	1,65 (1,10 – 2,48)	1,43 (0,97 – 2,12)	202
Endocriene, voedings- en stofwisselings-ziekten	1,65 (1,43 – 1,90)	1,53 (1,32 – 1,77)	1,39 (1,21 – 1,61)	1 508	1,55 (1,38 – 1,74)	1,40 (1,24 – 1,58)	1,31 (1,17 – 1,48)	2 222
Psychische stoornissen	1,25 (1,07 – 1,46)	1,25 (1,06 – 1,47)	1,30 (1,10 – 1,53)	1 167	1,02 (0,91 – 1,14)	1,10 (0,98 – 1,24)	1,17 (1,04 – 1,31)	2 380
Ziekten van zenuwstelsel en zintuigen	1,20 (1,03 – 1,40)	0,97 (0,83 – 1,14)	1,01 (0,86 – 1,19)	1 239	1,01 (0,87 – 1,17)	1,02 (0,87 – 1,20)	1,17 (1,01 – 1,36)	1 350
Ziekten van hart en vaatstelsel	1,33 (1,28 – 1,38)	1,35 (1,30 – 1,40)	1,29 (1,24 – 1,34)	22 770	1,23 (1,19 – 1,28)	1,28 (1,23 – 1,33)	1,23 (1,19 – 1,28)	21 510
Ziekten van de ademhalingsorganen	1,56 (1,46 – 1,68)	1,52 (1,42 – 1,63)	1,50 (1,40 – 1,61)	6 703	1,25 (1,16 – 1,35)	1,36 (1,25 – 1,46)	1,27 (1,18 – 1,38)	5 234
Ziekten van de spijsverteringsorganen	1,92 (1,69 – 2,17)	1,54 (1,36 – 1,75)	1,44 (1,27 – 1,63)	2 055	1,23 (1,10 – 1,38)	1,38 (1,23 – 1,54)	1,28 (1,14 – 1,43)	2 366
Ziekten van huid en onderhuids bindweefsel	1,38 (0,80 – 2,37)	1,04 (0,61 – 1,78)	1,47 (0,88 – 2,46)	113	1,08 (0,78 – 1,50)	1,27 (0,92 – 1,76)	1,08 (0,77 – 1,50)	289
Ziekten van spieren, beenderen en bindweefsel	1,06 (0,75 – 1,50)	1,02 (0,72 – 1,46)	0,98 (0,68 – 1,41)	260	0,96 (0,76 – 1,22)	1,03 (0,80 – 1,32)	0,97 (0,75 – 1,24)	525
Ziekten urinewegen en geslachtsorganen	1,23 (1,02 – 1,47)	1,19 (0,99 – 1,43)	1,10 (0,92 – 1,32)	962	1,34 (1,15 – 1,56)	1,41 (1,21 – 1,65)	1,38 (1,17 – 1,61)	1 256
Symptomen, onvolledig omschreven ziektebeelden	1,36 (1,23 – 1,50)	1,35 (1,22 – 1,49)	1,23 (1,11 – 1,36)	3 072	1,05 (0,95 – 1,16)	1,18 (1,07 – 1,31)	1,09 (0,98 – 1,21)	2 958
Niet-natuurlijke doodsoorzaken	1,73 (1,56 – 1,92)	1,70 (1,53 – 1,88)	1,68 (1,52 – 1,87)	2 877	1,47 (1,30 – 1,67)	1,29 (1,13 – 1,47)	1,15 (1,01 – 1,31)	1 869

sterke verschillen vertonen, doen dat in het algemeen ook op buurtniveau en soms zelfs op wijkniveau (zoals bij de mannen de ziekten van de ademhalingsorganen en de niet-natuurlijke doodsoorzaken). De hoofdgroepen met de meeste sterftegevallen – nieuwvormingen en ziekten van hart en vaatstelsel – vertonen middelmatig sterke verschillen.

Omdat sommige hoofdgroepen nogal groot zijn en zeer verschillende ziekten kunnen bevatten, worden in *staat 7* de odds ratio's voor een aantal afzonderlijke doodsoorzaken weergegeven. Binnen de categorie van nieuwvormingen zijn de sterfteverschillen naar sociaal-economische status het grootst bij maagkanker en kanker van luchtpijp en long, en bij de vrouwen ook bij kanker van lip, mond, keel en slokdarm en bij kanker van nier, urineweg en blaas. Grote sterfteverschillen zijn verder zichtbaar bij suikerziekte, acuut hartinfarct, hartdecompensatie (vooral bij de mannen), CARA, chronische leveraandoeningen onder invloed van alcohol, verkeersongevallen (vooral mannen), accidentele val en zelfdoding.

Bij sommige doodsoorzaken zijn de verschillen op buurt- en wijkniveau nauwelijks kleiner en soms zelfs groter dan op postcode-niveau (maagkanker, acuut hartinfarct, CARA, verkeersongevallen bij mannen, accidentele val). Dit duidt er mogelijk op dat bij deze doodsoorzaken risicofactoren in de woonomgeving een relatief grote rol spelen.

4. Conclusies

De in dit artikel gepresenteerde analyses laten zien dat er in Nederland aanzienlijke verschillen in sterfte voorkomen tussen personen die wonen in gebieden met een hoge sociaal-economische status en personen in gebieden met een lage sociaal-economi-

sche status. Gemiddeld genomen is de sterftetekans voor mannen die in zes-positie postcodegebieden wonen met een lage sociaal-economische status bijna 40 procent hoger dan die voor mannen in postcodegebieden met een hoge sociaal-economische status. Bij de vrouwen zijn de sterfteverschillen iets kleiner, gemiddeld zo'n 20 procent op postcodeniveau, maar ook deze verschillen zijn nog steeds aanzienlijk.

Uitsplitsingen naar leeftijds- en leefsituatiegroep, urbanisatiegraad en provincie tonen aan dat de ongelijkheid in sterfte onder ouderen, verweduwd en personen die op het platteland wonen het laagst is. De (naar omvang) belangrijkste doodsoorzaken die een sterke relatie laten zien met sociaal-economische status, zijn long- en luchtpijpkanker, acuut hartinfarct, CARA, suikerziekte en de niet-natuurlijke doodsoorzaken.

De sterfteverschillen op postcodeniveau zijn bij de mannen meestal sterker dan die op buurtniveau, en de laatstgenoemde verschillen zijn in het algemeen weer sterker dan die op wijkniveau. Dit kan worden toegeschreven aan het 'verwateringseffect': op een hoger aggregatieniveau is de heterogeniteit met betrekking tot sociaal-economische status groter, waardoor de samenhang tussen individuele status en 'omgevingsstatus' geringer wordt. De verschillen zijn echter niet erg groot. De odds ratio heeft bij de mannen een gemiddelde waarde van 1,39 op zes-positie postcodeniveau, tegen 1,34 op buurtniveau en 1,28 op wijkniveau. Bij de vrouwen zijn deze waarden respectievelijk 1,21, 1,23 en 1,18.

De geringe verschillen in sterkte tussen de effecten op postcode- en buurtniveau duiden erop dat zelfs op basis van inkomensgegevens voor geografische eenheden met 1,5 duizend of meer inwoners nog redelijke inschattingen van statuseffecten op de sterfte kunnen worden gemaakt. Er zijn echter ook andere verklaringen voor deze bevinding mogelijk. Zo zou de gebruikte maat voor sociaal-economische status op postcodeniveau meer ruis kunnen vertonen dan de maat op buurt- en wijkniveau. De op interviews gebaseerde

Staat 7
Odds ratio's voor de effecten van sociaal-economische status (laag t.o.v. hoog) van zes-positie postcodegebieden, buurten en wijken op sterfte naar enkele specifieke doodsoorzaken in Nederland in 1999

Doodsoorzaken	Mannen				Vrouwen			
	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden	Postcode	Buurt	Wijk	Overleden
Kanker van lip, mond, keel en slokdarm	1,19 (1,00 – 1,41)	1,02 (0,86 – 1,21)	0,98 (0,82 – 1,17)	1 109	1,38 (1,08 – 1,75)	1,37 (1,07 – 1,74)	1,27 (0,99 – 1,63)	495
Maagkanker	1,41 (1,19 – 1,68)	1,42 (1,18 – 1,70)	1,18 (0,98 – 1,41)	1 014	0,97 (0,78 – 1,21)	1,32 (1,05 – 1,66)	1,30 (1,04 – 1,63)	630
Darmkanker	1,07 (0,95 – 1,21)	1,28 (1,13 – 1,45)	1,24 (1,10 – 1,41)	2 136	1,00 (0,88 – 1,12)	1,01 (0,89 – 1,15)	1,01 (0,89 – 1,15)	2 038
Kanker van lever, gal en alvleesklier	1,14 (0,97 – 1,35)	1,08 (0,91 – 1,27)	1,09 (0,92 – 1,28)	1 195	1,12 (0,96 – 1,30)	1,13 (0,97 – 1,31)	1,11 (0,95 – 1,29)	1 311
Kanker van luchtpijp en long	1,59 (1,48 – 1,70)	1,39 (1,30 – 1,49)	1,31 (1,22 – 1,41)	6 453	1,79 (1,59 – 2,02)	1,69 (1,50 – 1,91)	1,52 (1,35 – 1,72)	2 083
Melanoom van huid	1,00 (0,71 – 1,41)	0,93 (0,64 – 1,34)	0,61 (0,39 – 0,94)	264	0,95 (0,65 – 1,39)	0,89 (0,59 – 1,34)	0,95 (0,64 – 1,42)	213
Borstkanker	–	–	–	–	0,97 (0,88 – 1,07)	0,93 (0,84 – 1,03)	0,91 (0,82 – 1,01)	3 453
Kanker van baarmoeder en eierstok	–	–	–	–	1,17 (1,01 – 1,35)	1,16 (1,00 – 1,35)	1,08 (0,93 – 1,25)	1 502
Prostaatcancer	1,14 (1,01 – 1,27)	0,89 (0,79 – 1,00)	0,94 (0,83 – 1,06)	2 302	–	–	–	–
Kanker van nier, urinewegen en blaas	1,32 (1,14 – 1,53)	1,15 (0,99 – 1,35)	1,22 (1,05 – 1,42)	1 404	1,45 (1,17 – 1,79)	1,12 (0,90 – 1,39)	1,03 (0,83 – 1,28)	703
Kanker van lymfatisch en bloed-vormend weefsel	0,99 (0,86 – 1,14)	1,08 (0,93 – 1,25)	1,03 (0,89 – 1,20)	1 513	0,94 (0,81 – 1,09)	0,90 (0,77 – 1,05)	0,97 (0,83 – 1,13)	1 345
Suikerziekte	1,75 (1,49 – 2,05)	1,59 (1,35 – 1,87)	1,44 (1,23 – 1,70)	1 223	1,75 (1,52 – 2,00)	1,57 (1,36 – 1,81)	1,45 (1,26 – 1,67)	1 667
Dementie	1,03 (0,86 – 1,22)	1,14 (0,95 – 1,38)	1,21 (1,01 – 1,46)	929	0,94 (0,84 – 1,06)	1,06 (0,94 – 1,19)	1,14 (1,01 – 1,29)	2 252
Ziekte van Parkinson	1,06 (0,81 – 1,38)	0,81 (0,61 – 1,08)	0,96 (0,72 – 1,28)	408	0,83 (0,62 – 1,11)	0,91 (0,66 – 1,25)	1,14 (0,83 – 1,56)	331
Acuut hartinfarct	1,34 (1,25 – 1,43)	1,41 (1,32 – 1,50)	1,34 (1,25 – 1,43)	7 330	1,35 (1,25 – 1,46)	1,37 (1,27 – 1,48)	1,33 (1,23 – 1,44)	5 128
Hartdecompensatie	1,48 (1,30 – 1,68)	1,32 (1,15 – 1,50)	1,29 (1,13 – 1,48)	1 912	1,23 (1,10 – 1,36)	1,17 (1,05 – 1,31)	1,10 (0,99 – 1,23)	2 762
CVA	1,26 (1,16 – 1,37)	1,28 (1,18 – 1,39)	1,25 (1,15 – 1,36)	4 476	1,12 (1,04 – 1,20)	1,23 (1,14 – 1,32)	1,20 (1,12 – 1,29)	6 260
Longontsteking	1,26 (1,12 – 1,41)	1,23 (1,09 – 1,39)	1,28 (1,14 – 1,44)	2 282	0,99 (0,89 – 1,10)	1,12 (1,01 – 1,25)	1,05 (0,94 – 1,18)	2 659
Chronische aandoeningen onderste luchtwegen (CARA)	1,76 (1,61 – 1,93)	1,71 (1,56 – 1,88)	1,63 (1,49 – 1,78)	3 866	1,76 (1,56 – 1,98)	1,78 (1,58 – 2,01)	1,61 (1,43 – 1,80)	2 150
Chronische leveraandoeningen o.i.v. alcohol	3,10 (2,24 – 4,29)	1,88 (1,36 – 2,58)	1,64 (1,20 – 2,25)	305	1,74 (1,07 – 2,82)	1,44 (0,90 – 2,31)	1,32 (0,82 – 2,13)	141
Verkeersongevallen	1,31 (1,08 – 1,59)	1,51 (1,24 – 1,84)	1,70 (1,39 – 2,07)	833	1,31 (0,93 – 1,83)	1,02 (0,72 – 1,44)	0,86 (0,60 – 1,24)	295
Accidentele val	1,34 (0,96 – 1,87)	1,57 (1,12 – 2,20)	1,42 (1,01 – 1,99)	274	1,28 (0,95 – 1,72)	1,47 (1,07 – 2,00)	1,40 (1,04 – 1,89)	328
Zelfdoding	1,93 (1,62 – 2,30)	1,59 (1,34 – 1,89)	1,49 (1,25 – 1,77)	988	2,23 (1,74 – 2,85)	1,53 (1,19 – 1,98)	1,18 (0,91 – 1,52)	488

postcodegegevens zijn waarschijnlijk meer aan meetfouten onderhevig dan de van belastinggegevens afkomstige buurt- en wijkgegevens, die bovendien over een veel grotere groep gemiddeld worden, waardoor toevallige meetfouten grotendeels tegen elkaar wegvallen.

Daarnaast kan het geringe verschil in sterkte tussen de effecten op postcode- en buurtniveau een gevolg zijn van het feit dat beide statusvariabelen iets anders meten. Het is bekend dat naast de individuele sociaal-economische status van personen – die waarschijnlijk het beste met de postcodevariabele wordt gemeten – de sociaal-economische status van de buurt waarin men leeft een onafhankelijke invloed op de sterfte uitoefent (Van Oers e.a., 1997). Risicofactoren als slechte behuizing, vervuiling en (verkeers)onveiligheid zijn in sterkere mate aanwezig in buurten met een lage sociaal-economische status.

Deze onafhankelijke invloed van buurtfactoren zien we bijvoorbeeld terug in het feit dat bij een aantal doodsoorzaken de effecten op buurtniveau even sterk of zelfs sterker zijn dan op postcodeniveau (maag- en darmkanker, acuut hartinfarct, niet-natuurlijke doodsoorzaken). Het duidelijkst is dit bij de verkeersongevallen onder mannen, waar de omstandigheden op wijkniveau zelfs de grootste invloed blijken te hebben. Ook het feit dat bij de vrouwen het verschil tussen de postcode- en buurteffecten kleiner is dan bij de mannen wijst op een eigen bijdrage van buurtfactoren. In het klassieke Nederlandse gezinspatroon waren vrouwen meestal in het eigen huishouden werkzaam en daardoor waarschijnlijk meer aan buurtinvloeden blootgesteld dan de merendeels buiten de eigen buurt werkzame mannen.

De in dit artikel gevonden sterfteverschillen tussen personen met een lage en die met een hoge sociaal-economische status zijn

naar alle waarschijnlijkheid grotendeels te herleiden tot verschillen in levensstijl en levensomstandigheden tussen deze groepen. Dit betekent dat de hogere sterfte onder personen met een lage status voor een groot deel vermijdbare sterfte is. Levensstijl en levensomstandigheden zijn immers zaken die in principe veranderbaar zijn.

Hierbij is het ook van belang om naar de rol van de gezondheidszorg te kijken. Vermijdbare sterfte kan op toegankelijkheidsproblemen of op het anderszins falen van het zorgsysteem duiden (Treurniet e.a., 2001). Het feit dat deze sterfteverschillen in principe vermijdbaar zijn, betekent dat hier nog veel gezondheidswinst behaald kan worden. In het volgen en analyseren van de sociaal-economische sterfteverschillen ligt dus ook een belangrijke taak voor de (preventieve) gezondheidszorg. De doodsoorzaken waarvoor sterke effecten van sociaal-economische status zijn gevonden, wijzen op die gebieden die bijzondere aandacht verdienen.

Literatuur

- Bos, V., A.E. Kunst en J.P. Mackenbach, 2000, Nationale gegevens over sociaal-economische sterfteverschillen op basis van informatie over kleine geografische eenheden. Rotterdam: Instituut Maatschappelijke Gezondheidszorg (Erasmus Universiteit Rotterdam).
- Carstairs, V. en R. Morris, 1990, Deprivation and health in Scotland. *Health Bulletin* (48), blz. 162–175.
- Hyndman, J.C.G. e.a., 1995, Misclassification of social disadvantage based on geographical areas: comparison of postcode and collector's district analyses. *International Journal of Epidemiology* (24), blz. 165–176.
- Jarman, B., 1997, Scores should be based on enumeration districts and payments should be phased in gradually. *British Medical Journal* (314), blz. 228–229.
- Kooij, J. van der, 1992, Geo-demografische informatie op laag schaalniveau: de postcode als ruimtelijke ingang. *Planning, Methodiek en Toepassing* (41), blz. 26–33.
- Krieger, N., 1992, Overcoming the absence of socioeconomic data in medical records: validation and application of a census-based methodology. *American Journal of Public Health* (82), blz. 703–710.
- Miettinen, O., 1976, Estimability and estimation in case-referent studies. *American Journal of Epidemiology* (103), blz. 226–235.
- Oers, J.A.M. van, e.a., 1997, Geografische gezondheidsverschillen, blz. 267–301. In: J.P. Mackenbach en H. Verkleij, *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, II, Gezondheidsverschillen*. Bilthoven: RIVM/Maarssen: Elsevier/De Tijdstroom.
- Rijneveld, S.A., R.A. Verheij en D.H. de Bakker, 1999, Relative importance of urbanicity, ethnicity and socio-economic factors regarding area mortality differences. *Journal of Epidemiology and Community Health* (53), blz. 444–445.
- SEGV-II, 2001, Sociaal-economische gezondheidsverschillen verkleinen. Eindrapportage en beleidsaanbevelingen van de programmacommissie SEGV-II. Den Haag: ZON.
- Smits, J., G. Westert en G. van den Bos, Socioeconomic status of very small areas and stroke incidence in the Netherlands. Te verschijnen in: *Journal of Epidemiology and Community Health*.
- Stronks, K., H. van de Mheen en J.P. Mackenbach, 1997, Sociaal-economische gezondheidsverschillen, blz. 153–180. In: J.P. Mackenbach en H. Verkleij, *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, II, Gezondheidsverschillen*. Bilthoven: RIVM/Maarssen: Elsevier/De Tijdstroom.
- Treurniet, H.F. e.a., 2001, Monitoring van 'vermijdbare' sterfte in Nederland. *Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen* (79), blz. 443–451.
- Water, H.P.A. van de, H.C. Boshuizen en R.J.M. Perenboom, 1996, Health expectancy in the Netherlands. *European Journal of Public Health* (6), blz. 21–28.

Noot in de tekst

- ¹⁾ De bij dit onderzoek gebruikte gegevens op zes-positie postcodeniveau zijn ingebracht in dit project door het RIVM.

Allochtonen, een jonge en groeiende bevolkingsgroep

Maarten Alders

Een steeds groter deel van de Nederlandse bevolking is allochtoon. Het aantal niet-westerse allochtonen steeg van 1,1 miljoen in 1995 tot 1,5 miljoen in 2001. Hun aandeel in de bevolking nam hiermee toe van 7 tot 9 procent. Het aantal westerse allochtonen stijgt daarentegen slechts licht, van 1,3 miljoen in 1995 tot 1,4 miljoen in 2001. Vrijwel alle allochtone herkomstgroeperingen zijn de afgelopen jaren in omvang toegenomen. Van de grote groepen niet-westerse allochtonen steeg het aantal Antillianen en Arubanen met ruim een derde het meest. Allochtone groepen die nog klein in omvang zijn, zijn relatief het sterkst gegroeid. Afghanen en Irakezen behoren tot de uitschieters.

Niet-westerse allochtonen vormen een jonge bevolkingsgroep. Van de tweede generatie niet-westerse allochtonen is zelfs meer dan 80 procent jonger dan 20 jaar. Het aantal niet-westerse allochtonen zal de komende jaren blijven groeien. In 2010 zullen het er 2 miljoen zijn. De totale bevolking in Nederland groeit de komende tien jaar met een miljoen personen. Ongeveer twee derde van deze groei komt voor rekening van niet-westerse allochtonen.

Allochtonen

Het CBS rekent tot de allochtonen alle personen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Allochtonen die zelf in het buitenland zijn geboren vormen de *eerste generatie* en allochtonen die in Nederland zijn geboren de *tweede generatie*. Allochtonen van de eerste generatie worden onderverdeeld in *westers* en *niet-westers* op grond van hun geboorteland. Ze worden tot de niet-westerse allochtonen gerekend als ze zijn geboren in Turkije, Afrika, Latijns-Amerika of Azië met uitzondering van Japan en Indonesië. Op grond van hun sociaal-economische positie worden allochtonen uit Japan en Indonesië tot de westerse allochtonen gerekend. Wat Indonesië betreft gaat het vooral om mensen die in voormalig Nederlands-Indië zijn geboren. De tweede generatie wordt onderverdeeld in *westers* en *niet-westers* op grond van het geboorteland van hun moeder. Als dat Nederland is, dan is het geboorteland van de vader bepalend. Voor de tweede generatie is het onderscheid tussen westers en niet-westers gebaseerd op dezelfde landenindeling als voor de eerste generatie.

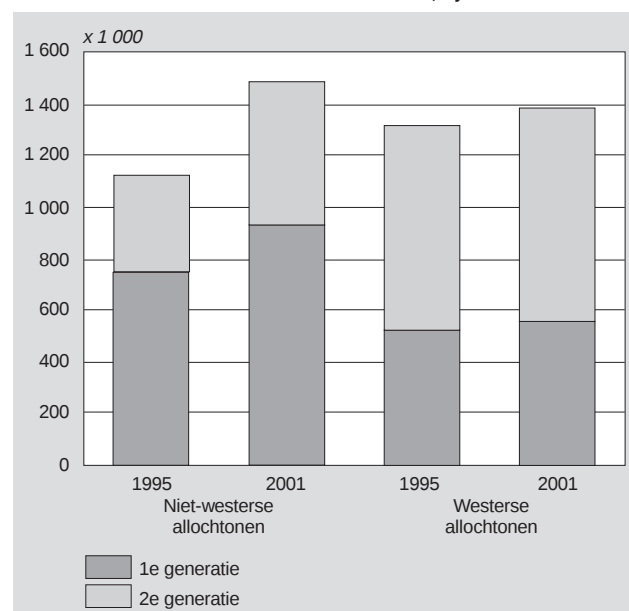
Onder autochtonen worden verstaan alle personen met twee in Nederland geboren ouders.

1. Aantal allochtonen neemt gestaag toe

De bevolking van Nederland is de laatste jaren sterk gegroeid. Eind 1990 woonden in Nederland nog 15 miljoen mensen. Begin 2001 waren dit er al 16 miljoen. Een steeds groter deel van de Nederlandse bevolking is allochtoon. Het aantal niet-westerse allochtonen in Nederland nam toe van 1,1 miljoen in 1995 en tot 1,5 miljoen in 2001 (grafiek 1). Het aantal westerse allochtonen steeg in deze periode beduidend minder sterk, van 1,3 miljoen in 1995 tot 1,4 miljoen in 2001. De allochtone bevolking is sneller gegroeid dan de totale bevolking. Het aandeel niet-westerse allochtonen is hierdoor toegenomen van 7 procent in 1995 naar 9 procent in 2001. Het percentage westerse allochtonen is nauwelijks veranderd en bedraagt momenteel 9 procent.

Zowel de eerste als de tweede generatie allochtonen is in omvang toegenomen. De eerste generatie groeit door immigratie. De afgelopen zes jaar zijn bijna 700 duizend immigranten naar Nederland gekomen. Ongeveer een vijfde betreft in Nederland geboren personen die weer terugkeren. Daarnaast is een deel van de immigranten weer vertrokken. Per saldo nam de eerste generatie niet-westerse allochtonen toe van 746 duizend personen in 1995 tot 929 duizend personen in 2001 (grafiek 1). De eerste generatie westerse allochtonen is minder sterk toegenomen, van 517 duizend in 1995 tot 560 duizend in 2001. Dit komt enerzijds door de lagere immigratie van westerse allochtonen ten opzichte van niet-westerse, anderzijds doordat ze zich minder vaak permanent in Nederland vestigen.

1. Aantal westerse en niet-westerse allochtonen, 1 januari 1995 en 2001

In het kielzog van de eerste generatie is ook de tweede generatie allochtonen in omvang toegenomen. Het aantal niet-westerse allochtonen van de tweede generatie is tussen 1995 en 2001 toegenomen van ruim 380 duizend tot ruim 550 duizend. De tweede generatie is met 170 duizend personen iets minder snel gegroeid dan de eerste generatie. Wel is het aandeel van de tweede generatie toegenomen ten opzichte van de eerste generatie, tot 37 procent in 2001. In 1995 nam de tweede generatie nog met 25 duizend personen toe, in 2000 met 32 duizend personen. Deze lichte tempoversnelling komt doordat de eerste generatie gegroeid is en er bovendien steeds meer niet-westerse allochtone vrouwen de vruchtbare leeftijden bereiken. Daartegenover staat dat allochtone vrouwen gemiddeld steeds minder kinderen krijgen.

De tweede generatie westerse allochtonen is naar verhouding groot. Van de 1,4 miljoen westerse allochtonen behoort 60 procent tot de tweede generatie. Deze tweede generatie bestaat voor een groot deel – bijna 85 procent – uit personen met één in het buitenland geboren ouder en één in Nederland geboren ouder. Niet-westerse allochtonen van de tweede generatie hebben in driekwart van de gevallen juist twee in het buitenland geboren ouders.

2. Snelle groeiers

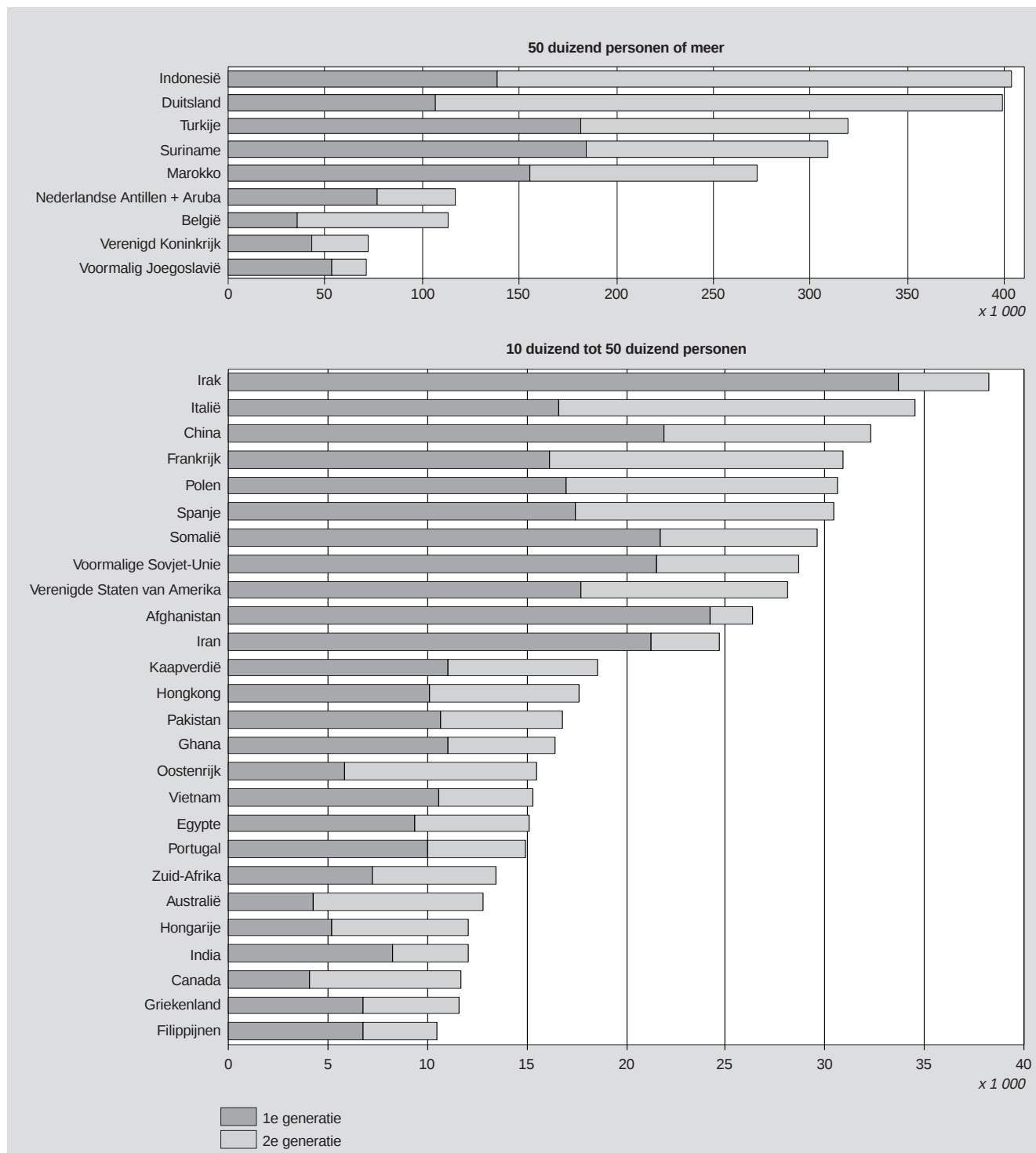
De ontwikkelingen in de totale aantallen westerse en niet-westerse allochtonen geven slechts een beperkt inzicht in de ontwikkeling van de allochtone bevolking in Nederland. Het is zinvol onderscheid te maken naar herkomstgroepering. De grootste groepen allochtonen betreffen westerse allochtonen: Duitsers en personen uit voormalig Nederlands-Indië en Indonesië. Deze groepen bestaan beide uit ongeveer 400 duizend personen (*grafiek 2*). Vooral de tweede generatie Duitsers is omvangrijk. De 'klassieke' niet-westerse allochtone groepen Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen en Arubanen zijn met grote afstand de grootste groepen niet-westerse allochtonen. Tegenwoordig vormen ze

ruim twee derde van het aantal niet-westerse allochtonen. De overige niet-westerse allochtone groepen zijn beduidend kleiner. Irakezen met 38 duizend personen en Chinezen met 32 duizend personen zijn de grootste van de overige groepen niet-westerse allochtonen.

Bij sommige groepen niet-westerse allochtonen is de tweede generatie nog klein, vooral bij de Afghanen en Iraniërs. Dit komt door de nog korte geschiedenis in Nederland van deze groepen. In de jaren negentig zijn onder meer veel Afghanen, Irakezen, Iraniërs en Somaliërs als asielzoeker naar Nederland gekomen.

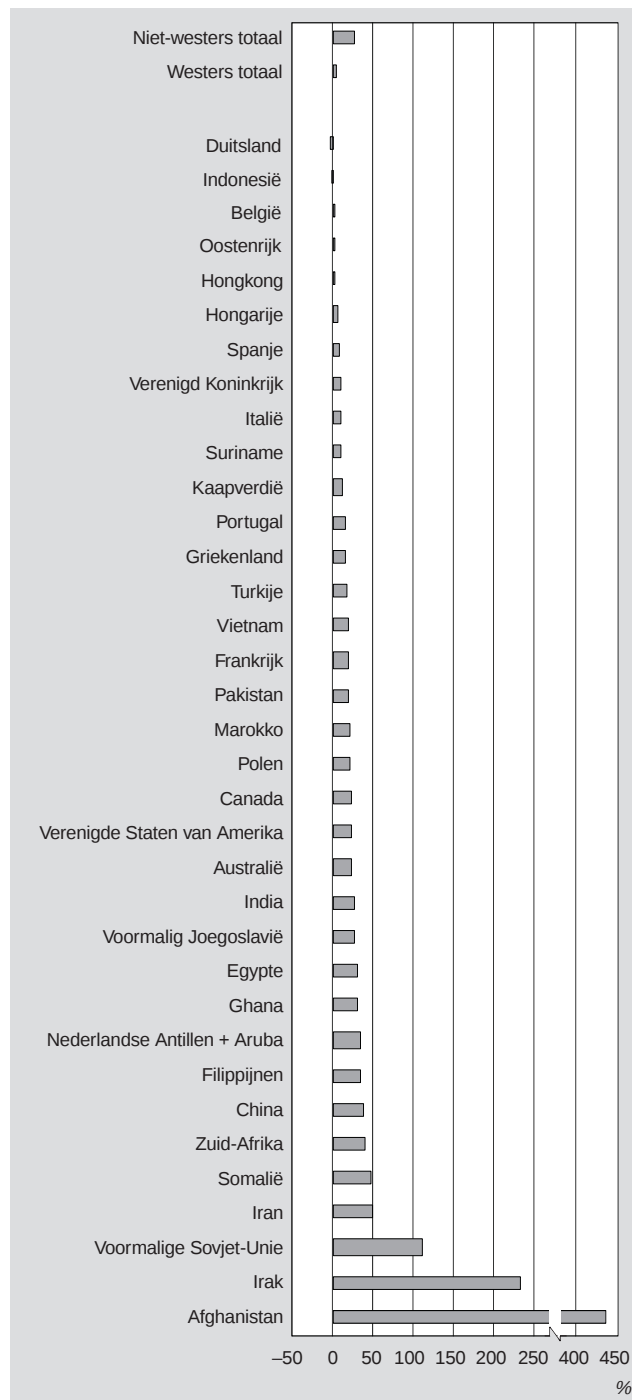
Vrijwel alle allochtone groepen zijn de afgelopen jaren in omvang toegenomen. Van de grote groepen niet-westerse allochtonen

2. Aantal allochtonen naar herkomstgroepering, 1 januari 2001

steeg het aantal Antillianen en Arubanen met ruim een derde het meest (*grafiek 3*). Dit komt vooral door de toegenomen immigratie vanaf de eilanden. Allochtone groepen die nog klein in omvang zijn, zijn relatief het sterkst gegroeid. Afghanen en Irakezen behoren tot de uitschieters. Het aantal Afghanen vervijfvoudigde in vijf jaar tijd, van 5 duizend in 1996 tot 26 duizend in 2001. Het aantal Irakezen verdriedubbelde in deze periode tot 38 duizend. De oorzaak van deze stijging is het grote aantal asielzoekers uit deze landen. Andere sterke groeiers zijn allochtonen afkomstig uit de voormalige Sovjet-Unie, Somalië en Iran. Opvallend is dat juist de twee grootste groepen (westerse) allochtonen – Duitsers en personen uit voormalig Nederlands-Indië en Indonesië – van alle groepen met ten minste 10 duizend personen de enige zijn die in omvang afnamen. Een van de verklaringen hiervoor is dat het relatief oude bevolkingsgroepen betreft.

3. Toename aantal allochtonen naar herkomstgroepering (10 duizend personen en meer in 2001), 1996–2001

3. Jonge allochtonen

Niet-westerse allochtonen vormen een jonge bevolkingsgroep. Op dit moment is 40 procent van de niet-westerse allochtonen jonger dan 20. Dit percentage is twee keer zo hoog als voor westerse allochtonen en autochtonen. Van de tweede generatie niet-westerse allochtonen is zelfs meer dan 80 procent jonger dan 20 jaar, tegen 15 procent van de eerste generatie. Bevolkingspiramides weerspiegelen de historische ontwikkelingen van migratie en geboorte. *Grafiek 4* laat de bevolkingspiramides zien van allochtonen anno 2001. Er is onderscheid gemaakt tussen de eerste en tweede generatie. De tweede generatie is weer onderverdeeld in personen met twee in het buitenland geboren ouders en personen met één in het buitenland geboren ouder. Bij niet-westerse allochtonen vormen de leeftijdsgroepen onder de 40 jaar de grootste groepen. De tweede generatie is overwegend jonger dan 20, de eerste generatie overwegend ouder dan 20. Slechts weinigen zijn ouder dan 40, laat staan ouder dan 65.

De leeftijdspiramide van westerse allochtonen heeft een geheel andere vorm. Ze zijn gemiddeld ouder dan niet-westerse allochtonen. Westerse allochtonen tellen naar verhouding veel meer 65-plussers. Opvallend is de leeftijdsopbouw van de tweede generatie. Vooral bij allochtonen van de tweede generatie met slechts één in het buitenland geboren ouder zijn alle leeftijdsgroepen goed vertegenwoordigd in de leeftijdsopbouw.

Voor een betere vergelijking van de leeftijdsopbouw van westerse en niet-westerse allochtonen enerzijds en autochtonen anderzijds is de relatieve leeftijdsopbouw bepaald (*grafiek 5*). Duidelijk is dat niet-westerse allochtonen zeer jong zijn. Zo is bijna 10 procent van de niet-westerse allochtone mannen tussen de 15 en 19 jaar, tegen 6 procent van de autochtone mannen.

De leeftijdsopbouw van westerse allochtonen lijkt sterk op die van autochtonen. Het enige verschil is dat westerse allochtonen relatief wat minder jongeren tellen en wat meer personen van middelbare leeftijden.

Omdat niet-westerse allochtonen nog zo jong zijn, is het percentage 65-plussers zeer laag, op dit moment 2 procent. Westerse allochtonen lijken wat dat betreft meer op de autochtone bevolking. Momenteel is 13 procent van de westerse allochtonen 65-plusser, tegen 15 procent van de autochtonen.

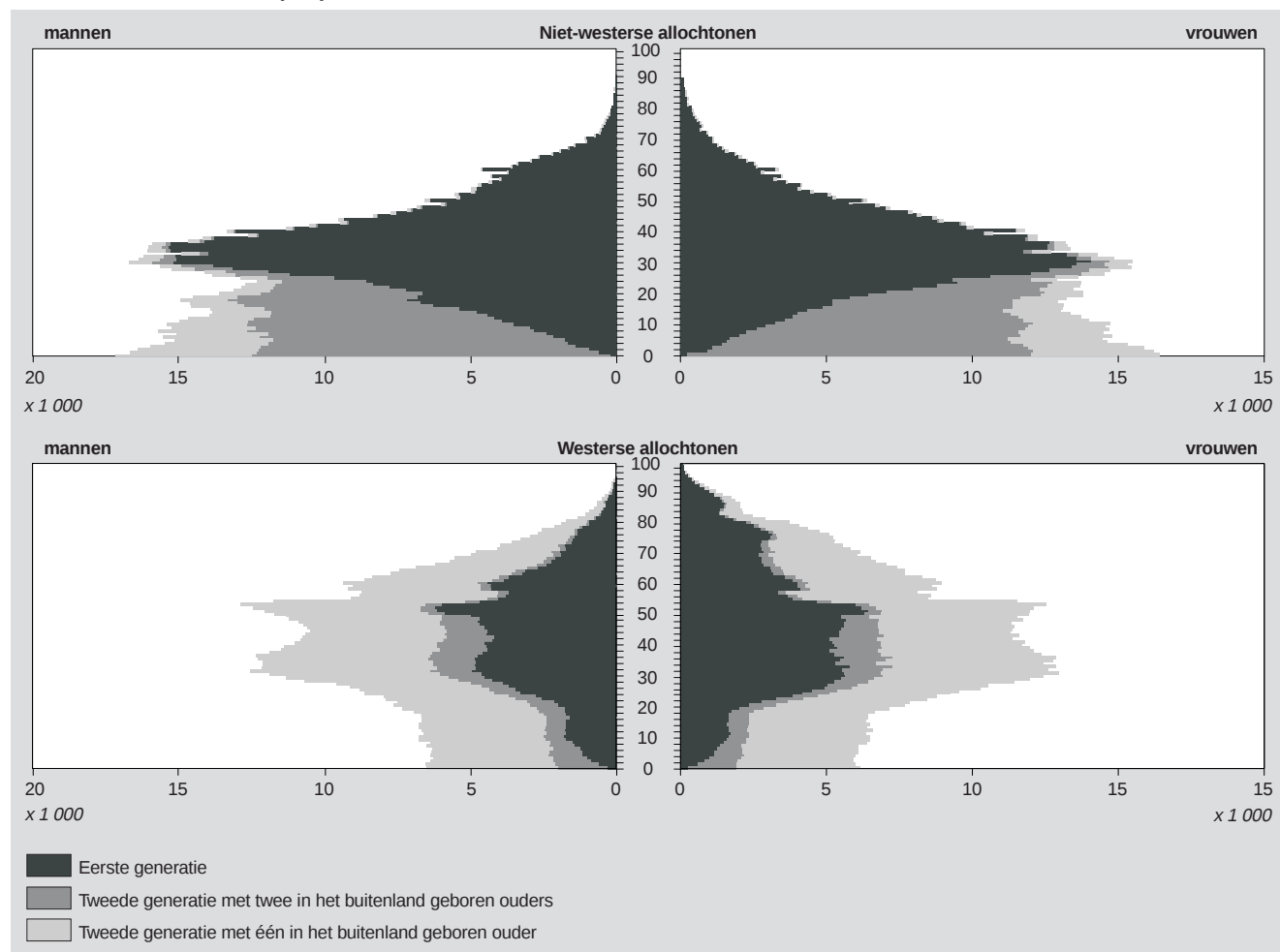
Niet alleen tussen westerse en niet-westerse allochtonen en autochtonen verschilt de leeftijdsopbouw sterk, maar ook tussen de verschillende herkomstgroeperingen van westerse en niet-westerse allochtonen. Zo zijn Surinamers gemiddeld ouder dan Afghanen en Irakezen. Irakezen zijn overwegend tussen de 20 en 40 jaar. Dit zijn de leeftijden waarop de meeste migranten naar Nederland komen. Ook bij Afghanen is deze leeftijdsgroep groot. Opvallend is echter dat ook kinderen een grote leeftijdsgroep vormen. Een verklaring is dat er verhoudingsgewijs uit Afghanistan meer jeugdige asielzoekers komen dan uit bijvoorbeeld Irak.

Bij westerse allochtonen zijn de verschillen in de leeftijdsopbouw groter. Vooral Duitsers vormen een oude bevolkingsgroep met hoge percentages vijftigers en zestigers. Ook de Indonesiërs vormen een relatief oude bevolkingsgroep. Italianen daarentegen zijn veel jonger. Het merendeel van hen is tussen de 20 en 40 jaar. De voormalige gastarbeiders die in de jaren zestig naar Nederland kwamen, zijn nauwelijks zichtbaar in de statistiek. Een groot aantal van hen is na een aantal jaren weer teruggekeerd.

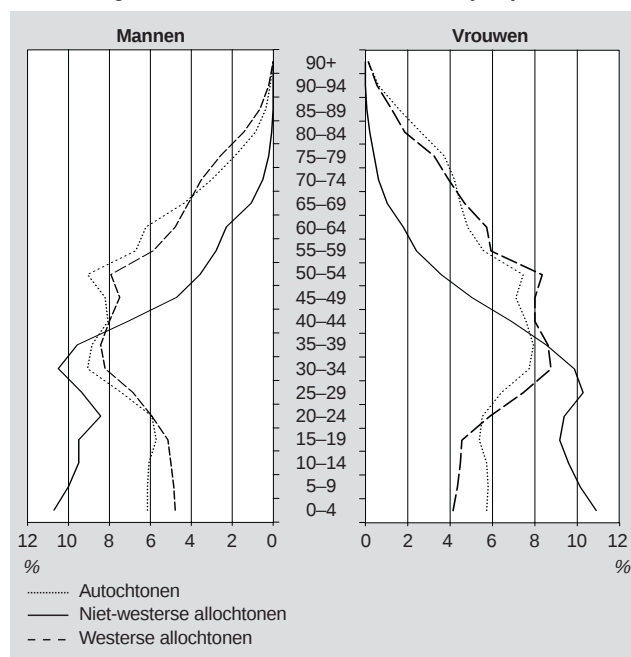
4. Een blik op de toekomst

Het aantal niet-westerse allochtonen zal de komende jaren blijven groeien. Volgens de allochtonenprognose van het CBS zal het huidige aantal van 1,5 miljoen niet-westerse allochtonen toenemen tot 2 miljoen in 2010 (*grafiek 6*). Het aantal westerse allochtonen is op dit moment 1,4 miljoen. Deze groep groeit minder snel en zal over tien jaar uit 1,6 miljoen personen bestaan.

4. Aantal allochtonen naar leeftijd, 1 januari 2001

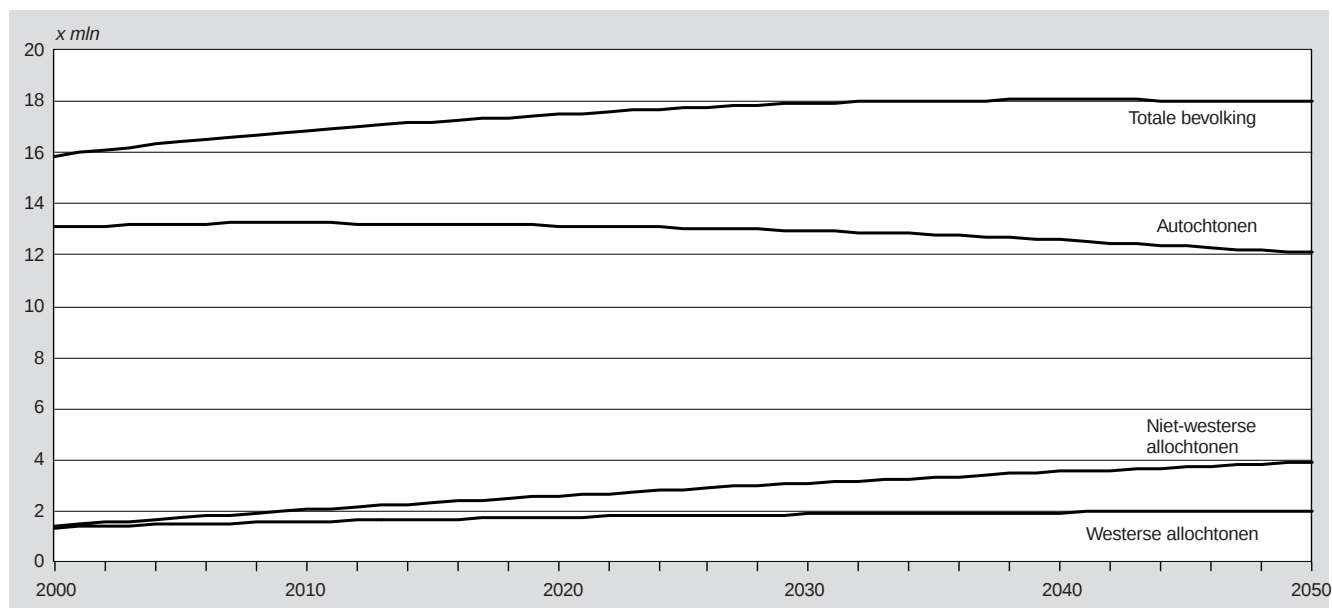
5. Percentage autochtonen en allochtonen naar leeftijd, 1 januari 2001

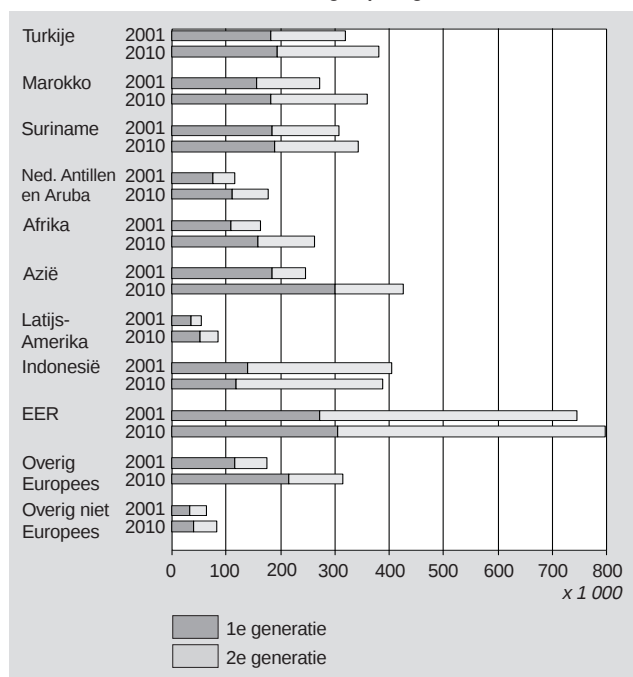
De toename van het aantal niet-westerse allochtonen is een belangrijke motor achter de groei van de totale bevolking van Nederland. De totale bevolking groeit de komende tien jaar met een miljoen personen. Ongeveer twee derde van deze groei komt voor rekening van niet-westerse allochtonen. Ongeveer 15 procent van de groei komt voort uit de autochtone bevolking en 20 procent uit de westerse allochtonen. Het aandeel van de autochtone bevolking neemt hierdoor af van de huidige 82 procent naar 79 procent in 2010. Het aandeel niet-westerse allochtonen neemt in deze periode toe van 9 naar 12 procent.

Van de huidige 1,5 miljoen niet-westerse allochtonen behoort ruim 40 procent tot de grootste twee allochtone herkomstgroeperingen: Turken en Surinamers. Allochtonen met een Turkse achtergrond vormen op dit moment met 320 duizend personen de grootste groep niet-westerse allochtonen. Vooral door de groei van de tweede generatie zal het aantal Turkse allochtonen toenemen tot 381 duizend in 2010 (*grafiek 7*). Het aantal personen met een Surinaamse achtergrond is met 309 duizend maar iets lager dan het aantal Turken. Omdat Surinaamse vrouwen gemiddeld minder kinderen krijgen dan Turkse vrouwen neemt het aantal Surinamers minder snel toe dan het aantal Turken.

6. Aantal alloctonen en autoctonen, 2000–2050

7. Aantal alloctonen naar herkomstsgroepering, 2001 en 2010

Bij de Marokkanen groeit vooral de tweede generatie sterk. Dit komt door het relatief hoge aantal kinderen dat Marokkaanse vrouwen gemiddeld krijgen. Het vruchtbaarheidscijfer van Marokkaanse vrouwen bedraagt 3,3 kinderen per vrouw. De komende jaren zal dit aantal kinderen aanzienlijk dalen. Niettemin krijgen ook over tien jaar Marokkaanse vrouwen naar verwachting relatief veel kinderen, 2,6 per vrouw.

De snelst groeiende groep alloctonen wordt gevormd door mensen uit Aziatische landen. Vooral het aantal personen uit Irak, Iran en Afghanistan is de afgelopen jaren sterk gegroeid. Voor de komende periode wordt aangenomen dat 60 procent van de asielzoekers uit Aziatische landen zal komen. Hierdoor neemt het aantal eerste generatie Aziaten sterk toe.

Naar verwachting zal het aantal niet-westerse alloctonen toenemen tot 4 miljoen halverwege de eeuw (grafiek 6). Het aandeel niet-westerse alloctonen in de totale bevolking groeit hiermee tot iets meer dan 20 procent. Het aantal westerse alloctonen stijgt geleidelijk naar 2 miljoen. Dit is iets meer dan 10 procent van de totale bevolking. De autochtone bevolking zal vanaf 2010 in omvang afnemen. Door de vergrijzing zal het jaarlijks aantal sterfgevallen vooral onder autoctonen en westerse alloctonen toenemen. Het aantal autoctonen daalt hierdoor tot 12 miljoen personen.

Relatie- en gezinsvorming van allochtonen

Maarten Alders

Allochtone jongeren gaan vaak al op jonge leeftijd uit huis. Zij beginnen dan ook eerder aan een zelfstandig bestaan dan autochtone jongeren. Vooral Turkse en Marokkaanse jongeren gaan op jonge leeftijd samenwonen en krijgen ook op jonge leeftijd kinderen. Meestal zijn deze samenwonende Turkse en Marokkaanse jongeren gehuwd. Bij Surinaamse en Antilliaanse en Arubaanse jongeren komt ongehuwd samenwonen veel vaker voor. Zij lijken hierin meer op autochtone jongeren. Vrijwel alle Turkse – en in mindere mate Marokkaanse – vrouwen krijgen kinderen. Hoewel ze gemiddeld nog steeds relatief veel kinderen krijgen, neemt het gemiddelde kindertal van deze vrouwen snel af. Surinaamse en Antilliaanse en Arubaanse vrouwen krijgen gemiddeld minder kinderen dan Turkse en Marokkaanse vrouwen.

1. Uit huis¹⁾

De ruim twee miljoen twintigers in ons land laten een grote variëteit aan leefvormen zien. De meeste jongeren wonen als ze uit huis gaan enige tijd alleen of ongehuwd samen. Dat is anders dan een paar decennia geleden, toen de overgrote meerderheid van de twintigers pas bij het huwelijk uit huis ging. Meisjes verlaten het ouderlijk huis eerder dan jongens. De helft van alle in Nederland wonende meisjes is op 21-jarige leeftijd uit huis. Jongens zijn gemiddeld twee jaar ouder wanneer ze het ouderlijk huis verlaten. Allochtone jongeren kennen een andere levensloop dan de meeste autochtone jongeren. Doorgaans gaan allochtone jongeren op jongere leeftijd uit huis dan autochtone jongeren.

Allochtonen

Het CBS rekent alle personen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren tot de allochtonen. Allochtonen die zelf in het buitenland zijn geboren vormen de *eerste generatie* en allochtonen die in Nederland zijn geboren de *tweede generatie*. Allochtonen van de eerste generatie worden onderverdeeld in *westers* en *niet-westers* op grond van hun geboorteland. Ze worden tot de niet-westerse allochtonen gerekend als ze zijn geboren in Turkije, Afrika, Latijns-Amerika of Azië met uitzondering van Japan en Indonesië. Op grond van hun sociaal-economische positie worden allochtonen uit Japan en Indonesië tot de westerse allochtonen gerekend. Wat Indonesië betreft gaat het vooral om mensen die in voormalig Nederlands-Indië zijn geboren. De tweede generatie wordt onderverdeeld in westers en niet-westers op grond van het geboorteland van hun moeder. Als dat Nederland is, dan is het geboorteland van de vader bepalend. Voor de tweede generatie is het onderscheid tussen westers en niet-westers gebaseerd op dezelfde landenindeling als voor de eerste generatie. Onder autochtonen worden alle personen met twee in Nederland geboren ouders verstaan.

Turken en Marokkanen op jonge leeftijd uit huis

Op 1 januari 2000 woonde ongeveer de helft van de 18-jarige Turken en Marokkanen van de eerste generatie niet meer in het ouderlijk huis (*grafiek 1*). Weliswaar gaan Turkse en Marokkaanse meisjes iets eerder uit huis dan de jongens, maar het verschil is niet zo groot als bij autochtone meisjes en jongens. De tweede generatie Turken en Marokkanen gaat iets later het huis uit dan de eerste generatie. Op 19-jarige leeftijd heeft de helft het ouder-

lijk huis verlaten. Wat opvalt is dat Turken en Marokkanen van de tweede generatie wat betreft het uit huis gaan meer lijken op hun leeftijdgenoten van de eerste generatie dan op het autochtone deel van de bevolking. Dat ze iets later uit huis gaan dan de eerste generatie kan onder meer worden toegeschreven aan de hogere onderwijsparticipatie van de tweede generatie. Omdat ze langer naar school gaan, zijn ze wellicht meer geneigd om langer bij hun ouders te blijven wonen. Dat Turken en Marokkanen van de tweede generatie toch op jonge leeftijd uit huis gaan, hangt onder meer samen met het feit dat deze jongeren ook op jonge leeftijd een relatie aangaan en een gezin stichten.

Surinamers en Antillianen op latere leeftijd uit huis

Bij Surinamers en Antillianen en Arubanen verloopt het proces van uit huis gaan anders dan bij Turken en Marokkanen. Vooral de tweede generatie lijkt wat het uit huis gaan betreft sterk op de autochtonen. Van de tweede generatie Antilliaanse vrouwen heeft pas op 20-jarige leeftijd de helft het ouderlijk huis verlaten; voor de mannen is dat zelfs op 22-jarige leeftijd het geval. Antilliaanse en Arubaanse jongeren van de tweede generatie onderscheiden zich hiermee nauwelijks van autochtone jongeren. Het verschil met de eerste generatie is groot. Net als Turken en Marokkanen van de eerste generatie woonde in 2000 de helft van de eerste generatie Antillianen en Arubanen op 18-jarige leeftijd niet meer in het ouderlijk huis. Het betreft hier waarschijnlijk voor een belangrijk deel Antillianen en Arubanen die alleen naar Nederland zijn gekomen om hier te werken of studeren.

In vergelijking met de andere allochtonen van de eerste generatie gaan Surinamers van de eerste generatie op relatief hoge leeftijd uit huis. De verschillen met Surinaamse jongeren van de tweede generatie en autochtone jongeren zijn hiermee klein.

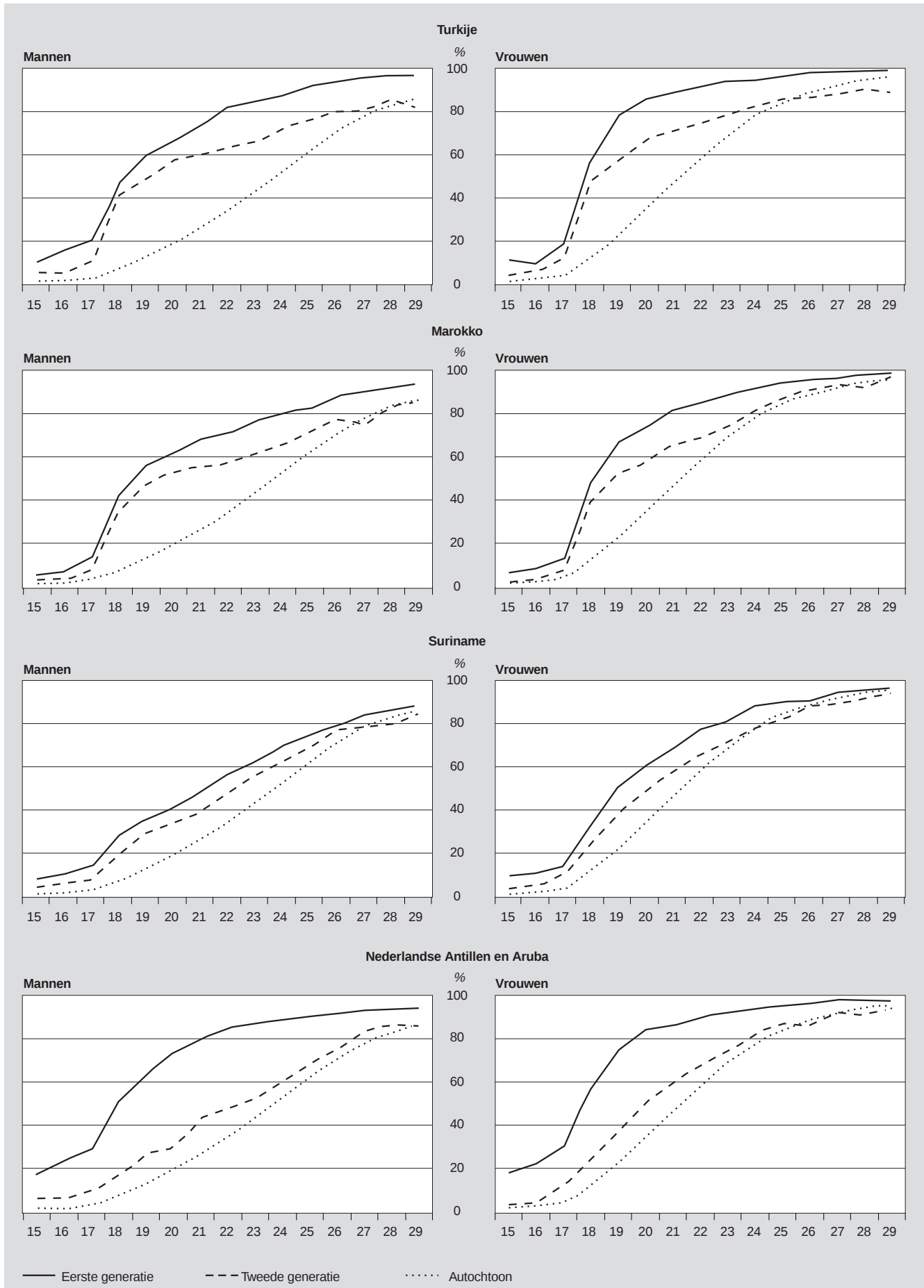
2. Uit huis, en dan?

Uit huis gaan is voor jongeren de eerste stap op weg naar een zelfstandig bestaan. Tegenwoordig gaan veel autochtone jongeren eerst een tijdje alleen wonen. Direct uit huis trouwen doet vrijwel niemand meer. De meesten wonen eerst een tijd ongehuwd samen. Omdat allochtone jongeren op jonge leeftijd uit huis gaan, vangt de nieuwe fase in de levensloop al vroeg aan. Zij gaan al op jonge leeftijd – al dan niet gehuwd – samenwonen.

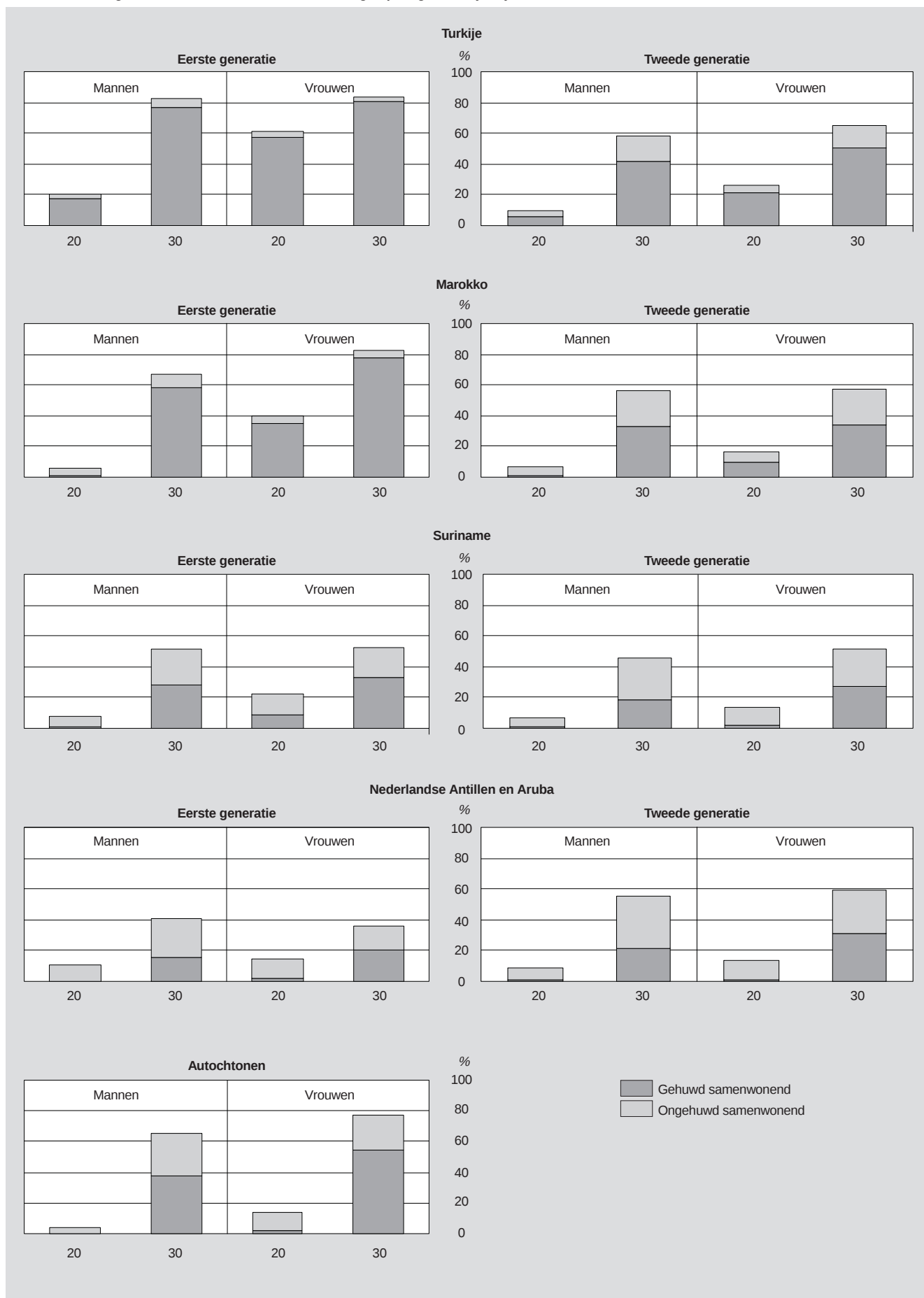
Samenwonen

Turkse en Marokkaanse jongeren verlaten al op jonge leeftijd het ouderlijk huis. Ze beginnen dan ook al eerder aan relatie- en gezinsvorming dan de meeste andere jongeren. Zo woont 60 procent van de 20-jarige Turkse vrouwen van de eerste generatie (meestal gehuwd) samen met een partner (*grafiek 2*). Autochtone vrouwen wonen op deze leeftijd nog meestal thuis. Minder dan 15 procent woont op deze leeftijd al samen. De Turkse vrouwen onderscheiden zich hiermee ook van de andere groepen allochtone vrouwen. Zo woont 40 procent van de Marokkaanse vrouwen samen als ze 20 jaar zijn. Turkse mannen van de eerste generatie beginnen op veel latere leeftijd aan relatievorming: zij blijven langer thuis wonen. Pas op 22-jarige leeftijd woont bijna de helft samen. Zij zijn dan echter nog steeds veel jonger dan de autochtone mannen. Bij autochtone mannen woont pas op 27-jarige leeftijd de helft samen. Autochtone vrouwen zijn gemiddeld drie jaar jonger.

1. Percentage uitwonende jongeren naar herkomstsgroepering, 1 januari 2000

2. Gehuwd en ongehuwd samenwonenden naar herkomstsgroepering en leeftijd, 1 januari 2001

Turken van de tweede generatie beginnen op latere leeftijd aan relatievorming. Dit geldt overigens ook voor de tweede generatie van de andere allochtone groepen. Dit hangt samen met het feit dat ze langer thuis blijven wonen.

Niet voor alle allochtone jongeren is het gewoon om al op jonge leeftijd samen te wonen. Zo wonen Surinaamse jongeren van de eerste generatie veel minder vaak samen met een partner dan Turkse en Marokkaanse jongeren. Ook Antilliaanse en Arubaanse jongeren wonen minder vaak samen. Van de 30-jarige mannen woont ongeveer de helft samen. Autochtone jongeren van deze leeftijd wonen vaker samen: ongeveer tweederde van de mannen en driekwart van de vrouwen woont samen.

Gehuwd of ongehuwd samenwonen

Er zijn dus verschillen in het moment waarop allochtone en autochtone jongeren gaan samenwonen en ook in de mate waarin ze dat doen. Daarnaast zijn er ook grote verschillen in het soort samenleefvorm: gehuwd of ongehuwd. Turkse en Marokkaanse samenwoners van de eerste generatie wonen vrijwel allemaal gehuwd samen (grafiek 2). Het ongehuwd samenwonen is voor deze jongeren een nog onbekend verschijnsel. Autochtone jongeren wonen daarentegen meestal eerst een tijd ongehuwd samen. Pas als de relatie stabiel is gebleken, stappen velen van hen alsnog in het huwelijksbootje.

Turkse en vooral Marokkaanse jongeren van de tweede generatie wonen veel vaker ongehuwd samen dan de eerste generatie Turken en Marokkanen. Op 30-jarige leeftijd woont ongeveer een kwart van de tweede generatie Marokkanen ongehuwd samen en 15 procent van de Turkse jongeren. Van de autochtone jongeren woont op deze leeftijd ongeveer een kwart ongehuwd samen.

In de Caribische cultuur is het ongehuwd samenwonen heel gewoon. Zo wonen veel Surinaamse jongeren ongehuwd samen. Vooral twintigers van de tweede generatie wonen vaker ongehuwd samen dan gehuwd.

Uit huis, maar niet samenwonen

Niet iedereen verlaat het ouderlijk huis om direct te gaan samenwonen. Tegenwoordig kiezen veel jongeren ervoor om eerst een tijd alleen te wonen. Allochtone jongeren van rond de 20 jaar wonen zelfs vaker alleen dan autochtone jongeren. Dit komt doordat autochtone jongeren op deze leeftijd meestal nog thuis wonen. Boven deze leeftijd neemt vooral bij Turkse jongeren het percentage alleenstaanden af. Zo wonen Turkse vrouwen als ze de twintig zijn gepasseerd nauwelijks alleen. Daarentegen wonen Antilliaanse en Arubaanse jongeren van de eerste generatie – vooral de mannen – relatief vaak alleen. Het betreft hier waarschijnlijk voor een belangrijk deel jongeren die alleen naar Nederland zijn gekomen om hier te werken of studeren.

Een opvallend verschijnsel onder vooral Turkse en Marokkaanse jongeren is inwoning bij andere familieleden dan de ouders. Veel van deze jongeren verlaten het ouderlijk huis om bij andere familieleden, zoals broers of zussen in te trekken (Schapendonk-Maas, 2001). Zo zijn van de 12 duizend Turkse en Marokkaanse jongeren die in 1999 uit huis zijn gegaan er ruim 5 duizend bij broers of zussen in gaan wonen. Het inwonen bij familie is vaak een eerste stap naar verdere zelfstandigheid. De meeste jongeren gaan na inwoning bij familie alsnog zelfstandig wonen. Dat is dan eenvoudiger te bewerkstelligen omdat de controle vanuit het ouderlijk huis minder is geworden.

3. Vroeg of laat moeder

Voor veel samenwonende paren volgt na enige tijd gezinsuitbreiding. Op welke leeftijd deze paren kinderen krijgen hangt onder meer af van de leeftijd waarop ze zijn gaan samenwonen. Omdat allochtone vrouwen op veel jongere leeftijd gaan samenwonen

dan autochtone vrouwen, ligt het voor de hand dat ze ook op jongere leeftijd moeder worden. Om te bekijken hoe het vruchtbaarheidsgedrag van allochtone en autochtone vrouwen zich heeft ontwikkeld, wordt een zogenaamde cohortbenadering gevolgd. Hierbij wordt van verschillende geboortegeneraties vrouwen bekeken op welke leeftijd ze kinderen hebben gekregen.

Turkse vrouwen op jonge leeftijd moeder

Voor vrouwen die in Turkije geboren zijn, breekt het moederschap jong aan: op 21-jarige leeftijd is de helft al moeder (grafiek 3). Dit geldt niet alleen voor de wat oudere Turkse generatie die in de periode 1945–1949 is geboren maar ook voor vrouwen die zijn geboren in de periode 1965–1969. Er lijkt dus weinig te zijn veranderd. Van het uitstellen van het moederschap, waardoor Nederlandse vrouwen zich zo hebben onderscheiden, lijkt bij hen dus geen sprake. Zo was van de Nederlandse vrouwen die eind jaren veertig zijn geboren op 24-jarige leeftijd ongeveer de helft moeder. Vrouwen die twintig jaar later zijn geboren, en nu dus tussen de 30 en 35 jaar oud zijn, zijn gemiddeld vijf jaar later moeder geworden. Niet alleen blijven Turkse vrouwen nog steeds op jonge leeftijd moeder worden, ook blijft het aandeel vrouwen dat uiteindelijk moeder wordt onveranderlijk hoog. Van de oudere generaties is uiteindelijk 95% moeder geworden. Ook jonge Turkse vrouwen die de leeftijd hebben om kinderen te krijgen, zullen waarschijnlijk in de buurt van dit niveau uitkomen.

Marokkaanse en Surinaamse vrouwen stellen moederschap meer uit

Marokkaanse vrouwen verschillen duidelijk van Turkse vrouwen. Evenals autochtone vrouwen zijn Marokkaanse vrouwen de geboorte van het eerste kind gaan uitstellen. Van de Marokkaanse vrouwen die eind jaren zestig zijn geboren, was hierdoor pas op 23-jarige leeftijd de helft moeder geworden; dat is zo'n twee jaar later dan vrouwen uit de jaren veertig.

Van de onderscheiden allochtone groepen zijn Surinaamse vrouwen kampioen in het uitstellen. Van de jonge generaties uit de tweede helft van de jaren zestig is pas op 26-jarige leeftijd de helft voor het eerst moeder geworden; dat is vijf jaar later dan onder de oudere generaties van eind jaren veertig.

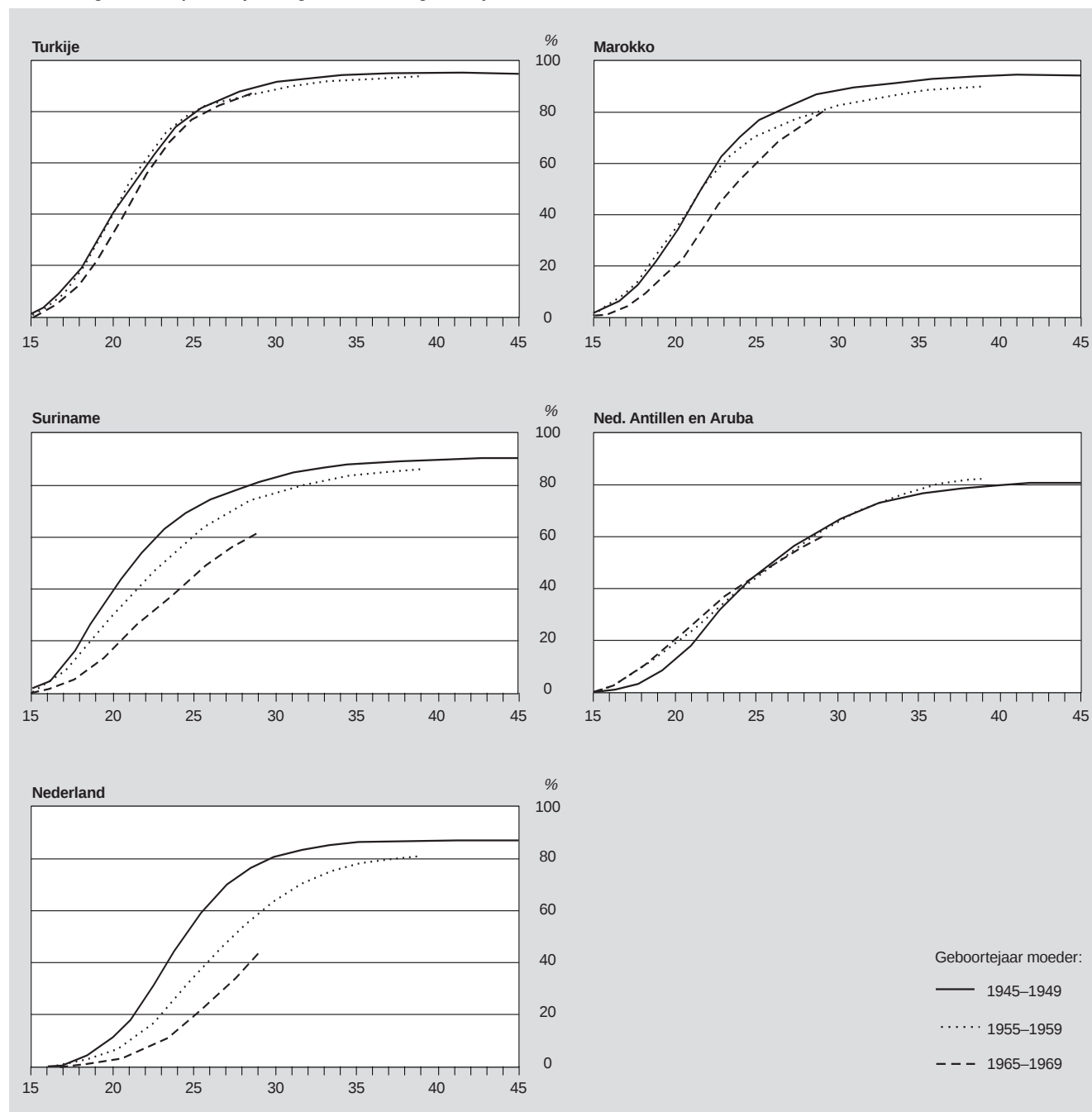
Antilliaanse vrouwen vormen in een ander opzicht een buitenbeentje omdat ze, vergeleken met de andere groepen allochtone vrouwen, veruit het laatst moeder worden. Net als bij Turkse vrouwen geen sprake van uitstel van het moederschap. Ze krijgen hun eerste kind gemiddeld echter wel zo'n vijf jaar later dan Turkse vrouwen.

Grote invloed leeftijdsgenoten

Vrouwen van de tweede generatie worden op veel latere leeftijd moeder dan hun leeftijdsgenoten die in het buitenland zijn geboren (grafiek 4). Voor allochtone vrouwen geboren in de periode 1965–1969 is de vruchtbaarheidsgeschiedenis van eerste generatie vrouwen vergeleken met die van de tweede generatie. Allochtone vrouwen van de tweede generatie staan wat het moeder worden betreft dicht bij autochtone vrouwen dan bij eerste generatie vrouwen. Toch is de afkomst van de ouders merkbaar in de zin dat bij bijvoorbeeld Marokkaanse vrouwen van de tweede generatie het moederschap op jongere leeftijd aanbreekt dan bij autochtone vrouwen. Op 29-jarige leeftijd is dit verschil echter wel verdwenen. Het is dus waarschijnlijk dat het uiteindelijke gemiddeld kindertal maar weinig zal verschillen van dat van autochtone vrouwen.

Op alle leeftijden lopen Surinaamse en Antilliaanse vrouwen van de tweede generatie vrijwel gelijk op met autochtone vrouwen: op hogere leeftijden is het aandeel vrouwen dat een kind heeft gekregen zelfs eerder wat lager dan hoger.

3. Percentage moeders per leeftijd naar geboorteland en geboortear van de moeder

Kinderloosheid, uitstel is afstel?

Van uitstel komt afstel lijkt een spreuk die wordt bewaard als naar de kinderloosheid onder allochtone vrouwen wordt gekeken. Turkse vrouwen worden jong moeder en maar 5% blijft kinderloos. Antilliaanse vrouwen worden laat moeder en zo'n 20% krijgt geen kinderen. Deze cijfers gelden zowel voor oudere als jongere generaties allochtonen. Voor Surinaamse en Marokkaanse vrouwen is er daarentegen wel sprake van veranderingen in de tijd. Marokkaanse vrouwen vertonen steeds meer de neiging kinderloos te blijven. Van de geboortegeneratie 1955–1959 was op 39-jarige leeftijd bijna een tiende nog kinderloos. Dat is anderhalf keer zoveel als bij vrouwen geboren in de periode 1945–1949. Ook Surinaamse vrouwen blijven steeds vaker kinderloos. Bij hen komt kinderloosheid echter meer frequent voor dan bij Marokkaanse vrouwen.

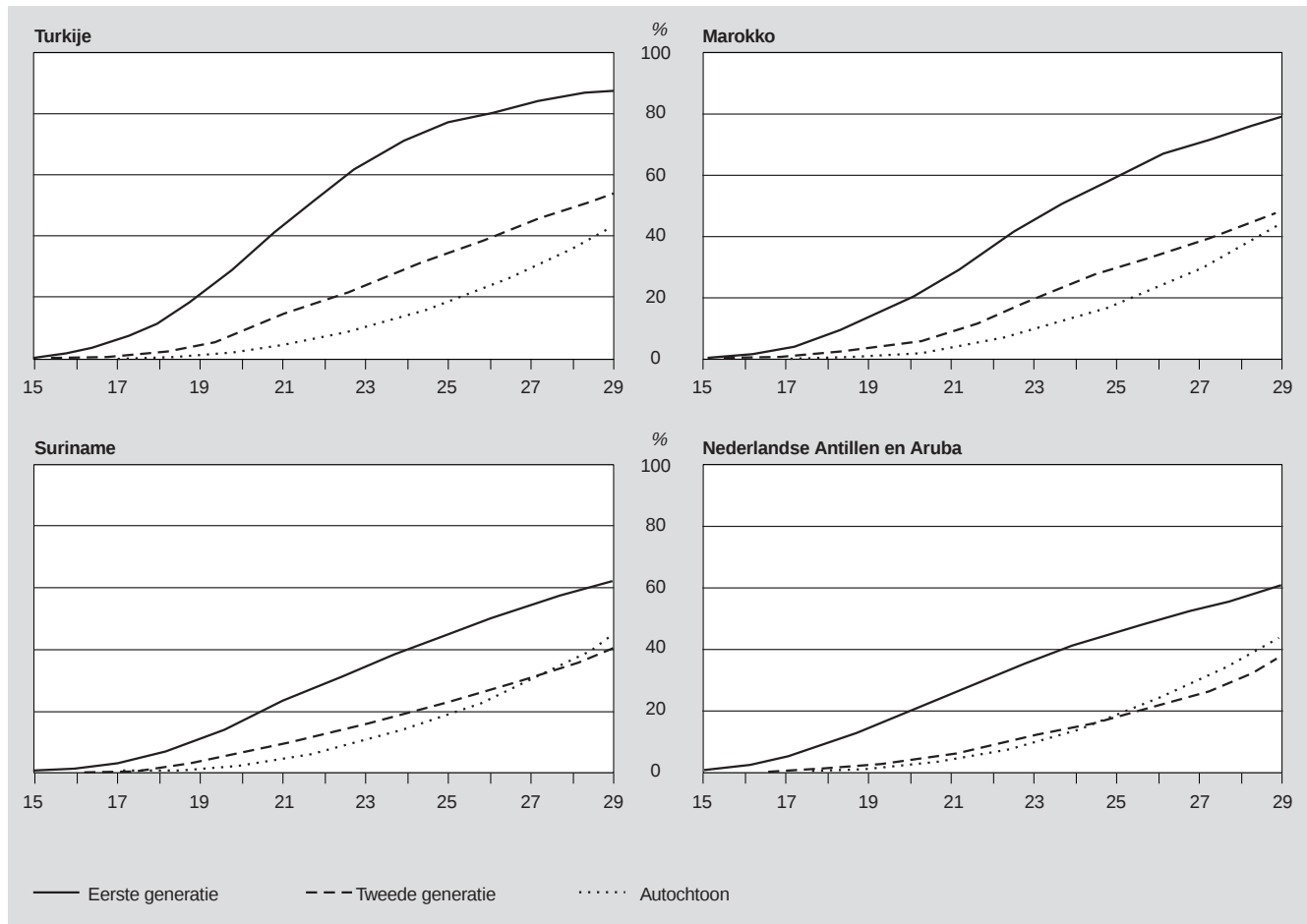
Hoewel onder Marokkaanse en Surinaamse vrouwen de kinderloosheid met 3% is toegenomen, is dit, vergeleken met de stijging

van 5% bij autochtone vrouwen, nog bescheiden. Autochtone vrouwen komen hiermee in de jongere geboortegeneraties op gelijke voet met Antilliaanse vrouwen.

Gemiddeld kindertal neemt af

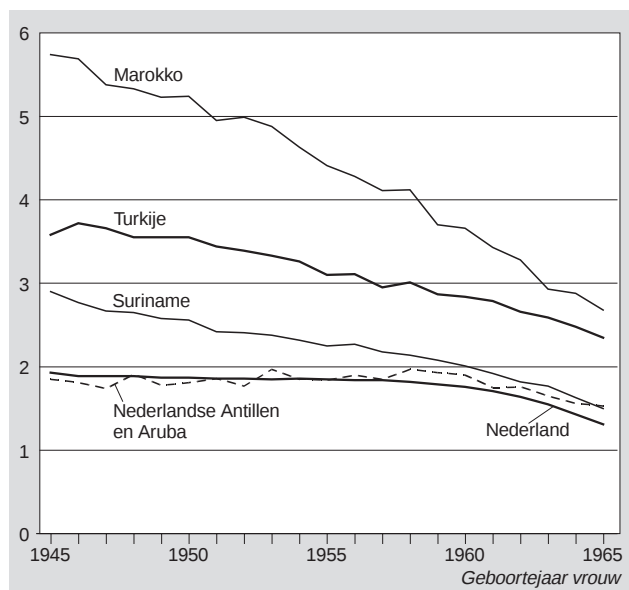
Hoewel veel allochtone vrouwen op jonge leeftijd moeder worden en kinderloosheid vooral onder Turkse vrouwen een onbekend verschijnsel is, neemt het gemiddelde aantal kinderen dat allochtone vrouwen krijgen af. *Grafiek 5* toont voor vrouwen geboren tussen 1945 en 1965 het gemiddeld aantal kinderen dat zij tot dusverre hebben gekregen. Vrouwen die uit Marokko komen hebben het hoogste kindertal, alhoewel er een trend naar beneden is onder de jongere geboortegeneraties. Voor Marokkaanse vrouwen die zijn geboren in 1945 telt het gezin gemiddeld bijna zes kinderen: dat is twee meer dan vrouwen die vijftien jaar later zijn geboren. Vrouwen die afkomstig zijn uit de Nederlandse Antillen

4. Percentage moeders geboren in 1965–1969 per leeftijd naar herkomstsgroepering¹⁾

1) Met de 1e generatie wordt in deze grafiek bedoeld alle in het buitenland geboren vrouwen.

5. Gemiddeld kindertal per vrouw naar geboorteland en geboorteejaar van de vrouw

en Aruba krijgen gemiddeld iets minder dan twee kinderen; ze lijken daarmee sterk op de autochtone vrouwen. Turkse en Surinaamse vrouwen nemen een middenpositie in, alhoewel hun kindertal snel in de richting van dat van autochtone vrouwen daalt. Het dalend kindertal onder generaties die zijn geboren na 1960 wordt mede veroorzaakt doordat deze vrouwen nog in de vruchtbare leeftijd zitten. Hierdoor hebben ze hun gezin vaak nog niet compleet. Een conclusie dringt zich toch al op: als het krijgen van kinderen als uitgangspunt wordt genomen, lijken allochtone en autochtone vrouwen steeds meer op elkaar.

Literatuur

Schapendonk-Maas, H., 2001, Inwonende Turkse en Marokkaanse jongeren. Maandstatistiek van de bevolking, september 2001, blz. 8–9.

Noot in de tekst

¹⁾ Paragraaf 1 is gebaseerd op Schapendonk-Maas, H., 2001, Niet-westerse allochtonen eerder uit huis dan autochtonen. Maandstatistiek van de bevolking, april 2001, blz. 21–22.

Gehuwde allochtonen en hun partner

Liesbeth Steenhof en Carel Harmsen

Ruim 20 procent van de 3,5 miljoen gehuwde paren in Nederland telt minstens één allochtone partner. Een eerste generatie allochtoon heeft meestal een partner die eveneens in het buitenland geboren is. De tweede generatie allochtonen daarentegen hebben vaak een autochtoon als partner.

In Nederland wonen bijna 3,5 miljoen gehuwde paren. In ruim 750 duizend van deze paren is minstens één allochtone partner aanwezig. Dit is dus in ruim 20 procent van het totale aantal gehuwde paren. Het gaat hierbij om personen die in het buitenland geboren zijn (eerste generatie) of personen die in Nederland geboren zijn, maar van wie minstens één ouder in het buitenland geboren is (tweede generatie). Dit artikel gaat over deze gehuwde paren waar minstens 1 van de partners allochtoon is, de zogenaamde allochtone huwelijken. In *bijlage 1* staat een overzicht van deze huwelijken op 1 januari 2001 naar herkomstland van de allochtone partner. In dit artikel worden enkele bijzonderheden uit deze tabel belicht. Het artikel is niet alleen een update van het artikel over gemengde huwelijken uit 1999 (Harmsen, 1999) maar ook een aanvulling hierop, omdat hier ook de tweede generatie allochtonen besproken worden. Er wordt beschreven tot welke herkomst-groepering de partners van zowel de eerste als de tweede generatie allochtonen behoren. Daarnaast wordt ook bekeken of hierin verschillen zijn tussen mannen en vrouwen en tussen de herkomstgroeperingen.

Allochtone huwelijken

Bij allochtone huwelijken kan men in eerste instantie denken aan twee partners die beiden in het buitenland geboren zijn. Zo'n 30 procent van het totaal wordt gevormd door deze groep (*staat 1*). Het gaat hierbij om ruim 230 duizend paren. Het grootste deel van deze partners is in hetzelfde land geboren. Deze groep vormt echter niet de grootste groep onder de allochtone huwelijken. Meer dan een derde van het totale aantal allochtone huwelijken, zo'n 300 duizend, wordt gevormd door een tweede generatie allochtoon met een autochtoon. Het gaat hierbij om ongeveer evenveel allochtone mannen als allochtone vrouwen. Een kwart van de al-

lochtone huwelijken, het gaat hier dan om 193 duizend paren, wordt gevormd door een eerste generatie allochtoon en een autochtoon, waarbij er meer allochtone vrouwen met een in Nederland geboren man zijn dan andersom. Huwelijken tussen een tweede generatie allochtoon en een andere allochtoon komen relatief gezien weinig voor. In Nederland zijn er maar iets meer dan 50 duizend van zulke paren, waarvan zo'n 34 duizend met een eerste generatie allochtoon en 19 duizend met een tweede generatie allochtoon.

Eerste generatie en hun partner

De meerderheid van de personen die in het buitenland geboren zijn, hebben een eveneens in het buitenland geboren partner. Van de totale groep eerste generatie allochtonen in Nederland heeft zo'n 65 procent van de vrouwen en zo'n 70 procent van de mannen ook een eerste generatie allochtoon als partner (*grafiek 1*).

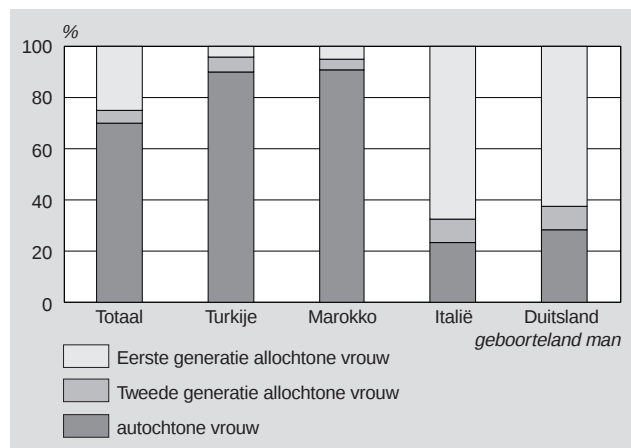
Uit *staat 1* is al gebleken dat eerste generatie partners voor de overgrote meerderheid uit hetzelfde geboorteland komen. In het vervolg van dit artikel wordt dan ook geen verder onderscheid gemaakt tussen een eerste generatie partner uit hetzelfde herkomstland of uit een ander buitenland.

Bijna de helft van de totale groep gehuwde eerste generatie allochtonen in Nederland wordt gevormd door Turken en Marokkanen. Van de eerste generatie gehuwde Turkse en Marokkaanse mannen is zo'n 90 procent getrouwd met een vrouw uit het buitenland. Bij de vrouwen ligt dit percentage nog hoger. Ruim 95 procent van de eerste generatie gehuwde Turkse en Marokkaanse vrouwen is getrouwd met een buitenlandse man van de eerste generatie. Voor personen uit veel andere Arabische landen en ontwikkelingslanden gelden soortgelijke of nog hogere percentages. Vaak zijn zij samen naar Nederland gekomen als vluchteling of arbeidsmigrant en waren ze al getrouwd voordat ze de Nederlandse grens passeerden. Het is echter ook mogelijk dat deze personen alleen naar Nederland zijn gekomen en vanuit Nederland een partner hebben gezocht in hun geboorteland en die daarna naar Nederland hebben gehaald.

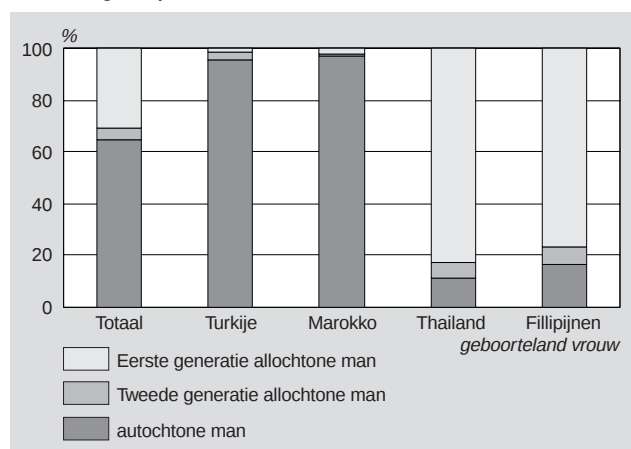
Staat 1
Echtparen naar herkomstgroepering partners

Herkomstgroepering partners	Absoluut aantal	Percentage
Beide partners eerste generatie allochtoon	233 191	30
van wie		
uit hetzelfde land	210 348	27
uit een verschillend land	22 843	3
Eerste generatie allochtoon met tweede generatie allochtoon	33 638	4
van wie		
man eerste generatie allochtoon	17 371	2
vrouw eerste generatie allochtoon	16 267	2
Eerste generatie allochtoon met autochtoon	193 416	25
van wie		
man eerste generatie allochtoon	82 889	11
vrouw eerste generatie allochtoon	110 527	14
Tweede generatie allochtoon met autochtoon	302 189	39
van wie		
man tweede generatie allochtoon	151 668	19
vrouw tweede generatie allochtoon	150 521	19
Beide partners tweede generatie allochtoon	19 086	2
totaal	781 520	100

1a. Eerste generatie allochtone mannen onderscheiden naar achtergrond partner¹⁾

1b. Eerste generatie allochtone vrouwen onderscheiden naar achtergrond partner²⁾

¹⁾ Naar geboorteland van de man.

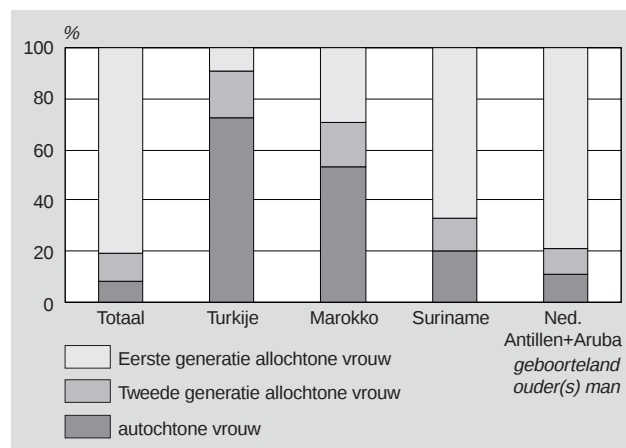
²⁾ Naar geboorteland van de vrouw.

Toch zijn er van een aantal herkomstgroeperingen veel allochtonen met juist een autochtone in plaats van een allochtone partner. Bij de mannen hebben vooral mannen die elders in Europa geboren zijn vaak een partner die in Nederland is geboren. Bij de Italiaanse mannen komt dit doordat zij in de jaren zestig en zeventig naar Nederland zijn gekomen om te werken. Op dat moment hadden de meesten nog geen partner. Naast een baan vond tweederde van hen ook een vrouw in Nederland. Daarnaast heeft zo'n 60 procent van de mannen die in buurlanden zoals Duitsland geboren zijn een autochtone partner. Dit percentage ligt nog iets hoger voor vrouwen uit de buurlanden. Het gaat hier in de meeste gevallen om grenshuwelijken (Prins, 1994). Van Europese vrouwen hebben vooral vrouwen uit Polen, vaak een autochtone partner. Dit geldt voor bijna driekwart van hen. Relatief gezien komen de meeste vrouwen met een autochtone partner uit Oosterse landen, zoals Thailand of de Filippijnen, en Latijns-Amerikaanse landen, zoals Brazilië of Colombia. Ruim driekwart van deze vrouwen heeft een autochtone partner. Deze landen staan dan ook bekend als herkomstgebied van bruiden voor Nederlandse mannen. Blijkbaar is er een duidelijk verschil tussen de allochtonen met een allochtone partner en die met een autochtone partner. De personen met een autochtone partner zijn voor de overgrote meerderheid huwelijksmigranten, terwijl de allochtonen met een allochtone partner dat voor het grootste deel juist niet zijn.

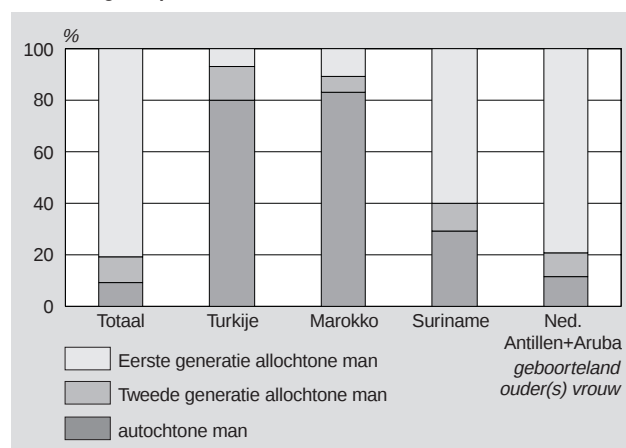
Tweede generatie en hun partner

In tegenstelling tot de eerste generatie hebben tweede generatie allochtonen meestal geen allochtoon als levenspartner maar een autochtoon. Gemiddeld zo'n 80 procent van de tweede generatie mannen en vrouwen kiest voor een autochtone partner (grafiek 2).

2a. Tweede generatie allochtone mannen onderscheiden naar achtergrond partner¹⁾

2b. Tweede generatie allochtone vrouwen onderscheiden naar achtergrond partner²⁾

¹⁾ Naar geboorteland van de ouder(s) van de man.

²⁾ Naar geboorteland van de ouder(s) van de vrouw.

De grootste groep van de gehuwde tweede generatie in Nederland bestaat uit Duitsers, Indonesiërs en Belgen. Deze groepen zijn dan ook gemiddeld veel ouder dan andere allochtone groepen. De groep van tweede generatie Turken en Marokkanen is nog vrij jong. Ruim 85 procent van hen is jonger dan 20 jaar. Hierdoor zijn er vanzelfsprekend nog niet veel gehuwde tweede generatie Turken en Marokkanen. Bij de Turkse en Marokkaanse tweede generatie die al wel getrouwd is, is duidelijk te zien dat hun partnerkeuze afwijkt van die van andere allochtonen. De Turkse en Marokkaanse tweede generatie kiest massaal voor een partner van de eerste generatie uit het buitenland en met name uit hun herkomstland. Zo'n driekwart van de Turkse mannen en de helft van de Marokkaanse mannen kiest voor een partner uit het buitenland. Dit fenomeen doet zich nog duidelijker voor bij de vrouwen. Zo'n 80 procent van de Turkse en Marokkaanse vrouwen heeft een man uit het buitenland. Hooghiemstra (1999) zoekt de verklaring voor deze partnerkeuze van de Turken en Marokkanen in de specifieke eisen die deze groep aan een huwelijkspartner stelt. In grafiek 2 is duidelijk te zien dat de tweede generatie van andere grote allochtonengroepen zoals Surinamers en Antillianen en Arubanen wel vaak kiezen voor een autochtone partner.

Bijna 70 procent van de Surinaamse mannen en 60 procent van de Surinaamse vrouwen heeft een autochtone partner. Van de Antilliaanse en Arubaanse mannen en vrouwen kiest zo'n 80 procent voor een autochtone partner.

Literatuur

Harmen, C.N., 1999. Cross-cultural marriages. Maandstatistiek van de bevolking 47(12), p. 17–20.

Hooghiemstra, E., 1999. Where does the spouse come from? Differences between Turkish and Moroccan who chose to marry a partner in the Netherlands and who chose a partner from the country of origin. Evidence from a survey. Paper XXXVIth Seminar of the Committee on Family Research (RC 06) of the International Sociological Association (ISA): Migrant and Ethnic Minority Families, Berlin, Germany, June 14–June 20, 1999

Prins, C.J.M. (1994). Twintig van iedere duizend Zeeuwen zijn in België geboren. Maandstatistiek van de bevolking 42(3), p. 15–16.

Bijlage 1
Gehuwde allochtone paren naar herkomstland van de allochtone partner op 1 januari 2001

	Totaal	man en vrouw eerste generatie allochtoon (zelfde land)	man en vrouw eerste generatie allochtoon (verschillend land) ¹⁾	man eerste generatie vrouw tweede generatie allochtoon ¹⁾	man tweede generatie vrouw eerste generatie allochtoon ²⁾	man eerste generatie allochtoon vrouw autochtoon	man autochtoon vrouw eerste generatie allochtoon	man tweede generatie allochtoon vrouw autochtoon	man autochtoon vrouw tweede generatie allochtoon	man en vrouw tweede generatie allochtoon ²⁾
Totaal	781 520	210 348	22 843	17 371	16 267	82 889	110 527	151 668	150 521	19 086
België	48 112	1 459	491	582	1 330	4 042	7 409	15 899	15 295	1 605
Denemarken	1 643	104	58	18	44	185	641	296	277	20
Duitsland	197 115	4 323	1 460	1 876	4 873	12 683	20 787	73 599	69 377	8 137
Finland	882	104	17	7	14	46	496	81	109	8
Frankrijk	8 487	482	330	182	155	1 404	2 677	1 542	1 559	156
Griekenland	2 976	748	165	157	49	1 029	270	262	254	42
Ierland	1 583	115	99	41	10	331	775	96	108	8
Italië	11 287	831	528	553	221	3 901	1 121	1 838	2 019	275
Luxemburg	314	7	26	7	9	41	76	74	64	10
Oostenrijk	6 373	73	152	109	162	803	1 176	1 902	1 817	179
Portugal	3 420	1 479	246	89	53	552	701	122	155	23
Spanje	8 021	1 787	339	268	102	1 979	2 093	557	812	84
Verenigd Koninkrijk	19 877	2 161	1 189	565	237	5 013	5 390	2 479	2 593	250
Zweden	1 144	142	78	16	12	171	496	110	104	15
14 EU-landen	311 234	13 815	5 178	4 470	7 271	32 180	44 108	98 857	94 543	10 812
Hongarije	4 915	356	109	84	146	568	818	1 332	1 379	123
Voormalig Joegoslavië	15 243	9 950	384	291	151	1 523	1 942	393	514	95
Polen	10 945	781	115	150	262	700	4 878	1 879	1 964	216
Roemenië	1 682	345	51	28	19	258	761	93	117	10
Voormalig Sovjet-Unie	7 117	1 930	89	26	124	196	2 323	1 188	1 125	116
Voormalig Tsjecho-Slowakije	2 749	309	80	34	50	268	1 082	423	452	51
Turkije	70 890	58 909	1 078	3 960	2 377	2 591	758	288	318	611
Zwitserland	2 548	47	106	45	63	374	885	487	490	51
Andere landen in Europa	2 113	210	125	33	29	370	833	239	250	24
Brazilië	1 913	119	64	26	17	194	1 247	116	120	10
Canada	1 670	85	114	49	15	364	577	209	239	18
Colombia	1 169	87	61	16	8	98	881	7	8	3
Nederlandse Antillen en Aruba	13 702	3 608	1 156	461	139	2 961	2 958	1 013	1 280	126
Suriname	45 644	23 913	1 881	1 565	663	5 445	7 218	2 222	2 297	440
Verenigde Staten	6 644	976	444	195	59	1 349	1 918	847	792	64
Andere landen in Amerika	6 850	716	646	163	44	1 085	3 497	293	368	38
Afghanistan	3 417	3 153	216	5		29	14			
China	6 100	3 958	911	53	99	75	451	278	239	36
Filippijnen	2 895	297	16	11	4	81	2 437	17	29	3
Hong Kong	3 752	2 024	1 107	79	49	134	227	53	61	18
India	2 789	1 283	648	36	23	273	248	126	140	12
Indonesië	153 796	14 324	1 880	2 851	4 205	21 136	20 738	40 175	42 494	5 993
Iran	5 718	4 938	494	18	1	198	52	10	7	
Irak	4 004	2 937	249	46	1	480	244	15	29	3
Israël	1 280	135	146	61	2	515	369	20	30	2
Japan	1 704	1 082	52	15	14	59	406	26	40	10
Pakistan	2 969	2 086	480	59	12	247	66	9	10	
Sri Lanka	1 575	1 280	37	5	2	136	98	5	11	1
Thailand	2 183	51	20	4	11	66	1 882	72	67	10
Vietnam	3 013	2 532	149	10	1	91	209	10	10	1
Andere landen in Azië	5 321	2 106	929	122	27	666	1 063	177	205	26
Algerije	1 282	277	356	63	9	410	112	21	30	4
Egypte	3 665	1 331	598	140	8	1 362	118	47	54	7
Ghana	1 471	774	134	24		296	236	2	5	
Kaap Verdië	2 639	1 794	168	52	16	245	303	18	32	11
Marokko	50 272	43 136	968	1 750	287	2 552	1 126	158	201	94
Somalië	1 716	1 549	64	6		54	42		1	
Tunesië	1 447	539	113	67	7	593	69	21	35	3
Zuid-Afrika	2 498	364	140	46	28	418	886	309	284	23
Andere landen in Afrika	6 905	2 099	1 156	189	11	1 676	1 599	82	81	12
Australië	1 483	103	92	42	10	396	577	113	142	8
Nieuw Zeeland	529	38	33	19	2	164	237	12	23	1
Andere landen in Oceanië	69	2	6	2	1	13	34	6	5	0

¹⁾ Gerangschikt naar geboorteland van de man.

²⁾ Gerangschikt naar geboorteland van de ouders van de man.

Dodelijke verkeersslachtoffers in 2000

Suzanne Loozen en Gerard Verweij

In 2000 zijn volgens voorlopige gegevens 1 160 personen om het leven gekomen in het verkeer. Een kwart van alle verkeersdoden is 15 tot en met 24 jaar oud. Daarmee hebben ze, evenals de 75-plussers, een relatief grote kans om in het verkeer te overlijden. De helft van alle verongelukte slachtoffers was inzittende van een personen- of bestelauto. Als rekening wordt gehouden met het aantal reizigerskilometers, blijkt dat onder brom- en snorfietsers veruit de meeste slachtoffers vallen. Binnen de Europese Unie is Nederland een van de meest verkeersveilige landen.

Dalende trend

Het aantal verkeersdoden bereikte in het begin van de jaren zeventig zijn top met meer dan 3 duizend slachtoffers. Sindsdien is het aantal verkeersdoden teruggelopen tot een derde van dat niveau. Na een lichte stijging in 1999 lijkt de dalende trend zich in 2000 voort te zetten (grafiek 1).

Vooral mannen en jongeren verkeersslachtoffer

In 2000 zijn 1160 personen om het leven gekomen in het verkeer, 2 procent minder dan in 1999.

Van de verkeersslachtoffers in 2000 was bijna driekwart, ofwel ruim 850 personen, man. Verder blijkt dat, afgezien van kinderen jonger dan 5 jaar, in alle leeftijdsklassen zowel de absolute als de relatieve sterfte door een verkeersongeval bij mannen hoger is dan bij vrouwen (tabel 1). Het verschil tussen mannen en vrouwen is het grootst in de leeftijdsklasse van 20–24 jaar. In deze leeftijdsgroep zijn ruim vijf keer zoveel mannen als vrouwen slachtoffer van een verkeersongeval (grafiek 2).

Uit tabel 1 blijkt verder dat één op de vier verkeersdoden 15–24 jaar oud is. In deze leeftijdscategorie vielen het afgelopen jaar 288 verkeersdoden. Ook voor personen van 75 jaar of ouder is sprake van een in verhouding hoge sterfte door een verkeersongeval.

Verkeersongevallen belangrijkste doodsoorzaak bij jongeren

Uit het relatieve aandeel van verkeersdoden in de totale sterfte naar leeftijd blijkt dat bij meisjes van 5–19 jaar en bij jongens en jonge mannen van 5–29 jaar meer dan 15 procent van het aantal sterfgevallen verkeersdoden betreft. Onder jongeren van 15–19 is zelfs een derde van de totale sterfte het gevolg van een verkeersongeval (grafiek 3). Zowel bij meisjes van 5–19 jaar als bij jongens en jonge mannen van 5–24 jaar is de sterfte aan verkeersongevallen de belangrijkste doodsoorzaak.

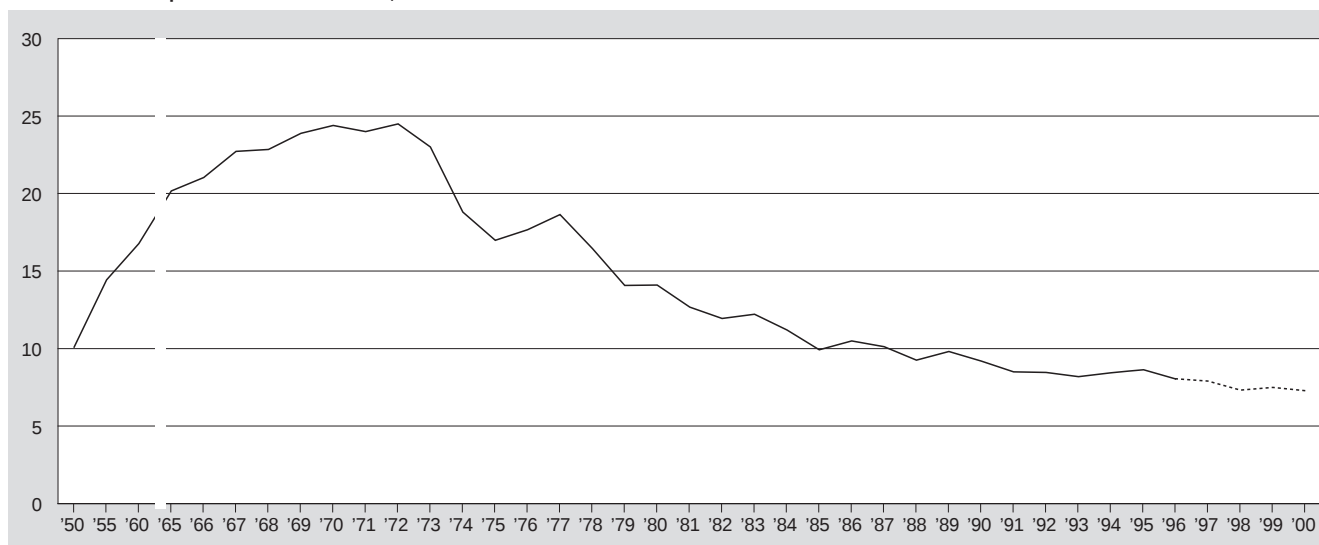
Verkeersdoden naar wijze van verkeersdeelname

De helft van alle verkeersslachtoffers was bestuurder of passagier van een personen- of bestelauto. Met 594 verkeersdoden was dit veruit de grootste groep. Een vijfde van alle slachtoffers was fietser. Brom- en snorfietsers en voetgangers vormen elk bijna een tiende van het totaal aantal verkeersdoden (grafiek 4).

In 2000 vielen onder bestuurders of passagiers van een personen- of bestelauto de meeste verkeersdoden in de leeftijdsklasse 15–29 jaar, met een opvallende piek bij jongeren van 20–24 jaar (grafiek 5). In de categorie brom- en snorfietsers vielen de meeste verkeersdoden onder jongeren van 15–19 jaar (tabel 2).

Uit vergelijking met cijfers van recente jaren blijkt dat de lichte daling van het aantal verkeersslachtoffers in 2000 vooral kan worden toegeschreven aan de daling van het aantal slachtoffers onder auto-inzittenden en voetgangers. Het aantal verkeersdoden onder motorrijders is tussen 1999 en 2000 toegenomen van 6,9 naar 8,0 procent van het totaal. Ook is in 2000 het aantal slachtoffers onder brom- en snorfietsers iets toegenomen. Hiermee zet de recente stijgende trend van het aantal verkeersdoden onder brom- en snorfietsers zich verder voort (tabel 3).

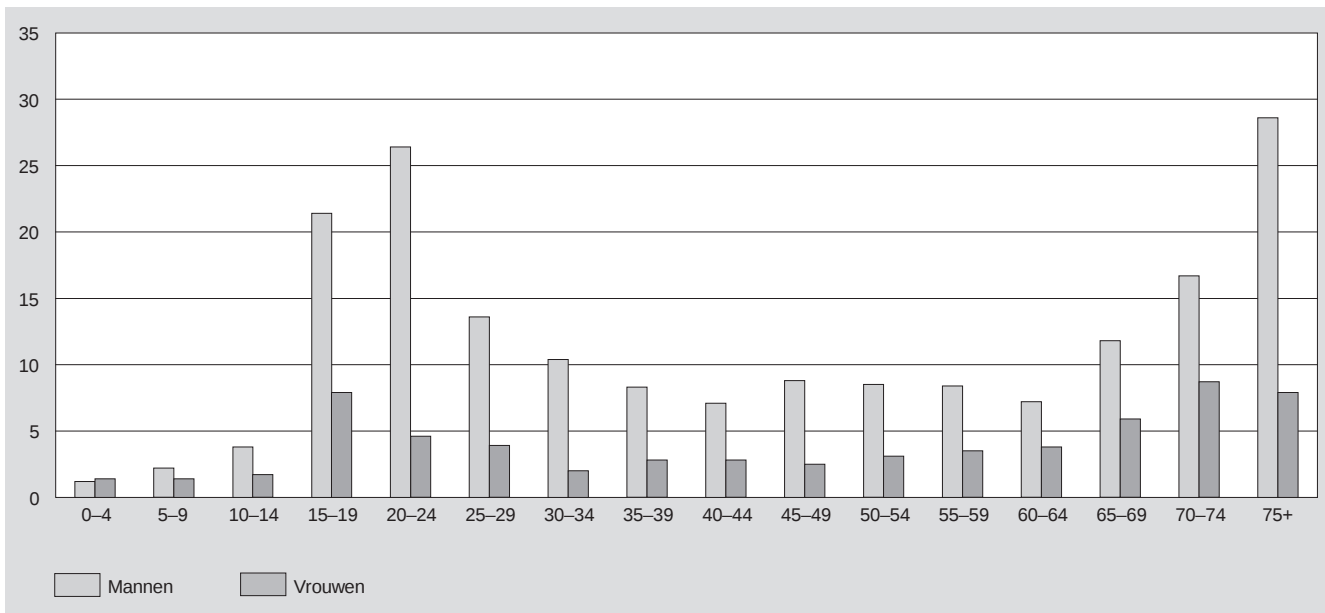
1. Verkeersdoden per 100 duizend inwoners, 1950–2000

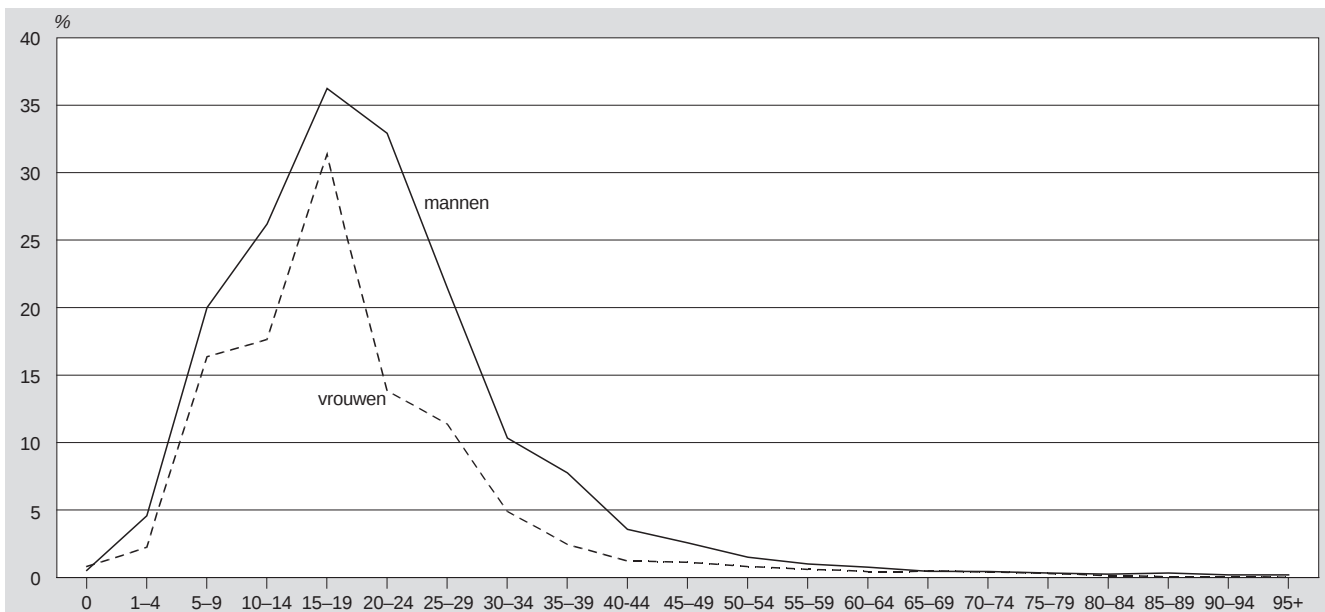
Voorlopige cijfers over 2000.

Bron: AVV 1950–1995, CBS 1996–2000.

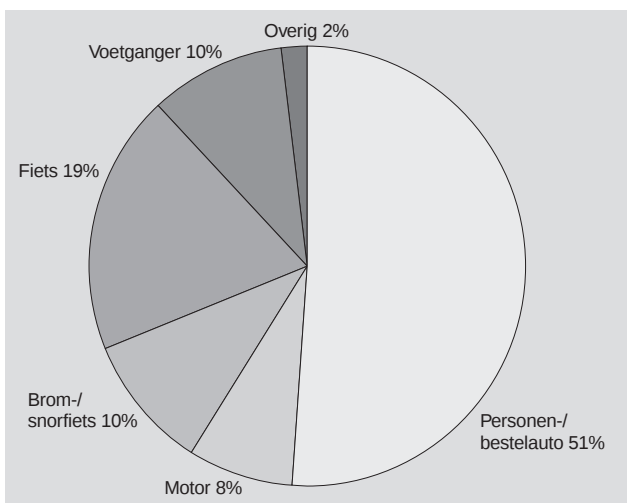
2. Verkeersdoden per 100 duizend inwoners, naar leeftijd en geslacht, 2000*

3. Aandeel verkeersdoden in totale sterfte, naar leeftijd en geslacht, 1999

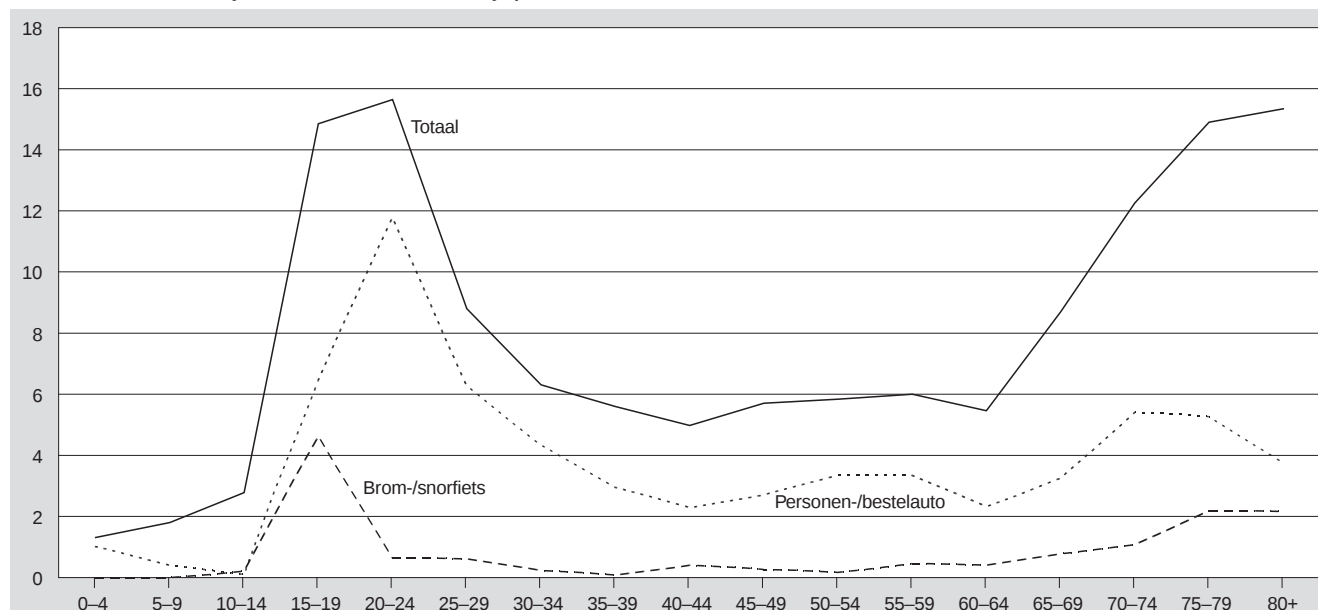
4. Verkeersdoden naar verkeersdeelname, 2000*

Brom- en snorfiets gevaarlijker dan auto

Uit het voorafgaande is gebleken dat de helft van alle verkeersdoden auto-inzittenden betreft. Dit hangt echter samen met het feit dat de meeste kilometers met de auto worden afgelegd, namelijk driekwart van het totaal aantal reizigerskilometers in 2000. Als het aantal verkeersslachtoffers wordt weergegeven per miljard reizigerskilometers, blijkt dat de meeste verkeersdoden vallen onder brom- en snorfietsers (tabel 4). Dit aantal is tien keer zo hoog als het aantal verkeersdoden onder fietsers en vijf keer zo hoog als dat onder voetgangers. Voor bestuurders en passagiers van personenauto's is het aantal verkeersdoden per miljard reizigerskilometers het laagst; dit aantal ligt rond de 4. Verder blijkt dat het aantal verkeersdoden onder jongeren van 15-19 jaar die gebruik maken van een brom- of snorfiets, zeer hoog is. Voor 75-plussers blijkt het aantal verkeersdoden zeer hoog te zijn onder fietsers en voetgangers, met respectievelijk 195 en 160 verkeersdoden per miljard reizigerskilometers (AVV, 2000).

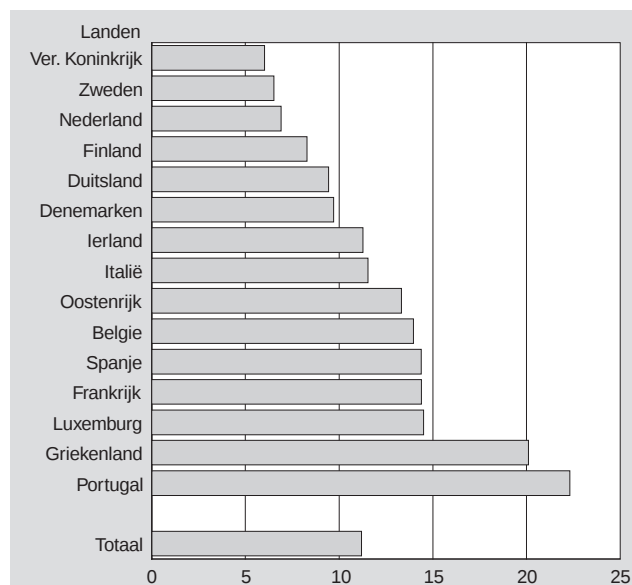
5. Verkeersdoden naar wijze verkeersdeelname en leeftijd per 100 duizend inwoners, 2000*

Nederland relatief verkeersveilig

Vergeleken met andere landen is het aantal verkeersdoden in Nederland aan de lage kant met 6,9 verkeersdoden per 100 duizend inwoners (grafiek 6). Alleen in het Verenigd Koninkrijk en in Zweden is het aantal verkeersdoden lager, met respectievelijk 6,0 en 6,5 verkeersdoden. In alle andere landen van de Europese Unie ligt het aantal verkeersslachtoffers hoger. Het aantal verkeersdoden in Portugal en Griekenland is zelfs drie keer zo hoog als dat in Nederland. In Luxemburg, Frankrijk, Spanje, België en Oostenrijk is het aantal verkeersslachtoffers ongeveer het dubbele van dat in Nederland.

6. Verkeersdoden per 100 duizend inwoners in de Europese Unie, 1999

Bron: Eurostat.

Technische toelichting

Voor de vaststelling van het aantal dodelijke verkeersslachtoffers in Nederland zijn gegevens uit drie bronnen gecombineerd: gegevens uit de door de arts of lijkschouwer ingevulde doodsoorzakenformulieren, de rechtbankdossiers in geval van niet-natuurlijke dood en de ongevalsrapporten die door de politie zijn opgemaakt. Door deze koppeling en integratie van gegevens wordt het risico van onvolledigheid in de individuele bestanden geminimaliseerd. De op deze wijze verkregen aantallen verkeersdoden hebben alle betrekking op een verkeersongeval op Nederlands grondgebied. Het gaat hierbij zowel om slachtoffers die ten gevolge van een verkeersongeval ter plekke zijn overleden, als om hen die tot en met 30 dagen na het ongeval als gevolg van het opgelopen letsel zijn overleden.

De resultaten van deze geïntegreerde berekening van het aantal verkeersdoden zijn beschikbaar vanaf kalenderjaar 1996. Bij de gegevens over 2000 gaat het om voorlopige aantallen. De reeksen met cijfers uit eerdere jaren zijn afkomstig van de Adviesdienst Verkeer en Vervoer (AVV). Deze tijdreeksen zijn echter uitsluitend gebaseerd op informatie die via de politie is verzameld.

Literatuur

AVV, 2000, Kerncijfers verkeersonveiligheid 2000, Rotterdam.

CBS, 2001, Aantal verkeersdoden daalt licht in 2000, Persbericht 12 april 2001. CBS: Voorburg/Heerlen.

CBS en AVV, 1999, Verkeersongevallen 1998.

Tabel 1
Verkeersdoden naar leeftijd en geslacht, absoluut en per 100 duizend inwoners, 2000*

	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
<i>Leeftijd</i>	<i>absoluut</i>			<i>per 100 duizend</i>		
0- 4	6	7	13	1,2	1,4	1,3
5- 9	11	7	18	2,2	1,4	1,8
10-14	19	8	27	3,8	1,7	2,8
15-19	102	36	138	21,4	7,9	14,9
20-24	128	22	150	26,4	4,6	15,6
25-29	79	22	101	13,6	3,9	8,8
30-34	70	13	83	10,4	2,0	6,3
35-39	56	18	74	8,3	2,8	5,6
40-44	44	17	61	7,1	2,8	5,0
45-49	51	14	65	8,8	2,5	5,7
50-54	50	18	68	8,5	3,1	5,8
55-59	37	15	52	8,4	3,5	6,0
60-64	26	14	40	7,2	3,8	5,5
65-69	36	20	56	11,8	5,9	8,7
70-74	41	27	68	16,7	8,7	12,3
75+	96	50	146	28,6	7,9	15,1
Totaal	852	308	1 160	10,8	3,8	7,3

Tabel 2
Verkeersdoden naar wijze van verkeersdeelname en leeftijdklasse, 2000*

<i>Leeftijd</i>	<i>Wijze van verkeersdeelname</i>							
	Personen- auto	Vracht- auto / Bus	Motor	Brom-/ snorfiets	Fiets	Voetganger	Overig + Onbekend	Totaal
<i>absoluut</i>								
0- 4	10					3		13
5- 9	4				10	4		18
10-14	1			2	20	4		27
15-19	60		7	43	19	7	2	138
20-24	113	1	12	6	9	9		150
25-29	72		14	7	2	5	1	101
30-34	57	2	11	3	8	2		83
35-39	39	1	13	1	10	10		74
40-44	28	2	13	5	6	4	3	61
45-49	31	1	9	3	9	8	4	65
50-54	39	1	7	2	12	6	1	68
55-59	29		5	4	11	3		52
60-64	17		1	3	11	8		40
65-69	21			5	22	8		56
70-74	30			6	24	6	2	68
75-79	24		1	10	26	7		68
80+	19			11	27	19	2	78
Totaal	594	8	93	111	226	113	15	1 160
%	51,2	0,7	8,0	9,6	19,5	9,7	1,3	
<i>per 100 duizend inwoners</i>								
0- 4	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	1,3
5- 9	0,4	0,0	0,0	0,0	1,0	0,4	0,0	1,8
10-14	0,1	0,0	0,0	0,2	2,1	0,4	0,0	2,8
15-19	6,5	0,0	0,8	4,6	2,0	0,8	0,2	14,9
20-24	11,8	0,1	1,3	0,6	0,9	0,9	0,0	15,6
25-29	6,3	0,0	1,2	0,6	0,2	0,4	0,1	8,8
30-34	4,3	0,2	0,8	0,2	0,6	0,2	0,0	6,3
35-39	3,0	0,1	1,0	0,1	0,8	0,8	0,0	5,6
40-44	2,3	0,2	1,1	0,4	0,5	0,3	0,2	5,0
45-49	2,7	0,1	0,8	0,3	0,8	0,7	0,4	5,7
50-54	3,4	0,1	0,6	0,2	1,0	0,5	0,1	5,8
55-59	3,3	0,0	0,6	0,5	1,3	0,3	0,0	6,0
60-64	2,3	0,0	0,1	0,4	1,5	1,1	0,0	5,5
65-69	3,3	0,0	0,0	0,8	3,4	1,2	0,0	8,7
70-74	5,4	0,0	0,0	1,1	4,3	1,1	0,4	12,3
75-79	5,3	0,0	0,2	2,2	5,7	1,5	0,0	14,9
80+	3,7	0,0	0,0	2,2	5,3	3,7	0,4	15,3
Totaal	3,7	0,1	0,6	0,7	1,4	0,7	0,1	7,3
%	51,2	0,7	8,0	9,6	19,5	9,7	1,3	100,0

Bron: AVV en CBS.

Tabel 3
Verkeersdoden naar wijze van verkeersdeelname, 1996–2000

Wijze van deelname	1996		1997		1998		1999		2000*	
	<i>abs</i>	<i>%</i>	<i>abs</i>	<i>%</i>	<i>abs</i>	<i>%</i>	<i>abs</i>	<i>%</i>	<i>abs</i>	<i>%</i>
Personen-/bestelauto	627	50,1	617	50,0	612	53,3	615	51,9	594	51,2
Motor	94	7,5	98	7,9	84	7,3	83	7,0	93	8,0
Brom-/snorfiets	97	7,8	84	6,8	87	7,6	106	8,9	111	9,6
Fiets	245	19,6	278	22,5	212	18,5	227	19,1	226	19,5
Voetganger	132	10,6	132	10,7	132	11,5	130	11,0	113	9,7
Overig	56	4,5	26	2,1	22	1,9	25	2,1	23	2,0
Totaal	1 251	100	1 235	100	1 149	100	1 186	100	1 160	100

Tabel 4
Gemiddeld aantal geregistreerde verkeersdoden per miljard reizigerskilometers, naar wijze deelname en leeftijd, 1999

Leeftijd	Bestuurder auto	Passagier auto	Brom- en snorfiets	Fiets	Voetganger
0– 4	–	2	–	10	20
5– 9	–	1,9	–	20	30
10–14	–	0,6	–	16,3	20
15–17	–	9,3	145	12,7	10
18–19	26,3	8	110	5	10
20–24	15,6	6,7	60	7,5	30
25–29	5,9	4	0	4,4	20
30–39	2,5	3,7	120	4,5	13,3
40–49	2,8	1,2	50	8	6
50–59	2,4	1,5	70	14,7	22,5
60–64	2,8	2,8	0	20	40
65–74	7,9	5,2	0	40	66,7
75+	26,7	16	0	195	160
Totaal gemiddeld	4,5	3,4	152,9	15,3	30,8

Bron: AVV en CBS.

Jaarcijfers

Bevolkingsstatistieken in StatLine

StatLine

In toenemende mate zijn cijfers van het CBS beschikbaar via internet. Via internet kunt u toegang verkrijgen tot StatLine, de elektronische databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen in de vorm van tabellen en grafieken. Deze resultaten kunt u bekijken, printen of opslaan. Naast de mogelijkheid om te zoeken met trefwoorden, kan met behulp van een Webselector een keuze worden gemaakt uit alle publicaties die zijn opgenomen in StatLine.

Hoe vindt u bevolkingscijfers in StatLine?

In StatLine zijn veel cijfers over bevolking te vinden. De snelste manier om deze cijfers te vinden, is als volgt. Ga naar de openingspagina van de CBS homepage (www.cbs.nl) en druk op de knop 'StatLine' aan de linkerkant. U krijgt nu een scherm waarin wordt uitgelegd hoe u binnen StatLine kunt zoeken naar onderwerpen. Als u in de tekst klikt op 'StatLine' of op 'zoeken' krijgt u een scherm waarin u een zoekopdracht kunt geven (figuur 1). Als u op 'onderwerp' klikt, krijgt u een scherm met de themastructuur binnen StatLine te zien, de 'StatLine Webselector' (figuur 2). Vanuit het zoekscherm komt u bij de Webselector door op 'Thema's' te klikken.

Binnen de Webselector kunt u via de themastructuur snel gegevens over bevolking opvragen. Door op het plusje voor 'Mens en maatschappij' te klikken, komt u bij 'Bevolking' terecht. Als u vervolgens op 'Bevolking' klikt, krijgt u een lijst met publicaties en submappen (figuur 3). In de submappen vindt u informatie over bijvoorbeeld de samenstelling van de bevolking, geboorte, immigratie en emigratie.

Ter illustratie is in figuur 3 de publicatie 'Bevolking; kerncijfers' geselecteerd. In het rechterdeel van de Webselector ziet u vervolgens een overzicht van de onderwerpen in deze publicatie. Hier kunt u door de tabbladen 'Onderwerpen' en 'Jaar' te selecteren uw eigen tabel samenstellen. Als u uw tabel heeft samengesteld, drukt u op 'Gegevens tonen' onderaan het scherm. U krijgt nu de tabel op het scherm te zien. Uiteraard kunt u deze tabel afdrukken of opslaan op schijf. Als u op het pictogram met de diskette ('Bewaar tabel in ander formaat') boven de tabel klikt, krijgt u de keuze om de tabel op te slaan in excel-formaat of enig ander formaat.

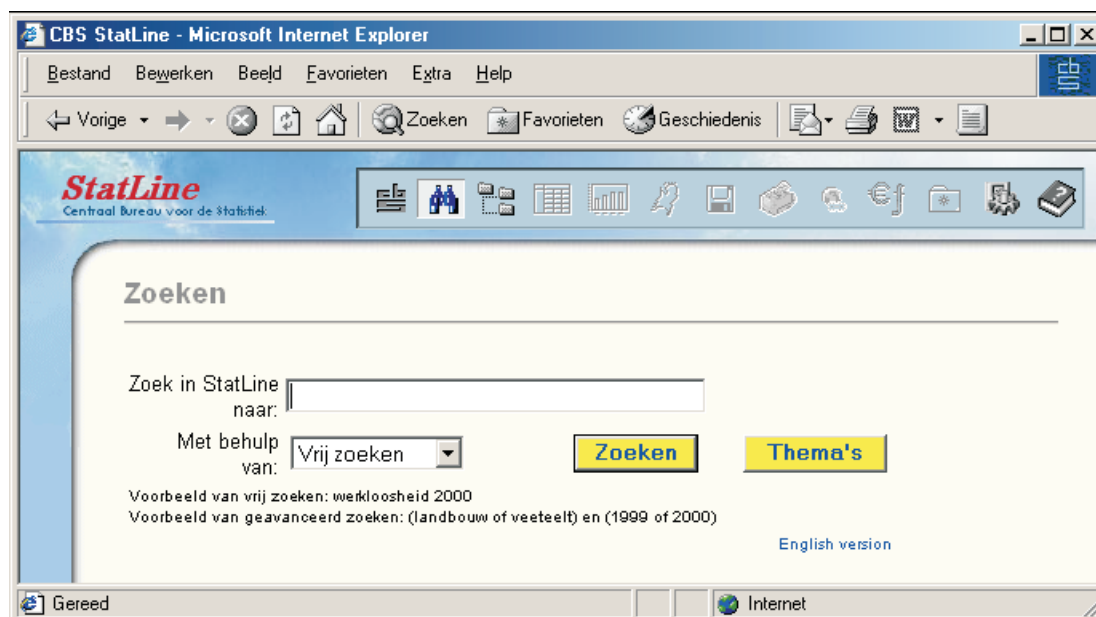
Wat kunt u in StatLine vinden?

Er zijn een groot aantal StatLinepublicaties met bevolkingscijfers gemaakt. De meeste vindt u onder de kop 'Bevolking' (figuur 3). Er zijn publicaties beschikbaar met kerncijfers van de bevolking, maandcijfers van de bevolking, regionale cijfers, cijfers over de bevolking naar samenstelling, huishoudens, geboorte, sterfte en doodsoorzaken, huwen, scheiden en verweduwen, verhuizingen, immigratie en emigratie, allochtonen, asielverzoeken, wijzigingen van nationaliteit en diverse prognoses. Meer cijfers over de bevolking zijn te vinden bij 'Historische reeksen' (net boven 'Bevolking' in figuur 3). Hierin vindt u tijdreeksen vanaf 1899 voor een beperkt aantal onderwerpen. Cijfers per gemeente of andere regio's zijn behalve onder 'Bevolking' ook te vinden bij het thema 'Nederland regionaal' in de publicaties 'Regionaal statistisch bestand' en 'Statistisch bestand gemeenten'.

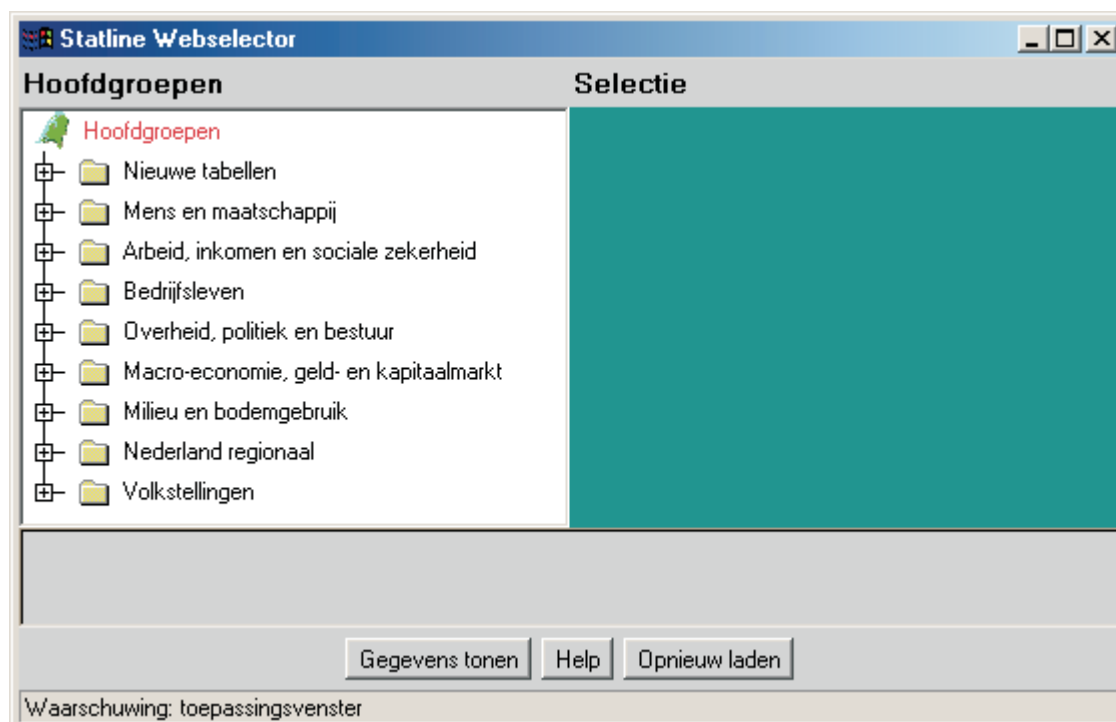
In de afgelopen periode verschenen in Statline:

- Bevolking per gemeente: leeftijd
- Geboorteregeling
- Geen geboorteregeling naar reden, 1998
- Opkomst Tweede Kamerverkiezingen
- Verweduwen: huwelijksduur, vanaf 1996
- Overleden gehuwden: huwelijksduur, vanaf 1996
- Huishoudenprognose: huishoudensgrootte
- Huishoudenprognose: kindertal
- Birth: key figures, 2000
- Asielverzoeken: nationaliteit, 2000
- Uit huis gaan naar reden (OG '98)
- Na uit huis gaan: woonsituatie (OG '98)
- Verkiezingsuitslag Tweede Kamerverkiezingen 1998
- Verkiezingsuitslag Tweede Kamerverkiezingen 1994
- Geboorte: kerncijfers (doodgeborenen en enkel- en meervoudige geboorten in 2000)
- Geboorte: afwijkende leeftijdsdefinitie (doodgeborenen in 2000)
- Maandcijfers bevolking vanaf 1995, september 2001
- Bevolking: maandcijfers per gemeente, september 2001
- Huishoudens: kerncijfers (voorlopige cijfers 2001 m.u.v. institutionele huishoudens);
- Asielverzoeken: nationaliteit (2000);
- Asielverzoeken: internationaal (1999);
- Huishoudens: samenstelling en grootte (2001);
- Bevolking per postcode 2001;
- Scheiden en verweduwen: kerncijfers (scheidingen van tafel en bed, 2000)
- Sterfte: kerncijfers (zuigelingensterfte en perinatale sterfte in 2000)
- Huishoudensposities; voorlopige cijfers 2001

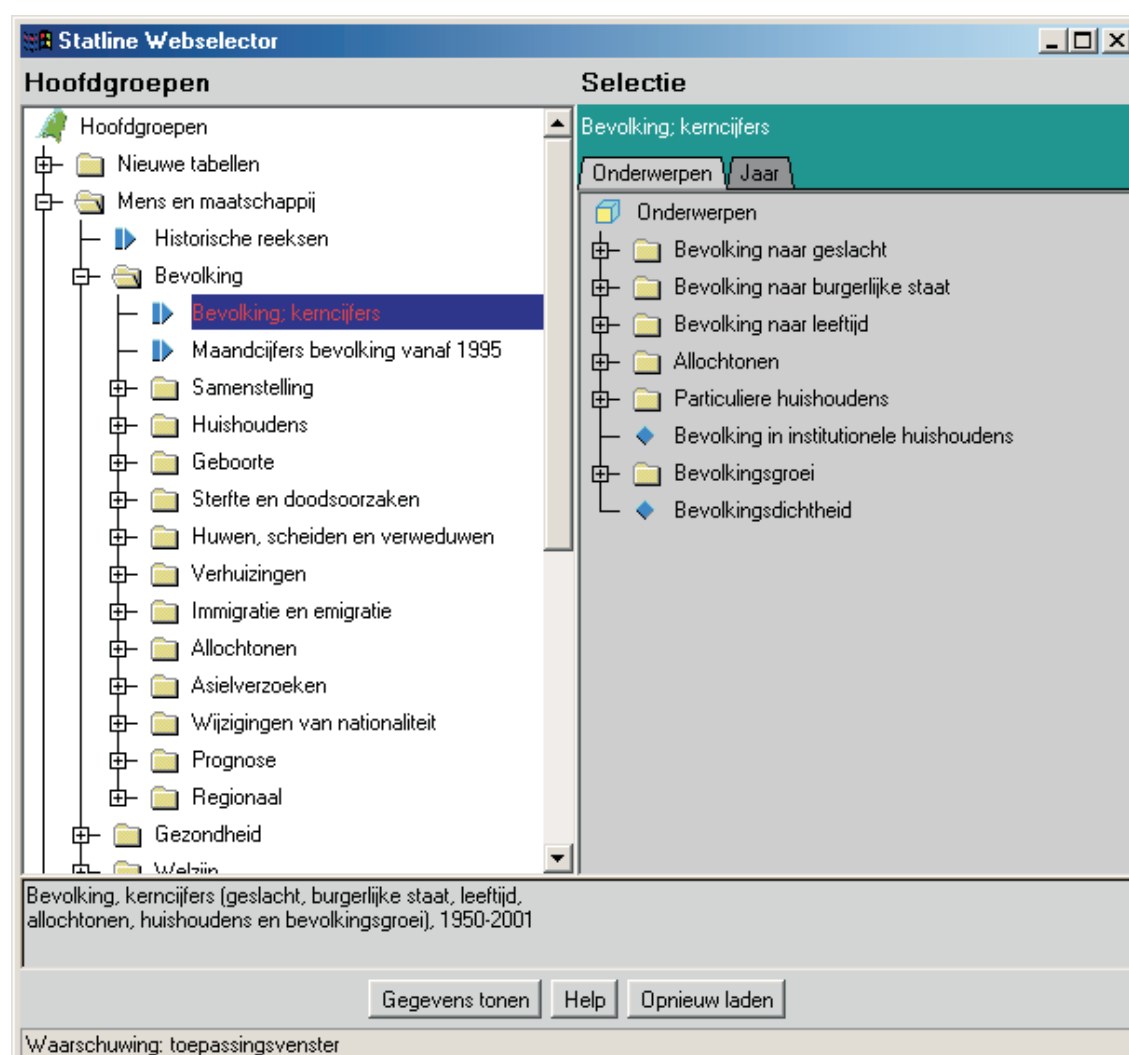
1. Zoeken in StatLine

2. StatLine Webselector

3. Bevolking in StatLine

Geboorte, 1996–2000

Technische toelichting

De opgenomen gegevens over de *levendgeborenen* hebben betrekking op alle geboren die enig teken van leven hebben vertoond, ongeacht de zwangerschapsduur.

Het *totaal (leeftijdsspecifieke) vruchtbaarheidscijfer* (TFR) kan worden opgevat als het gemiddelde aantal kinderen dat een vrouw krijgt indien de in een bepaald jaar waargenomen leeftijds-specifieke vruchtbaarheidscijfers gedurende haar leven zouden gelden.

Een geboorte wordt als *wettig of echtelijk* aangeduid als de moeder op het moment van de geboorte wettig gehuwd is dan wel als zij wettig gehuwd is geweest én het kind is geboren binnen een periode van 307 dagen na de huwelijksontbinding. Alle andere geboorten worden *buitenechtelijk* genoemd. Het gaat bij buitenechtelijke geboorten dus om geboorten bij vrouwen die ongehuwd, verweduwd of gescheiden zijn.

Leeftijd is steeds berekend uit het verschil tussen het jaar van geboorte van het kind en dat van de moeder.

Tabel 1
Levendgeborenen, kerncijfers

	1996	1997	1998	1999	2000
<i>Levendgeborenen naar geslacht</i>					
Jongens	97 576	98 254	102 137	102 896	105 637
Meisjes	91 945	94 189	97 271	97 549	100 982
Totaal	189 521	192 443	199 408	200 445	206 619
<i>Levendgeborenen naar rangnummer uit de moeder</i>					
1e kinderen	85 792	89 322	93 876	93 815	95 972
2e kinderen	68 334	68 173	69 877	71 289	74 014
3e kinderen	24 631	24 238	24 970	24 840	25 685
4e of volgende kinderen	10 764	10 710	10 685	10 501	10 948
<i>Levendgeborenen naar legitimiteit</i>					
Echtelijk	157 329	155 580	157 969	154 853	155 080
Buitenechtelijk	32 192	36 863	41 439	45 592	51 539
<i>Naar leeftijd van de moeder</i>					
jonger dan 25 jaar	18 617	18 535	18 368	18 569	19 959
25–29 jaar	61 129	60 515	61 191	58 920	57 358
30–34 jaar	77 057	78 845	82 702	83 718	87 117
35 jaar of ouder	32 718	34 548	37 147	39 238	42 185
Enkele vruchtbaarheidsmaten					
Levendgeborenen per 1.000 inwoners	12,2	12,3	12,7	12,7	13,0
Levendgeborenen per 1.000 vrouwen van 15–49 jaar	47,4	48,5	50,4	50,8	52,4
<i>Totaal vruchtbaarheidscijfer (TFR)</i>					
1e kind	0,703	0,739	0,783	0,794	0,826
2e kind	0,545	0,546	0,562	0,577	0,604
3e kind	0,195	0,192	0,198	0,198	0,205
4e of volgende kinderen	0,086	0,085	0,085	0,083	0,087
Totaal	1,529	1,562	1,628	1,652	1,723
<i>Gemiddelde leeftijd van de moeder bij de geboorte van het kind naar rangnummer uit de moeder</i>					
1e kind	28,9	29,0	29,1	29,1	29,1
2e kind	30,8	31,0	31,2	31,3	31,4
3e kind	32,3	32,5	32,6	32,7	32,9
4e of volgende kinderen	34,3	34,3	34,3	34,5	34,7
Totaal	30,3	30,4	30,6	30,6	30,7

Tabel 2
Geboorten, enkel- en meervoudig

	1996	1997	1998	1999	2000
Enkelvoudige	183 738	186 701	193 052	193 924	200 172
Meervoudige	3 295	3 328	3 630	3 709	3 718
w.v.					
tweeling geboorten	3 197	3 245	3 556	3 634	3 639
w.v.					
twee jongens	1 069	1 068	1 180	1 156	1 203
één jongen en één meisje	1 069	1 134	1 233	1 348	1 335
twee meisjes	1 059	1 043	1 143	1 130	1 101
drie- of meervoudige geboorten	98	83	74	75	79
Totaal	187 033	190 029	196 682	197 633	203 890

Tabel 3
Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder per 1 000 vrouwen in iedere leeftijd

	1996	1997	1998	1999	2000
15 jaar of jonger	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
16 jaar	1,0	1,2	1,3	1,5	1,6
17 jaar	2,5	2,6	2,9	3,5	3,7
18 jaar	5,5	5,8	5,8	6,4	7,6
19 jaar	11,3	11,7	11,9	13,4	14,0
15–19 jaar	4,1	4,4	4,5	5,2	5,5
20 jaar	16,6	18,6	19,4	18,8	20,4
21 jaar	23,6	24,8	25,1	26,7	28,2
22 jaar	30,8	31,8	31,2	33,1	35,6
23 jaar	40,5	41,7	41,3	40,4	44,5
24 jaar	49,7	50,8	52,6	52,7	55,6
20–24 jaar	33,2	34,2	34,4	34,6	36,9
25 jaar	63,7	64,4	66,3	67,7	69,3
26 jaar	79,2	77,8	80,8	82,9	85,0
27 jaar	97,5	95,7	97,9	99,1	103,2
28 jaar	114,6	114,8	118,3	116,6	118,9
29 jaar	128,9	128,5	132,5	132,2	133,4
25–29 jaar	96,9	97,0	100,9	101,6	103,9
30 jaar	137,5	138,2	144,5	142,7	147,4
31 jaar	134,5	137,8	144,9	144,3	147,9
32 jaar	122,8	128,7	135,3	137,9	141,8
33 jaar	111,3	114,3	120,6	122,8	127,5
34 jaar	92,8	96,7	102,5	104,3	110,4
30–34 jaar	119,7	122,9	129,3	130,4	135,2
35 jaar	76,8	78,7	82,7	86,4	92,1
36 jaar	58,3	60,2	65,6	67,0	70,7
37 jaar	42,7	45,5	48,1	49,8	53,7
38 jaar	30,4	32,1	34,0	35,6	38,5
39 jaar	22,1	22,9	23,4	24,8	26,9
35–39 jaar	46,5	48,3	51,1	53,1	56,5
40 jaar	14,2	15,5	16,2	17,0	18,8
41 jaar	8,5	9,5	10,1	10,9	11,4
42 jaar	5,2	5,5	6,3	6,4	6,5
43 jaar	3,1	3,0	2,9	3,5	3,8
44 jaar	1,6	1,5	1,7	1,6	1,9
40–44 jaar	6,6	7,1	7,6	8,0	8,6
45 jaar	0,8	0,7	0,7	0,9	1,0
46 jaar	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3
47 jaar	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2
48 jaar	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0
49 jaar of ouder	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1
45 jaar of ouder	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal vruchtbaarheidscijfer (TFR)	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7

Tabel 4
Levendgeborenen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren, naar geboorteland van ouder(s) ¹⁾

	1996	1997	1998	1999	2000
<i>Werelddelen</i>					
Afrika	9 565	10 365	10 985	11 290	12 350
Amerika	7 775	8 160	8 420	8 660	9 033
Azië	4 875	5 190	5 665	5 715	6 247
Europa	14 810	15 490	15 810	15 780	16 641
Oceanië	520	535	455	500	439
Niet-westers	26 635	28 660	29 970	30 430	32 589
w.o.					
Nederlandse Antillen + Aruba	1 560	1 655	1 775	1 900	2 064
Marokko	5 995	6 330	6 695	6 855	7 544
Somalië	1 040	1 210	1 180	1 145	1 149
Suriname	4 350	4 585	4 555	4 685	4 762
Turkije	6 760	7 105	7 135	6 830	7 002
Westers	10 910	11 080	11 365	11 515	12 121
w.o.					
België	1 005	1 085	1 110	1 125	1 216
Duitsland	2 105	2 150	2 145	2 265	2 331
Indonesië	1 435	1 265	1 235	1 110	1 116
Verenigd Koninkrijk	955	975	1 015	1 010	1 029
Voormalig Joegoslavië	980	905	1 020	980	1 115
Totaal	37 545	39 740	41 335	41 945	44 710

¹⁾ Land van geboorte van de moeder. Indien de moeder in Nederland is geboren, wordt gerubriceerd naar het geboorteland van de vader.

Sterfte, 1996–2000

Technische toelichting

De cijfers over *sterfte* geven het aantal overledenen onder de ge-registreeerde bevolking van Nederland weer.

Bij het (*indirect*) *gestandaardiseerd sterftecijfer* zijn de effecten van de verschillen in de samenstelling van de bevolking naar leef-tijd en geslacht tussen de diverse jaren uitgeschakeld. De gemid-delde bevolking naar leeftijd en geslacht van Nederland over 1990 heeft als standaardbevolking gediend.

Zuigelingensterfte betreft de sterfte van kinderen jonger dan 1 jaar (dus voor dat zij hun eerste verjaardag hebben bereikt).

Perinatale sterfte omvat de doodgeborenen na een zwangerschap van ten minste 28 weken (overeenkomstig de aanbeveling van de Wereld Gezondheidsorganisatie) en de overledenen binnen 1 week na de geboorte.

De cijfers betreffende de *levensverwachting* zijn afkomstig uit de periode-overlevingstafels. Deze geven aan, hoeveel van 100 000 pasgeboren jongens, resp. meisjes de leeftijd van ½, 1½, 2½ jaar, enz. zullen bereiken op basis van de sterfteverhoudingen, welke bij de bevolking gedurende een bepaalde periode zijn waargeno-men. Aan de hand van deze gegevens kan ook voor elk geslacht en elke leeftijd worden berekend hoe groot de kans op overlijden vóór het bereiken van een volgende leeftijd is. Verder kan er per geslacht het aantal nog te verwachten levensjaren na het bereiken van een bepaalde leeftijd uit worden afgeleid.

Leeftijd is, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven, steeds bere-kend als het verschil tussen het kalenderjaar van overlijden en dat van geboorte.

Tabel 1
Sterfte; kerncijfers

	1996	1997	1998	1999	2000
<i>Overledenen</i>					
Mannen	69 008	67 243	68 209	68 872	68 773
Vrouwen	68 553	68 540	69 273	71 615	71 754
Totaal	137 561	135 783	137 482	140 487	140 527
Per 1 000 inwoners	8,9	8,7	8,8	8,9	8,8
<i>Levensverwachting bij geboorte</i>					
Mannen	74,7	75,2	75,2	75,3	75,5
Vrouwen	80,4	80,6	80,7	80,5	80,6
<i>Gestandaardiseerde sterfte per 1 000 inwoners</i>					
Mannen	8,6	8,2	8,2	8,1	7,9
Vrouwen	8,1	8,0	7,9	8,1	8,0
Totaal	8,4	8,1	8,1	8,1	8,0
<i>Gemiddelde leeftijd bij overlijden</i>					
Mannen	71,5	71,7	71,7	71,9	71,9
Vrouwen	77,8	78,0	78,2	78,2	78,2
<i>Gemiddelde leeftijd achterblijvende partner</i>					
Mannen	70,4	70,5	70,8	70,6	71,0
Vrouwen	68,5	68,7	68,9	69,0	69,2
<i>Zuigelingensterfte</i>					
Totaal	1 086	968	1 035	1 048	1 059
Per 1 000 levendgeborenen	5,7	5,0	5,2	5,2	5,1
<i>Perinatale sterfte</i>					
Totaal	1 595	1 532	1 576	1 589	1 623
Per 1 000 geborenen	8,4	7,9	7,9	7,9	7,8

Tabel 2
Overledenen naar geslacht en leeftijd

	1996		1997		1998		1999		2000	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
0– 4 jaar	739	572	658	518	735	502	680	572	698	564
5– 9 jaar	86	60	89	53	79	46	88	54	77	60
10–14 jaar	75	61	84	54	70	46	76	62	80	55
15–19 jaar	225	107	185	99	219	98	211	97	222	108
20–24 jaar	353	140	321	138	340	109	321	132	341	136
25–29 jaar	489	227	445	236	427	193	410	193	337	180
30–34 jaar	536	307	548	307	526	286	495	297	492	279
35–39 jaar	737	493	712	470	608	447	711	506	666	492
40–44 jaar	1 038	792	1 010	755	1 036	771	1 044	798	1 062	764
45–49 jaar	1 787	1 108	1 563	1 158	1 560	1 122	1 585	1 199	1 600	1 260
50–54 jaar	2 422	1 546	2 433	1 608	2 647	1 744	2 657	1 811	2 701	1 791
55–59 jaar	3 118	1 830	3 181	1 900	3 097	1 883	3 284	1 979	3 444	2 038
60–64 jaar	4 955	2 585	4 601	2 589	4 799	2 641	4 649	2 646	4 589	2 675
65–69 jaar	7 339	4 230	7 255	4 052	7 318	3 983	7 118	4 023	6 823	3 907
70–74 jaar	10 072	6 380	9 719	6 169	9 562	6 108	9 467	6 221	9 405	6 056
75–79 jaar	11 530	8 834	11 315	8 975	11 664	9 230	12 182	9 718	11 913	9 487
80–84 jaar	11 014	12 529	10 754	12 245	10 656	12 067	10 513	12 053	11 109	12 636
85–89 jaar	7 735	13 535	7 671	13 619	7 942	13 961	8 203	14 399	8 229	14 441
90–94 jaar	3 655	9 428	3 563	9 624	3 799	9 899	3 970	10 439	3 808	10 466
95 jaar of ouder	1 103	3 789	1 136	3 971	1 125	4 137	1 208	4 416	1 177	4 359
Totaal	69 008	68 553	67 243	68 540	68 209	69 273	68 872	71 615	68 773	71 754

per 1 000 mannen resp. vrouwen in iedere leeftijdsgroep

0– 4 jaar	1,5	1,2	1,3	1,1	1,5	1,1	1,4	1,2	1,4	1,2
5– 9 jaar	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1
10–14 jaar	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1
15–19 jaar	0,5	0,2	0,4	0,2	0,5	0,2	0,4	0,2	0,5	0,2
20–24 jaar	0,7	0,3	0,6	0,3	0,7	0,2	0,7	0,3	0,7	0,3
25–29 jaar	0,7	0,4	0,7	0,4	0,7	0,3	0,7	0,3	0,6	0,3
30–34 jaar	0,8	0,5	0,8	0,5	0,8	0,4	0,7	0,5	0,7	0,4
35–39 jaar	1,2	0,8	1,1	0,8	0,9	0,7	1,1	0,8	1,0	0,8
40–44 jaar	1,8	1,4	1,7	1,3	1,7	1,3	1,7	1,3	1,7	1,3
45–49 jaar	3,0	1,9	2,7	2,1	2,7	2,0	2,8	2,1	2,8	2,2
50–54 jaar	4,8	3,2	4,5	3,1	4,7	3,2	4,5	3,2	4,5	3,1
55–59 jaar	7,8	4,7	7,8	4,8	7,3	4,6	7,5	4,7	7,7	4,7
60–64 jaar	14,4	7,3	13,3	7,3	13,6	7,3	12,9	7,2	12,4	7,1
65–69 jaar	24,6	12,5	23,9	11,8	23,9	11,7	23,1	11,8	22,0	11,5
70–74 jaar	41,5	20,2	39,9	19,6	39,1	19,6	38,3	20,0	37,2	19,3
75–79 jaar	69,1	34,4	65,4	34	64,4	33,7	65,3	34,5	63,8	34,0
80–84 jaar	112,3	65,7	109,2	64,3	108,8	64,0	107,0	64,3	106,4	64,6
85–89 jaar	176,6	119,3	170,5	117,6	171,7	118,1	171,6	119,6	169,9	119,4
90–94 jaar	266,2	208,4	255,9	206,2	267,5	205,8	278,9	211,4	264,0	208,3
95 jaar of ouder	396,8	341,9	403,3	344,7	388,9	348,5	408,9	360,4	400,7	345,0
Totaal	8,9	8,7	8,7	8,6	8,7	8,7	8,8	8,9	8,7	8,9

Tabel 3
Aantal te verwachten levensjaren naar geslacht en leeftijd volgens de overlevingstafels

	1996		1997		1998		1999		2000	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Bij de geboorte	74,7	80,4	75,2	80,6	75,2	80,7	75,3	80,5	75,5	80,6
0,5 jaar	74,6	80,2	75,0	80,4	75,1	80,5	75,2	80,3	75,4	80,4
5,5 jaar	69,7	75,4	70,2	75,5	70,2	75,6	70,4	75,4	70,5	75,5
10,5 jaar	64,8	70,7	65,2	70,5	65,3	70,7	65,4	70,5	65,6	70,6
15,5 jaar	59,9	65,4	60,3	65,6	60,4	65,7	60,5	65,5	60,6	65,6
20,5 jaar	55,0	60,5	55,4	60,7	55,5	60,8	55,6	60,6	55,8	60,7
25,5 jaar	50,2	55,6	50,6	55,8	50,7	55,8	50,8	55,7	51,0	55,8
30,5 jaar	45,4	50,7	45,8	50,9	45,9	50,9	46,0	50,8	46,1	50,9
35,5 jaar	40,6	45,8	41,0	46,0	41,0	46,0	41,1	45,9	41,3	46,0
40,5 jaar	35,8	41,0	36,2	41,2	36,2	41,2	36,4	41,1	36,5	41,2
45,5 jaar	31,1	36,3	31,5	36,4	31,6	36,5	31,7	36,4	31,8	36,5
50,5 jaar	26,6	31,7	26,9	31,8	27,0	31,9	27,1	31,8	27,3	31,9
55,5 jaar	22,2	27,2	22,6	27,3	22,6	27,4	22,8	27,3	22,9	27,4
60,5 jaar	18,1	22,8	18,4	23,0	18,5	23,0	18,6	22,9	18,8	23,0
65,5 jaar	14,4	18,6	14,7	18,8	14,7	18,8	14,8	18,7	15,0	18,8
70,5 jaar	11,1	14,8	11,4	14,9	11,4	14,9	11,5	14,8	11,6	14,9
75,5 jaar	8,4	11,2	8,6	11,3	8,6	11,3	8,6	11,2	8,7	11,3
80,5 jaar	6,2	8,1	6,3	8,2	6,3	8,2	6,3	8,1	6,3	8,1
85,5 jaar	4,5	5,6	4,6	5,7	4,5	5,7	4,5	5,6	4,6	5,6
90,5 jaar	3,2	3,8	3,3	3,8	3,2	3,9	3,1	3,8	3,2	3,8

Tabel 4
Doodgeborenen en perinatale sterfte

	1996	1997	1998	1999	2000
<i>absoluut</i>					
<i>Zwangerschapsduur 28 weken of meer</i>					
Doodgeboorte	947	985	970	944	1 000
Perinatale sterfte	1 595	1 532	1 576	1 589	1 623
<i>Zwangerschapsduur 24 weken of meer</i>					
Doodgeboorte	1 221	1 279	1 271	1 263	1 253
Perinatale sterfte	1 869	1 826	1 877	1 908	1 876
<i>per 1 000 geboren</i>					
<i>Zwangerschapsduur 28 weken of meer</i>					
Doodgeboorte	5,0	5,1	4,8	4,7	4,8
Perinatale sterfte	8,4	7,9	7,9	7,9	7,8
<i>Zwangerschapsduur 24 weken of meer</i>					
Doodgeboorte	6,4	6,6	6,3	6,3	6,0
Perinatale sterfte	9,8	9,4	9,4	9,5	9,0

Maandcijfers

Technische toelichting

De gegevens over de bevolking, met uitzondering van asielzoekers, hebben betrekking op personen die in de basisadministratie van de Nederlandse gemeenten als ingezetene zijn opgenomen (de 'de jure' bevolking). In principe wordt iedereen die voor onbepaalde tijd in Nederland woonachtig is, opgenomen in de basisadministratie van de gemeente waar men woont resp. waar men de meeste malen overnacht (de gemeente van inschrijving of woon-gemeente). De gegevens van een individu vormen tezamen een persoonslijst.

Geborenen worden geteld naar de gemeente waar de moeder (eventueel de vader) als ingezetene is ingeschreven. De opgenomen gegevens over de levendgeborenen hebben betrekking op alle bij de gemeente aangegeven geborenen die enig teken van leven hebben vertoond, ongeacht de zwangerschapsduur. Daar waar levendgeborenen worden onderscheiden naar rangnummer wordt, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, bedoeld het rangnummer van de levendgeborene uit de moeder (en dus niet dat uit het bestaande huwelijk).

Een kind wordt buitenechtelijk genoemd als de moeder op het moment van de bevalling niet gehuwd is of als ze uiterlijk 307 dagen vóór de bevalling verweduwd of gescheiden is.

Overledenen worden eveneens geteld naar de gemeente van inschrijving en niet naar de gemeente van overlijden. De vermelde leeftijd is, met uitzondering van de overleden kinderen beneden 1 jaar, het verschil tussen het kalenderjaar van overlijden en dat van geboorte.

De statistiek van de buitenlandse migratie heeft betrekking op alle personen die aangifte doen van het feit dat zij zich in Nederland vestigen of Nederland verlaten.

Immigranten zijn zij voor wie de verwachte verblijfsduur in Nederland in het halfjaar volgend op de vestiging ten minste vier maanden bedraagt. Voor de emigratie geldt dat de verwachte verblijfsduur in het buitenland in het jaar volgend op het vertrek ten minste acht maanden bedraagt.

Administratieve correcties worden gevormd door de opnemingen in respectievelijk afvoeringen uit de gemeentelijke persoonsregisters anders dan door geboorte, sterfte, vestiging, vertrek of gemeente-grenswijzigingen. Het grootste deel van de administratieve correcties betreft de verwerking van of het vertrek van personen die deze gebeurtenis niet hebben gemeld bij de gemeentelijke autoriteiten of de hervestiging die daarna plaatsvindt.

Onder binnenlandse migratie wordt verstaan iedere woonplaatswisseling binnen Nederland die leidt tot verandering van gemeente van inschrijving. Veranderingen van inschrijvingsgemeente die in verband met grenswijziging tussen, respectievelijk samenvoe-

ging van, gemeenten in de bevolkingsadministratie worden geregistreerd, worden niet als binnenlandse migratie beschouwd.

Verhuizingen binnen een gemeente behoren tot de statistiek van de binnengemeentelijke verhuizingen.

De gegevens over de huwelijksluiting zijn geteld naar de gemeente waar de huwelijksvoltrekking voor de ambtenaar van de burgerlijke stand heeft plaatsgehad en hebben betrekking op huwelijken waarvan ten minste één der huwelijkspartners als ingezetene in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente is opgenomen, ongeacht het land waar het huwelijk is gesloten.

Per 1 januari 1998 is in Nederland het geregistreerd partnerschap ingevoerd. De registratie van het partnerschap in de gemeentelijke basisadministratie (GBA) is mogelijk voor paren van gelijk en van verschillend geslacht.

Echtscheidingen betreffen de door een rechter uitgesproken echtscheidingsvonnissen en hebben betrekking op echtscheidingen waarvan ten minste één van de betrokkenen als ingezetene in de basisadministratie van een Nederlandse gemeente is opgenomen, ongeacht het land waar het huwelijk is ontbonden. De datum van echtscheiding is de datum waarop dit vonnis bij de burgerlijke stand wordt ingeschreven. Voor huwelijken die in Nederland zijn gesloten is dat de burgerlijke stand in de gemeente waar het huwelijk werd voltrokken. Huwelijken die in het buitenland zijn gesloten en in Nederland zijn geregistreerd, kunnen in Nederland worden ontbonden door inschrijving van het echtscheidingsvonnis in het echtscheidingsregister van de gemeente 's-Gravenhage.

Asielzoekers zijn mensen die om uiteenlopende redenen hun land hebben verlaten om in een ander land, bijvoorbeeld Nederland, bescherming of asiel te zoeken. Het aantal individuele asielaanvragen wordt geregistreerd door het Ministerie van Justitie, de bron voor de in de tabel vermelde cijfers. De asielzoekers in een bepaald jaar worden niet allen ook als immigrant in dat jaar geteld. Voor dat laatste is immers inschrijving in een gemeentelijke basisadministratie vereist. Asielzoekers worden niet direct na aankomst als immigrant ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie (GBA). Voor degenen die in de centrale opvang zitten, gebeurt dit pas als zij 'statushouder' zijn geworden, of langer dan een jaar in een opvangcentrum verblijven. Degenen die buiten de centrale opvang onderdak hebben, worden ingeschreven mits zij rechtmatig in Nederland verblijven. Nadat het CBS bericht van inschrijving in de GBA heeft ontvangen, wordt de (voormalige) asielzoeker als immigrant opgenomen.

Ten slotte wordt nog vermeld dat door middel van een voetnoot per tabel wordt aangegeven welke cijfers een voorlopig karakter dragen en welke definitief zijn.

Tabel 1
Bevolking, stand en dynamiek

	Levend- geborenen	Over- ledenen	Buitenlandse migratie		Totale bevolkings- groei ²⁾	Aantal inwoners aan het einde van het jaar / de maand	Binnen- landse migratie	Binnen- gemeentelijk verhuisde personen	Huwelijks- sluitingen	Partner- schaps- registraties	Echt- scheidingen
			Immigratie	Emigratie ¹⁾							
1996	189 521	137 561	108 749	91 945	73 218	15 567 107	629 774	1 084 411	85 140		34 871
1997	192 443	135 783	109 860	81 973	87 085	15 654 192	633 356	1 106 833	85 059		33 740
1998	199 408	137 482	122 407	79 289	106 033	15 760 225	665 795	1 108 216	86 956	4 626	32 459
1999	200 445	140 487	119 151	78 779	103 725	15 863 950	637 394	1 058 308	89 428	3 256	33 571
2000	206 619	140 527	132 850	78 977	123 125	15 987 075	614 097	972 515	88 074	2 922	34 650
januari	17 068	14 915	10 035	6 516	5 989	15 869 939	49 518	81 981	3 095	195	2 983
februari	16 606	11 773	10 249	5 587	9 740	15 879 679	46 385	79 500	4 483	215	2 878
maart	17 445	11 608	9 964	6 667	9 486	15 889 165	49 497	85 449	4 623	232	3 225
april	16 625	11 468	8 491	5 685	8 236	15 897 401	42 213	74 483	6 220	213	2 515
mei	17 513	11 511	9 970	5 654	10 589	15 907 990	49 646	86 128	11 335	313	3 193
juni	16 773	11 200	10 135	6 455	9 494	15 917 484	46 636	78 608	11 530	296	2 663
juli	17 694	11 164	12 269	8 214	10 840	15 928 324	58 042	85 335	8 802	241	2 908
augustus	18 315	10 960	14 833	7 717	14 659	15 942 983	63 132	80 807	9 834	254	2 896
september	17 736	10 667	14 015	7 414	13 933	15 956 916	56 966	77 276	12 561	276	2 853
oktober	17 155	11 556	12 611	6 703	11 755	15 968 671	53 239	81 389	6 514	225	3 028
november	16 996	11 372	11 939	6 443	11 448	15 980 119	50 850	81 642	4 319	239	3 053
december	16 693	12 333	8 339	5 922	6 956	15 987 075	47 973	79 917	4 758	223	2 455
2001											
januari	15 764	13 188	9 124	5 500	6 200	15 993 275	42 451	72 077	3 842	168	2 748
februari	16 666	11 446	10 953	5 574	10 599	16 003 874	48 567	76 397	3 222	163	3 324
maart	15 675	11 587	13 197	8 935	8 350	16 012 224	53 869	89 316	4 248	171	3 156
april	16 244	11 772	9 821	5 505	8 788	16 021 012	43 865	72 844	5 942	146	3 044
mei	17 555	12 367	9 303	5 838	8 653	16 029 665	41 477	73 416	10 116	185	3 194
juni	16 722	11 114	12 430	8 442	9 596	16 039 261	57 450	88 321	9 384	161	3 025
juli	18 069	11 162	12 143	7 778	11 272	16 050 533	59 780	83 936	7 232	201	3 351
augustus	17 962	10 964	12 127	7 737	11 388	16 061 921	57 602	72 810	11 007	269	3 266
september	16 751	10 578	12 827	7 033	11 967	16 073 888	55 711	81 424	9 765	364	3 055

¹⁾ Inclusief saldo administratieve correcties.

²⁾ Inclusief het verschil tussen het officieel vastgestelde en het berekende inwonertal (overige correcties).

N.B. De cijfers die betrekking hebben op 2000 en eerder, zijn definitief. De overige cijfers zijn voorlopig.

Tabel 2
Levendgeborenen naar legitimiteit en rangnummer (uit de moeder)

	Eerste kinderen	Tweede kinderen	Derde kinderen	Vierde of volgende kinderen	Totaal	w.o. buitenechtelijk	
						totaal	w.o. eerste kinderen
1996	85 792	68 334	24 631	10 764	189 521	32 192	20 492
1997	89 322	68 173	24 238	10 710	192 443	36 863	23 410
1998	93 876	69 877	24 970	10 685	199 408	41 439	26 691
1999	93 815	71 289	24 840	10 501	200 445	45 592	29 165
2000	95 972	74 014	25 685	10 948	206 619	51 539	32 365
januari	8 156	5 883	2 069	960	17 068	4 160	2 684
februari	7 673	6 039	2 007	887	16 606	4 115	2 594
maart	7 944	6 379	2 200	922	17 445	4 202	2 652
april	7 528	6 051	2 185	861	16 625	4 018	2 451
mei	7 729	6 552	2 268	964	17 513	4 233	2 581
juni	7 658	6 086	2 103	926	16 773	4 029	2 450
juli	8 120	6 463	2 192	919	17 694	4 401	2 722
augustus	8 559	6 588	2 260	908	18 315	4 645	2 935
september	8 377	6 232	2 209	918	17 736	4 491	2 888
oktober	8 092	6 068	2 070	925	17 155	4 379	2 738
november	8 086	5 949	2 090	871	16 996	4 394	2 764
december	8 050	5 724	2 032	887	16 693	4 472	2 906
2001							
januari	7 398	5 680	1 848	838	15 764	4 085	2 620
februari	7 591	6 081	2 060	934	16 666	4 404	2 739
maart	7 089	5 795	1 989	802	15 675	4 140	2 588
april	7 309	6 023	2 082	830	16 244	4 290	2 734
mei	7 967	6 421	2 226	941	17 555	4 593	2 839
juni	7 676	6 172	2 043	831	16 722	4 631	2 865
juli	8 503	6 492	2 195	879	18 069	4 865	3 104
augustus	8 411	6 456	2 187	908	17 962	4 993	3 163
september	7 849	6 097	1 974	831	16 751	4 645	2 959

N.B. De cijfers die betrekking hebben op 2000 en eerder, zijn definitief. De overige cijfers zijn voorlopig.

Tabel 3
Overledenen naar leeftijd en geslacht

	0–19 jaar		20–39 jaar		40–59 jaar		60–79 jaar		80–89 jaar		90+ jaar		Totaal		w.o. beneden 1 jaar ¹⁾	
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
1996	1 125	800	2 115	1 167	8 365	5 276	33 896	22 029	18 749	26 064	4 758	13 217	69 008	68 553	615	471
1997	1 016	724	2 026	1 151	8 187	5 421	32 890	21 785	18 425	25 864	4 699	13 595	67 243	68 540	541	427
1998	1 103	692	1 901	1 035	8 340	5 520	33 343	21 962	18 598	26 028	4 924	14 036	68 209	69 273	613	422
1999	1 055	785	1 937	1 128	8 570	5 787	33 416	22 608	18 716	26 452	5 178	14 855	68 872	71 615	563	485
2000	999	761	1 740	1 006	8 204	5 552	30 974	20 245	20 619	26 733	6 237	17 457	68 773	71 754	582	477
januari	73	58	170	87	763	513	2 968	1 950	2 321	2 901	861	2 250	7 156	7 759	41	37
februari	75	50	113	86	622	414	2 515	1 669	1 833	2 226	577	1 593	5 735	6 038	47	32
maart	91	88	123	69	670	432	2 544	1 643	1 704	2 248	558	1 438	5 690	5 918	58	61
april	84	57	172	75	669	414	2 488	1 615	1 769	2 141	515	1 469	5 697	5 771	53	28
mei	92	61	141	78	717	475	2 479	1 670	1 700	2 170	506	1 422	5 635	5 876	52	38
juni	77	64	161	81	661	430	2 488	1 583	1 606	2 148	510	1 391	5 503	5 697	49	35
juli	93	70	136	86	663	455	2 594	1 684	1 574	2 084	439	1 286	5 499	5 665	53	44
augustus	85	76	162	81	676	486	2 404	1 576	1 526	2 130	455	1 303	5 308	5 652	46	47
september	80	62	145	89	675	461	2 378	1 621	1 514	2 004	416	1 222	5 208	5 459	49	43
oktober	93	49	150	106	694	489	2 700	1 739	1 603	2 128	462	1 343	5 702	5 854	48	35
november	59	61	138	90	681	495	2 646	1 654	1 613	2 185	466	1 284	5 603	5 769	32	38
december	97	65	129	78	713	488	2 770	1 841	1 856	2 368	472	1 456	6 037	6 296	54	39
2001																
januari	106	71	168	105	763	514	2 902	2 015	1 861	2 589	548	1 546	6 348	6 840	49	41
februari	104	73	120	80	659	472	2 640	1 794	1 547	2 188	457	1 312	5 527	5 919	60	50
maart	84	50	149	76	720	499	2 641	1 741	1 685	2 167	490	1 285	5 769	5 818	44	35
april	70	45	143	103	751	489	2 730	1 775	1 692	2 278	417	1 279	5 803	5 969	30	20
mei	83	66	156	92	749	539	2 930	1 849	1 666	2 441	464	1 332	6 048	6 319	44	43
juni	97	68	143	70	684	450	2 587	1 702	1 524	2 153	426	1 210	5 461	5 653	53	48
juli	106	71	144	94	674	483	2 543	1 772	1 536	2 130	378	1 231	5 381	5 781	70	39
augustus	87	58	157	91	773	502	2 415	1 766	1 436	2 142	359	1 178	5 227	5 737	40	31
september	79	68	159	74	723	484	2 411	1 758	1 446	1 999	336	1 041	5 154	5 424	48	44

¹⁾ Leeftijd op de laatste verjaardag.

N.B. De cijfers die betrekking hebben op 2000 en eerder, zijn definitief. De overige cijfers zijn voorlopig.

Tabel 4
Buitenlandse migratie naar geboorteland

	Totaal ¹⁾	Werelddelen					Landen						
		Europa	Amerika	Azië	Afrika	Oceanië	EU-landen					Afgha- nistan	China
							Nederland	België	BR Duitsland	Verenigd Koninkrijk	Overige EU-landen		
Immigratie ²⁾													
1996	108 749	57 251	14 682	20 722	15 228	866	22 566	1 915	5 626	4 439	6 888	2 848	1 516
1997	109 860	56 719	15 736	22 016	14 527	862	22 715	2 244	5 548	4 454	7 533	3 664	1 788
1998	122 407	60 679	20 492	24 080	16 027	1 039	25 984	2 336	5 465	4 469	8 145	3 929	1 940
1999	119 151	61 522	19 946	21 557	14 921	1 204	24 974	2 360	5 193	4 780	8 523	5 506	1 850
2000	132 850	66 921	22 428	24 340	17 823	1 338	23 817	2 244	5 150	5 564	8 843	4 610	2 632
januari	10 035	5 438	1 528	1 628	1 316	125	2 011	206	478	407	754	269	149
februari	10 249	5 226	1 469	1 817	1 624	113	1 614	175	411	412	757	318	179
maart	9 964	5 058	1 453	1 889	1 460	104	1 699	162	411	443	684	316	198
april	8 491	4 295	1 311	1 554	1 216	115	1 600	139	356	362	556	257	146
mei	9 970	5 044	1 537	1 892	1 380	117	1 867	178	365	454	600	296	188
juni	10 135	5 039	1 700	1 984	1 310	102	2 079	145	406	422	534	354	246
juli	12 269	6 160	2 749	1 911	1 336	113	2 878	217	341	425	616	374	195
augustus	14 833	7 233	3 369	2 300	1 785	146	3 073	268	523	608	850	397	230
september	14 015	7 000	2 377	2 654	1 871	113	2 083	250	591	560	1 156	589	337
oktober	12 611	6 277	1 924	2 656	1 667	87	1 780	190	517	570	918	567	312
november	11 939	5 958	1 672	2 484	1 693	132	1 648	192	456	585	906	529	300
december	8 339	4 193	1 339	1 571	1 165	71	1 485	122	295	316	512	344	152
2001													
januari	9 124	4 582	1 331	1 813	1 313	85	1 584	152	312	390	575	410	179
februari	10 953	5 417	1 427	2 194	1 797	118	1 621	186	392	460	796	472	228
maart	13 197	6 472	1 865	2 603	2 115	139	2 046	170	464	543	873	482	299
april	9 821	4 851	1 295	1 899	1 640	136	1 564	135	369	483	600	333	323
mei	9 303	4 281	1 326	1 904	1 671	121	1 489	143	349	355	593	390	253
juni	12 430	6 150	1 975	2 336	1 826	143	2 497	185	442	484	687	509	235
juli	12 143	6 064	2 491	2 067	1 399	122	2 971	185	447	472	661	453	278
augustus	12 127	5 994	2 330	2 042	1 636	125	2 411	192	498	536	764	321	271
september	12 827	6 519	2 014	2 349	1 815	130	2 111	225	556	598	1 026	312	467
Emigratie (inclusief saldo administratieve correcties)													
1996	91 945	65 420	10 594	7 605	7 380	946	40 365	1 391	5 066	4 894	5 876	108	684
1997	81 973	58 535	9 701	6 889	6 089	774	37 849	1 293	4 336	3 748	5 249	56	592
1998	79 289	56 709	8 953	7 059	5 827	717	35 778	1 371	4 321	3 971	5 643	109	532
1999	78 779	55 853	9 055	7 054	5 997	818	35 785	1 331	4 119	3 643	5 627	204	544
2000	78 977	57 041	8 333	6 834	5 935	834	37 414	1 375	3 980	3 353	5 757	214	502
januari	6 516	4 653	671	560	535	97	3 180	109	266	281	440	40	58
februari	5 587	3 991	587	525	425	59	2 627	88	266	256	393	24	29
maart	6 667	4 679	696	719	516	57	2 999	141	353	275	519	14	57
april	5 685	4 087	569	489	490	50	2 727	64	280	259	358	5	22
mei	5 654	4 047	567	532	434	74	2 561	99	258	246	458	11	56
juni	6 455	4 604	755	583	449	64	2 933	119	343	311	544	14	48
juli	8 214	5 807	1 065	777	501	64	3 788	160	404	298	653	19	36
augustus	7 717	5 764	757	603	519	74	3 882	127	370	324	543	10	33
september	7 414	5 485	735	638	496	60	3 599	127	393	332	539	16	51
oktober	6 703	4 907	645	490	580	81	3 222	109	357	280	459	14	41
november	6 443	4 557	743	541	528	74	2 904	109	349	263	472	35	41
december	5 922	4 460	543	377	462	80	2 992	123	341	228	379	12	30
2001													
januari	5 500	3 897	585	501	470	47	2 664	91	201	202	354	39	58
februari	5 574	4 144	482	425	449	74	2 687	128	257	199	412	24	34
maart	8 935	6 107	966	932	865	64	4 034	126	376	359	633	21	75
april	5 505	3 966	529	497	465	48	2 607	72	305	204	374	24	32
mei	5 838	4 135	619	544	479	61	2 726	117	260	221	461	28	41
juni	8 442	5 996	1 120	646	596	84	3 877	135	391	328	695	31	49
juli	7 778	5 734	791	655	535	63	3 946	140	357	339	579	32	54
augustus	7 737	5 670	711	619	648	89	3 826	154	378	260	569	15	38
september	7 033	5 100	682	594	571	86	3 436	119	353	270	442	19	41

¹⁾ Inclusief geboorteland onbekend.²⁾ Inclusief in Nederlandse asielzoekerscentra geboren kinderen.

N.B. De cijfers die betrekking hebben op 2000 en eerder zijn definitief. De overige cijfers zijn voorlopig.

Egypte	Irak	Iran	Japan	Marokko	Nederlandse Antillen plus Aruba	Somalie	Suriname	Turkije	VS van Amerika	Voormalig Joegoslavië	Voormalige Sovjet Unie	Zuid-Afrika
750	4 673	2 818	1 385	4 528	3 845	3 478	3 643	6 209	3 132	3 636	2 378	913
826	6 130	1 689	1 293	4 894	4 751	1 644	3 555	6 291	3 151	1 818	2 162	1 051
859	7 368	1 139	1 228	5 531	7 588	1 385	4 603	5 459	3 408	1 682	2 656	1 688
671	3 346	1 144	1 293	4 670	8 813	1 668	3 205	4 817	3 488	4 133	2 975	1 333
571	4 445	1 733	1 298	4 482	10 167	2 181	3 601	5 393	3 538	4 780	6 104	1 331
45	318	104	84	372	656	168	209	431	280	414	326	111
50	395	142	75	485	470	193	269	463	306	509	471	138
51	396	143	101	398	494	172	301	493	264	410	361	120
31	254	98	129	406	530	150	231	360	204	250	366	104
35	374	135	175	359	623	188	303	439	245	402	356	106
48	408	97	111	364	841	179	279	296	255	381	461	81
44	323	141	102	262	1 608	180	329	343	341	394	585	77
49	377	133	133	509	1 779	161	443	563	524	327	534	137
64	369	197	118	517	1 105	227	366	552	360	468	663	123
52	515	211	114	378	806	154	342	537	327	463	798	119
62	416	228	91	261	635	264	321	506	255	505	667	103
40	300	104	65	171	620	145	208	410	177	257	516	112
41	376	154	37	274	555	132	220	440	221	295	443	125
55	412	211	82	427	470	188	259	504	271	342	570	148
68	472	199	122	486	701	256	295	624	279	450	773	157
48	236	138	120	504	473	156	283	465	202	310	502	120
36	228	182	116	519	510	114	278	450	174	214	337	97
70	291	198	148	453	921	199	323	518	291	301	596	120
62	228	164	146	282	1 390	145	341	359	334	207	428	113
55	202	172	127	372	1 107	125	299	483	404	219	407	101
61	233	175	115	498	808	117	335	591	340	256	561	105
617	245	443	1 388	2 490	3 288	641	2 391	4 189	2 635	1 222	551	649
502	257	465	1 246	1 711	2 905	771	2 228	2 637	2 494	1 122	538	647
373	373	349	1 137	1 466	2 385	846	1 791	2 210	2 544	774	596	815
335	720	339	1 237	1 432	2 646	1 286	1 630	1 860	2 557	938	493	816
270	633	318	1 155	1 105	2 443	1 829	1 273	1 158	2 489	1 263	667	680
22	72	21	72	96	214	153	152	60	162	123	60	83
18	79	27	79	74	176	126	100	72	132	87	62	56
30	59	38	189	102	190	137	109	67	215	78	70	55
23	45	25	90	123	144	119	119	93	162	106	34	45
27	60	22	66	73	179	108	63	104	181	132	60	39
7	53	24	119	85	181	122	105	73	281	84	38	45
25	41	43	144	108	256	153	140	83	425	116	65	47
26	51	19	124	80	216	203	80	108	244	164	57	56
12	67	35	80	85	241	191	128	119	165	127	50	64
19	37	21	68	102	236	220	94	134	171	85	64	56
33	44	28	63	115	254	141	136	125	178	109	60	48
28	25	15	61	62	156	156	47	120	173	52	47	86
19	72	23	44	68	186	143	68	105	174	68	61	64
4	50	14	52	34	184	221	45	91	132	127	46	41
41	82	38	253	152	304	304	209	135	264	142	92	67
11	53	32	91	50	162	153	59	108	166	112	28	53
13	58	16	102	83	202	174	82	82	180	65	66	41
4	51	44	122	128	332	203	113	137	383	104	87	60
13	78	38	100	116	272	184	41	72	283	68	41	76
9	94	21	78	102	216	254	71	132	228	104	49	67
28	82	43	68	99	284	257	87	105	160	86	57	41

Tabel 5
Asielaanvragen naar land van nationaliteit

	Totaal	w.o.									
		Afghanistan	Bosnië- Herzegovina	China	Irak	Iran	Servië en Montenegro	Somalië	Sri Lanka	Turkije	Dem. Rep. Congo (Zaire)
1996	22 857	3 019	984	468	4 378	1 521	797	1 461	1 483	692	435
1997	34 443	5 920	1 968	1 158	9 641	1 253	1 652	1 280	1 497	1 135	592
1998	45 217	7 118	3 769	916	8 300	1 680	4 288	2 775	1 049	1 222	410
1999	42 729	4 400	1 169	1 246	3 703	1 527	7 125	2 731	856	1 490	252
2000	43 559	5 032	1 637	1 393	2 747	2 530	3 813	2 095	972	2 246	501
januari	4 125	391	89	112	312	224	260	348	110	175	31
februari	3 840	352	78	111	305	183	199	156	97	192	70
maart	3 571	334	181	98	238	150	330	173	107	185	39
april	3 104	348	139	109	157	176	318	193	71	153	36
mei	3 053	390	105	118	151	160	175	156	60	234	34
juni	3 371	398	87	140	139	105	818	120	89	151	26
juli	3 581	428	161	146	195	173	608	154	75	173	38
augustus	3 920	558	154	151	259	243	346	214	80	159	63
september	3 418	410	185	97	222	230	198	194	74	209	41
oktober	3 981	417	155	114	246	316	273	136	86	225	39
november	3 927	526	146	113	285	291	168	139	54	205	41
december	3 668	480	157	84	238	279	120	112	69	185	43
2001											
januari	3 697	342	211	96	214	310	106	135	76	174	45
februari	2 805	254	191	86	139	172	59	85	42	154	38
maart	3 086	358	139	59	171	125	106	103	57	152	41
april	2 781	263	88	79	97	124	81	98	72	131	50
mei	2 549	298	106	38	85	98	102	89	49	141	25
juni	2 219	262	68	45	94	92	52	75	56	100	28
juli	2 475	255	58	63	94	108	84	77	57	92	25
augustus	2 462	274	30	41	105	62	58	83	44	87	30
september	2 551	323	49	45	75	104	89	110	31	103	40

Bron: Ministerie van Justitie.

Inhoudsopgave november 1996–november 2001

	Aflevering	Bladzijde
--	------------	-----------

1. BEVOLKINGSSTRUCTUUR EN -ONTWIKKELING

Artikelen

– Demografie van Nederland 1995	december	1996	8–23
– Bevolkingsontwikkeling in 1996: toename immigratie	maart	1997	6–10
– Bevolking naar leeftijd en geslacht, 1 januari 1996 en de bevolking volgens de overlevingstafel, 1991–1995	mei	1997	4
– Demografie van Nederland 1996	november	1997	6–22
– Geboorte, sterfte, immi- en emigratie, 1980–1997	december	1997	4
– Meer dan duizend mensen van honderd jaar of ouder	december	1997	6– 8
– Bevolkingsontwikkeling in 1997: stijging bevolkingsgroei	maart	1998	8–13
– Geboorte, sterfte, immi- en emigratie, 1980–1998	september	1998	6
– Demografie van Nederland 1997	december	1998	8–24
– Kinderen en jeugdigen, 1970–2020	maart	1999	6
– Demografische ontwikkelingen en collectieve uitgaven	maart	1999	9–12
– Bevolkingsgroei 1998: veel geboorten, veel immigranten	maart	1999	13–19
– Geboorte, sterfte, immi- en emigratie in de jaren negentig	september	1999	6
– Hoeveel mensen maken voor de tweede keer een eeuwwisseling mee?	november	1999	10–11
– Bevolkingsontwikkeling 1900–2100	december	1999	9–16
– Dutch population statistics based on population register data	februari	2000	9–15
– Demografie van Nederland 1999	maart	2000	9–33
– Geregistreerd partnerschap en burgerlijke staat: toepassing in de bevolkingsstatistieken	mei	2000	10–13
– Caleidoscoop van de moderne levensloop	juni	2000	10–17
– Bevolkingsstatistieken in Statline	april	2001	4– 6
– Zestien miljoen inwoners	april	2001	7
– Bevolkingsgroei blijft hoog	juli	2001	4– 6

Jaarcijfers

– Bevolking van Nederland naar burgerlijke staat, geslacht en leeftijd, 1 januari 1997	augustus	1997	17–20
– Demografische kerncijfers, 1985–1996	september	1997	13–18
– Bevolking van Nederland naar burgerlijke staat, geslacht en leeftijd, 1 januari 1998	augustus	1998	21–24
– Demografische kerncijfers, 1990–1997	december	1998	53–58
– Bevolking van Nederland naar burgerlijke staat, geslacht en leeftijd, 1 januari 1999	juni	1999	29–32
– Demografische kerncijfers, 1990–1998	januari	2000	29–34
– Bevolking van Nederland naar burgerlijke staat, geslacht en leeftijd, 1 januari 2000	augustus	2000	19–22
– Demografische kerncijfers, 1990–1999	januari	2001	26–30
– Bevolkingsstatistieken in Statline	mei	2001	41–42
– Bevolking naar leeftijd, burgerlijke staat en geslacht, 1 januari 2001	september	2001	25–28

2. BEVOLKING NAAR REGIO

Artikelen

– Regionale spreiding van Antillianen en Arubanen, 1997	februari	1998	6
– Regionale verschillen in bevolking	maart	1998	14–25

Jaarcijfers

– Bevolking per gemeente naar provincie, 1 januari 1997	januari	1997	77–82
– Loop van de bevolking naar enkele regionale en categorale indelingen, 1995	februari	1997	11–20
– Demografische cijfers per provincie, 1991–1996	maart	1997	52–64
– Bevolking naar geslacht per viercijferig postcodegebied, 1 januari 1996	april	1997	12–29
– Leefijdsopbouw per gemeente, 1 januari 1997	december	1997	40–47
– Bevolking naar geslacht per viercijferig postcodegebied, 1 januari 1997	december	1997	48–66
– Bevolking per gemeente naar provincie, 1 januari 1998	januari	1998	20–24
– Stand van de bevolking op 1 januari 1997 en loop van de bevolking in 1996, per provincie en landsdeel	februari	1998	12–15
– Stand van de bevolking op 1 januari 1997 en loop van de bevolking in 1996, per gemeente-groep naar stedelijkheid gemeenten	februari	1998	16–17

	Aflevering	Bladzijde
--	------------	-----------

– Stand van de bevolking op 1 januari 1997 en loop van de bevolking in 1996, per gemeentegroep naar inwonertal	februari	1998	18–25
– Demografische cijfers per provincie, 1992–1997	april	1998	19–31
– Leefijdsopbouw per gemeente, 1 januari 1998	juli	1998	27–35
– Bevolking naar geslacht per viercijferig postcodegebied, 1 januari 1998	december	1998	59–77
– Stand van de bevolking op 1 januari 1998 en loop van de bevolking in 1997, per provincie en landsdeel	december	1998	78–81
– Stand van de bevolking op 1 januari 1998 en loop van de bevolking in 1997, per gemeente-groep naar stedelijkheid gemeenten	december	1998	82–83
– Stand van de bevolking op 1 januari 1998 en loop van de bevolking in 1997, per gemeentegroep naar inwonertal	december	1998	84–91
– Bevolking per gemeente naar provincie 1 januari 1999	januari	1999	20–24
– Demografische cijfers per provincie, 1993–1998	april	1999	41–54
– Leefijdsopbouw per gemeente, 1 januari 1999	juli	1999	19–26
– Bevolking per gemeente naar provincie 1 januari 2000 (berekende cijfers)	januari	2000	35–39
– Demografische cijfers per provincie, 1994–1999	februari	2000	29–42
– Stand van de bevolking op 1 januari 1999 en loop van de bevolking in 1998, regionale cijfers	februari	2000	43–55
– Leefijdsopbouw per gemeente, 1 januari 2000	november	2000	35–43
– Demografische cijfers per provincie, 1995–2000	januari	2001	31–42
– Bevolking per gemeente naar provincie 1 januari 2001 (berekende cijfers)	januari	2001	43–47
– Stand van de bevolking op 1 januari 2000 en loop van de bevolking in 1999, regionale cijfers	januari	2001	48–59

3. BEVOLKING NAAR NATIONALITEIT EN GEBOORTELAND

Artikelen

– Inter- en intragemeentelijke verhuizingen naar geboorteland, 1995	december	1996	4
– Eerste en tweede generatie Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen naar jaar van huwelijksluiting, 1996	april	1997	4
– In Indonesië of het voormalig Nederlands-Indië geboren bevolking	april	1997	6–10
– Eerste en tweede generatie Turken en Marokkanen naar leeftijd en nationaliteit, 1996	juli	1997	4
– Verhuizingen van Marokkanen, Turken, Antillianen en Surinamers naar leeftijd, 1996	augustus	1997	4
– Regionale spreiding van Antillianen en Arubanen, 1997	februari	1998	6
– Antillianen en Arubanen naar jaar van laatste vestiging, leeftijd bij laatste vestiging en verband tussen huwelijk en vestiging	mei	1998	6
– Chinezen in Nederland, 1 januari 1997	mei	1998	8–11
– Personen met dubbele nationaliteit	april	1999	6
– Allochtonen in Nederland: vijf grote groepen	april	1999	9–19
– Naar geboorteland gemengde echtparen	juli	1999	6
– Allochtonen in Nederland: vluchtelingen en asielzoekers	juli	1999	10–18
– Allochtonen in Nederland: westers/niet-westers, 1999	november	1999	6– 7
– Joegoslaven in Nederland, 1 januari 1999	februari	2000	6
– Binnenlands verhuisgedrag van allochtonen	maart	2000	34–43
– Gezinnen met kinderen naar allochtoniteit	mei	2000	6– 7
– Aantallen allochtonen volgens verschillende definities	mei	2000	14–17
– Main trends in the labour force in the European Union	oktober	2000	9–16
– Niet-westerse derde generatie, een eerste verkenning	juni	2001	16–19
– Spreiding van niet-westerse allochtonen over Nederland	juni	2001	20–23
– Klein deel van asielzoekers ingeschreven in GBA	september	2001	4– 7
– Inwonende Turkse en Marokkaanse jongeren	september	2001	8– 9
– Verdubbeling van het aantal allochtonen in de afgelopen kwart eeuw	september	2001	12–16
– Schattingsmethode voor de allochtone bevolking in de afgelopen kwart eeuw	september	2001	17–22
– Allochtonen, een jonge en groeiende bevolkingsgroep	november	2001	11–15
– Relatie- en gezinsvorming van allochtonen	november	2001	16–21
– Gehuwde allochtonen en hun partner	november	2001	22–25

Inhoudsopgave november 1996–november 2001

	Aflevering	Bladzijde
<i>Jaarcijfers</i>		
– Bevolking naar geboorteland en geboorteland van de ouders, per provincie en in de vier grote gemeenten, 1 januari 1995	november 1996	11– 22
– Bevolking naar geboorteland en geboorteland van de ouders, 1 januari 1996	januari 1997	22– 30
– Bevolking naar geboorteland en geboorteland van de ouders, per provincie en in de vier grote gemeenten, 1 januari 1996	januari 1997	31– 42
– Bevolking per gemeente naar geboorteland resp. Geboorteland ouders, 1 januari 1996	januari 1997	43– 61
– Niet-Nederlanders per gemeente, 1 januari 1996	februari 1997	21– 29
– Demografische cijfers betreffende de Surinaamse en Antilliaanse + Arubaanse bevolking in Nederland, 1991–1995	maart 1997	90– 94
– Bevolking naar geboorteland en geboorteland van de ouders, 1 januari 1997	december 1997	67– 75
– Bevolking naar geboorteland en geboorteland van de ouders, per provincie en in de vier grote gemeenten, 1 januari 1997	december 1997	76– 88
– Bevolking naar geboorteland en geboorteland resp. Geboorteland ouders, 1 januari 1997	december 1997	89–107
– Niet-Nederlanders per gemeente, 1 januari 1997	december 1997	108–116
– Allochtonen in Nederland volgens de beperkte definitie, 1 januari 1997	maart 1998	26– 33
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per provincie en de vier grote gemeente, 1 januari 1997	maart 1998	34– 45
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per gemeente, 1 januari 1997	maart 1998	46– 54
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per viercijferig postcodegebied, 1 januari 1997	juni 1998	17– 28
– Niet-Nederlanders per gemeente, 1 januari 1998	oktober 1998	28– 35
– Allochtonen in Nederland volgens de beperkte definitie, 1 januari 1998	november 1998	24– 31
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per provincie en de vier grote gemeente, 1 januari 1998	november 1998	32– 44
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per gemeente, 1 januari 1998	november 1998	45– 52
– Allochtonen volgens de beperkte definitie per viercijferig Postcodegebied, 1 januari 1998	april 1999	55– 66
– Niet-Nederlanders per gemeente, 1 januari 1999	augustus 1999	15– 23
– Allochtonen, 1 januari 1999	december 1999	48–115
– Inwoners en allochtonen per viercijferig postcodegebied, 1 januari 1999	juli 2000	16– 43
– Allochtonen, 1 januari 2000	september 2000	22– 85
– Inwoners en allochtonen per viercijferig postcodegebied, 1 januari 2000	november 2000	44– 71
– Niet Nederlanders per gemeente, 1 januari 2000	december 2000	13– 21
– Allochtonen in Nederland, 1 januari 2001	september 2001	29– 36
4. GEBORTE		
<i>Artikelen</i>		
– Prognose van het aantal geborenen in 1995 volgens de bevolkingsprognoses vanaf 1965 (Buiten-)rechtelijke levendgeborenen naar leeftijd van de moeder, 1965 en 1995	november 1996	4
– Worden er steeds minder jongens geboren?	maart 1997	4
– Meeste kinderen in zomer geboren	april 1997	11
– Buitenechtelijke geboorten: Nederland in Europees perspectief	mei 1997	6– 9
– Buitenechtelijke vruchtbaarheid naar geboorteland van de moeder	mei 1997	28– 36
– Buitenechtelijke geboorten: Nederland in Europees perspectief (rectificatie)	juni 1997	6– 11
– Achtergronden van vruchtbaarheids-ontwikkelingen	augustus 1997	10
– Geboortetontwikkeling en consumenten-vertrouwen: een econometrische analyse	oktober 1997	12– 24
– Veel vrouwen kampen met vruchtbaarheids-problemen	november 1997	23– 27
– Kenmerken van moeders bij geboorte van het eerste kind	februari 1998	6– 7
– Sterke daling aantal tienermoeders	maart 1998	6
– Vruchtbaarheid van in het buitenland geboren vrouwen	mei 1998	12– 13
– Geboortenregeling 1998	juli 1998	8– 10
– Echterlijke en buitenechtelijke , levendgeborenen, 1960–1999	december 1998	25– 29
– Fertility of foreign-born women in the Netherlands	januari 1999	6
	november 1999	12– 14

	Aflevering	Bladzijde
– TFR naar leeftijd en geboorteland, 1990–1998	december 1999	6
– Afstel door uitstel: (kinder)loos alarm?	januari 2000	9–22
– Aantal tienermoeders toch weer gestegen	januari 2000	23–25
– Sex-ratio, Nederlanders en allochtonen	maart 2000	6
– Krijgen allochtonen vrouwen van de tweede generatie minder kinderen dan de moeder	oktober 2000	17–24
– Vruchtbaarheid van allochtonen vrouwen	november 2000	9–11
– Allochtone moeders in Nederland	november 2000	12–21
– Kinderen krijgen over de landsgrenzen heen	november 2000	22–26
– Jonge moeders zijn steeds ouder	november 2000	27–31
– Werkende moeders in de komende twintig jaar	november 2000	32–34
– Aantal tienermoeders weer toegenomen	februari 2001	4– 5
– Steeds meer kinderen buiten het huwelijk geboren	maart 2001	4– 5
– Een kind of uit elkaar	maart 2001	6–11
– Laat getrouwd, snel een kind	juli 2001	7– 9
– Buitenechtelijke geboorten in Nederland en Europa: traditie of transitie?	oktober 2001	4– 7
<i>Jaarcijfers</i>		
– Geboorte, 1991–1995	december 1996	46–55
– Geboorte per gemeente naar provincie, 1994–1995	mei 1997	37–54
– Geboorte, 1992–1996	november 1997	28–38
– Geboorte per gemeente naar provincie, 1996	januari 1998	25–34
– Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder per gemeente, 1996	februari 1998	26–34
– Geboorte per gemeente naar provincie, 1997	januari 1999	25–33
– Geboorte, 1993–1997	februari 1999	15–24
– Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder per gemeente, 1997	maart 1999	20–28
– Geboorte, 1994–1998	november 1999	35–44
– Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder per gemeente, 1998	februari 2000	56–64
– Geboorte per gemeente naar provincie, 1998	april 2000	24–33
– Geboorte, 1995–1999	oktober 2000	25–34
– Levendgeborenen naar leeftijd van de moeder per gemeente, 1999	november 2000	72–80
– Geboorte per gemeente naar provincie, 1999	december 2000	22–31
– Geboorte, 1996–2000	november 2001	34–36
5. STERFTE EN LEVENSVERWACHTING		
<i>Artikelen</i>		
– Sterfte: trends, achtergronden en prognose	mei 1997	10–17
– Sterfte in relatie tot warmte, kou en griep	november 1997	4
– Periode-overlevingstafels naar geslacht en leeftijd, 1991–1995	januari 1998	8–13
– Veel sterfgevallen in maart en april 1998	augustus 1998	8– 9
– Seizoenspatronen in de sterfte	mei 1999	6
– Ruim 2000 extra overledenen in januari 2000	april 2000	9–10
– Zelfdoding in Nederland	april 2000	11–16
– Sterfte in de jaren negentig	februari 2001	6– 9
– Voeding en sterfte	augustus 2001	6– 9
– Effecten van sociaal-economische status van kleine, middelgrote en grote geografische eenheden op de sterfte	november 2001	4–10
– Dodelijke verkeersslachtoffers in 2000	november 2001	26–30
<i>Jaarcijfers</i>		
– Sterfte, 1991–1995	december 1996	56–61
– Overlevingstafels, 1995 en 1991–1995	januari 1997	72–76
– Sterfte per gemeente naar provincie, 1994–1995	april 1997	30–46
– Sterfte, 1992–1996	november 1997	39–45
– Overlevingstafels, 1996 en 1992–1996	november 1997	46–50
– Sterfte per gemeente naar provincie, 1996	januari 1998	35–43
– Doodgeborenen, 1995 en 1996	februari 1998	35–36
– Sterfte per gemeente naar provincie, 1997	januari 1999	34–42
– Sterfte, 1993–1997	februari 1999	25–31
– Overlevingstafels, 1997 en 1993–1997	maart 1999	29–33
– Doodgeborenen, 1997	maart 1999	34
– Overlevingstafels, 1998 en 1994–1998	september 1999	19–23
– Sterfte, 1994–1998	november 1999	45–53
– Doodgeborenen, 1998	november 1999	54–55
– Sterfte per gemeente naar provincie, 1998	april 2000	34–42
– Sterfte naar doodsoorzaak, 1998	april 2000	58–63
– Doodgeborenen, 1999	oktober 2000	35–36
– Sterfte, 1995–1999	oktober 2000	37–44
– Overlevingstafels, 1999 en 1995–1999	november 2000	81–85
– Sterfte per gemeente naar provincie, 1999	december 2000	32–40
– Sterfte, 1996–2000	november 2001	37–39

Inhoudsopgave november 1996–november 2001

	Aflevering	Bladzijde
6. BINNENLANDSE MIGRATIE EN VERHUIZINGEN		
<i>Artikelen</i>		
– Inter- en intragemeentelijke verhuizingen naar geboorteland, 1995	december 1996	4
– Grootstedelijke migratie in historisch perspectief	januari 1997	13– 15
– Migratiestromen van en naar Rotterdamse wijken	januari 1997	16– 20
– Verhuizingen van Marokkanen, Turken, Antillianen en Surinamers naar leeftijd, 1996	augustus 1997	4
– Verhuizingen naar leeftijd, gezinsverband en periode van het jaar 1995–1997	oktober 1998	6
– Twintigers verhuizen het verst en het vaakst	december 1998	30– 35
– Verhuizingen in de vier grote steden, 1997	mei 1999	9– 17
– Migratie en vergrijzing in de 21 ^e eeuw	februari 2000	24– 28
– Binnenlands verhuisgedrag van allochtonen	maart 2000	34– 43
<i>Jaarcijfers</i>		
– Binnenlandse migratie, 1991–1995	december 1996	24– 29
– Verhuizingen in Nederland, 1991–1995	december 1996	42– 45
– Binnenlandse migratie, 1992–1996	oktober 1997	35– 40
– Verhuizingen in Nederland, 1992–1996	oktober 1997	41– 44
– Verhuizingen per gemeente naar provincie, 1996	januari 1998	44– 53
– Binnengemeentelijke verhuizingen, 1995–1997	september 1998	25– 28
– Binnenlandse migratie, 1993–1997	september 1998	29– 34
– Verhuizingen in Nederland, 1993–1997	september 1998	35– 38
– Verhuizingen per gemeente naar provincie, 1997	januari 1999	43– 51
– Verhuizingen per gemeente naar provincie, 1998	september 1999	24– 33
– Binnengemeentelijke verhuizingen, 1996–1998	oktober 1999	37– 40
– Binnenlandse migratie, 1994–1998	oktober 1999	41– 46
– Verhuizingen in Nederland, 1994–1998	oktober 1999	47– 50
– Binnenlandse migratie, 1995–1999	augustus 2000	23– 28
– Verhuizingen in Nederland, 1995–1999	augustus 2000	29– 32
– Verhuizingen per gemeente naar provincie, 1999	december 2000	41– 50
– Binnengemeentelijke verhuizingen, 1995–1999	januari 2001	60– 62
7. BUITENLANDSE MIGRATIE		
<i>Artikelen</i>		
– Immigratie kan vergrijzing niet tegenhouden	november 1996	9
– Daling aantal asielverzoeken zet door in 1996	juni 1997	12– 18
– Turkse en Marokkaanse huwelijksmigranten	oktober 1997	25– 34
– De Immigratie- en Naturalisatie Dienst en demografische prognoses	januari 1998	14– 16
– Kenmerken van naar België emigrerende personen	april 1998	6
– Welk effect heeft het immigratiebeleid?	augustus 1998	10– 12
– Gezinshereniging en gezinsvorming onder asielmigranten	september 1998	8– 16
– Immi- en emigratie naar België en Duitsland, 1980–1996	oktober 1998	4
– Asielverzoeken, 1993–1997	november 1998	6
– Immigratie en asielaanvragen, 1996–1998	februari 1999	6
– Verband tussen huwelijk en vestiging in Nederland	augustus 1999	6
– Buitenlandse migratie van Nederlanders met geboorteland Nederlandse Antillen of Aruba naar geslacht en leeftijd, 1986–1999	januari 2000	6
– Immigratie van geëmigreerde Nederlanders	april 2000	6
– De nieuwe gastarbeider: manager uit de VS of informaticus uit India	september 2000	9– 12
– Waarom komen immigranten naar Nederland?	januari 2001	4– 7
– Gezinshereniging van asiele migranten nog gering	januari 2001	8– 14
– Asielverzoeken en inwilligingen in Europa	april 2001	8– 11
– Immigratie stijgt verder in de eerste helft 2001	augustus 2001	4– 5
– Klein deel van asielzoekers ingeschreven in GBA	september 2001	4– 7
<i>Jaarcijfers</i>		
– Buitenlandse migratie, 1991–1995	december 1996	30– 37
– Administratieve correcties, 1991–1995	december 1996	38– 41
– Asielverzoeken, 1992–1996	augustus 1997	21– 24
– Buitenlandse migratie, 1992–1996	oktober 1997	45– 52
– Administratieve correcties, 1992–1996	oktober 1997	53– 56
– Buitenlandse migratie, 1993–1997	september 1998	39– 48
– Administratieve correcties, 1993–1997	september 1998	49– 52

	Aflevering	Bladzijde
– Asielverzoeken, 1993–1997	oktober 1998	36– 40
– Buitenlandse migratie, 1994–1998	oktober 1999	51– 60
– Administratieve correcties, 1994–1998	oktober 1999	61– 64
– Asielverzoeken, 1994–1998	december 1999	116–120
– Buitenlandse migratie, 1995–1999	augustus 2000	33– 42
– Administratieve correcties, 1995–1999	augustus 2000	43– 46
8. HUWELIJKSSLUITING, RELATIEVORMING EN -ONTBINDING		
<i>Artikelen</i>		
– Turkse en Marokkaanse huwelijksmigranten	oktober 1997	25– 34
– Eerste huwelijken, naar generatie, kalenderjaar, leeftijdsgroep en geslacht, 1950–1996	januari 1998	6
– Geregistreerd partnerschap naar leeftijd, eerste maanden 1998	juli 1998	6
– Hertrouwende weduwen en weduwnaars, 1950–1997	augustus 1998	6
– Naar geboorteland gemengde huwelijken	augustus 1998	13– 15
– Belangstelling voor geregistreerd partnerschap groter dan verwacht	oktober 1998	8– 10
– Trouwen en scheiden: lichte restauratie op komst	juni 1999	8– 16
– Naar geboorteland gemengde echtparen	juli 1999	6
– Verband tussen huwelijk en vestiging in Nederland	augustus 1999	6
– Huwelijk en geregistreerd partnerschap, 1998	oktober 1999	6
– Verschillen in echtscheidingscijfers tussen Nederlandse gemeenten: een verklaring vanuit sociologisch en demografisch perspectief	november 1999	15– 24
– Cross-cultural marriages	december 1999	17– 20
– Glad to live alone or happier together	februari 2000	16– 23
– Weer samenwonen na scheiding of verweduwing	februari 2001	17– 20
– Steeds meer kinderen buiten het huwelijk geboren	maart 2001	4– 5
– Een kind of uit elkaar	maart 2001	6– 11
– Traditionele en moderne huwelijken	maart 2001	12– 13
– Trouwen vanuit het ouderlijk huis	juni 2001	13– 15
– Laat getrouwd, snel een kind	juli 2001	7– 9
– Trouwen op een bijzondere dag	september 2001	10– 11
<i>Jaarcijfers</i>		
– Huwelijksluitingen, 1991–1995	december 1996	62– 67
– Echtscheidingen, 1991–1995	december 1996	68– 75
– Huwelijksluiting en -ontbinding per gemeente naar provincie, 1994–1995	juni 1997	28– 59
– Huwelijksluitingen, 1992–1996	november 1997	51– 56
– Door huwelijksluiting gewettigde kinderen, 1992–1996	november 1997	57– 58
– Echtscheidingen, 1992–1996	november 1997	59– 66
– Huwelijksluiting en -ontbinding per gemeente naar provincie, 1996	januari 1998	54– 70
– Huwelijksluiting en -ontbinding per gemeente naar provincie, 1997	januari 1999	52– 65
– Huwelijksluitingen, 1993–1997	februari 1999	32– 38
– Echtscheidingen, 1993–1997	februari 1999	39– 47
– Door huwelijksluiting gewettigde kinderen, 1993–1997	mei 1999	18– 20
– Huwelijksluitingen, 1994–1998	november 1999	56– 62
– Echtscheidingen, 1994–1998	november 1999	63– 72
– Huwelijksluiting en -ontbinding per gemeente naar provincie, 1998	april 2000	43– 57
– Huwelijksluitingen, 1995–1999	oktober 2000	45– 50
– Echtscheidingen, 1995–1999	oktober 2000	51– 59
– Huwelijksluitingen en -ontbinding per gemeente naar provincie, 1999	december 2000	51– 63
– Huwelijksluiting en partnerschapsregistratie, 1996–2000	oktober 2001	33– 36
– Huwelijksontbinding, 1996–2000	oktober 2001	37– 39
9. WIJZIGINGEN VAN NATIONALITEIT		
<i>Artikelen</i>		
– Verrijking Nederlanderschap door Turken, Marokkanen en Surinamers naar verblijfsduur en leeftijd	februari 1997	4
– Wijzigingen van nationaliteit, 1999	september 1998	17– 24
– Aantal wijzigingen van nationaliteit sterk toegenomen in de jaren negentig	september 2000	13– 21
<i>Jaarcijfers</i>		
– Wijzigingen van nationaliteit, 1995	december 1996	76– 82
– Wijzigingen van nationaliteit, 1996	november 1997	67– 73
– Wijzigingen van nationaliteit, 1997	april 1999	67– 73
– Wijzigingen van nationaliteit, 1998	september 1999	34– 40
– Wijzigingen van nationaliteit, 1999	september 2000	86– 93

Inhoudsopgave november 1996–november 2001

	Aflevering	Bladzijde
10. HUISHOUDENS EN GEZINNEN		
<i>Artikelen</i>		
– Kinderen en hun stiefouders	maart 1997	11
– Vrouwen met een hoog inkomen blijven vaker kinderloos	december 1997	32–38
– Institutionele huishoudens, 1 januari 1997	mei 1998	14–17
– Meer vrouwen krijgen maar één kind	november 1998	8–11
– Relatie- en gezinsvorming in Nederland en Noorwegen	november 1998	12–23
– Relatie- en gezinsvorming van generaties 1945–1979; Uitkomsten van het Onderzoek		
– Gezinsvorming 1998	december 1999	21–36
– Werkende moeders	april 2000	17–23
– Gezinnen met kinderen naar allochtoniteit	mei 2000	6– 7
– Huishoudens, 1960–1998	juni 2000	6
– Veranderingen in huishoudenspositie tussen 1988 en 1989	december 2000	10–12
– Uit het ouderlijk huis, 1998–2000	januari 2001	15–16
– Huishoudens 1995–2000: eerste resultaten van de vernieuwde huishoudensstatistiek	februari 2001	10–12
– Nieuwe huishoudensstatistiek: vergelijking met de oude statistiek	februari 2001	13–16
– Weer samenwonen na scheiding of verveduwing	februari 2001	17–20
– Uit huis...en dan	februari 2001	21–22
– Boemerangkinderen	februari 2001	23
– 'Repartnering': weer samenwonen na een relatieontbinding	februari 2001	28–30
– De invloed van achtergrondkenmerken op de leefvorm van vrouwen	maart 2001	14–16
– Ervaringen van kinderen met het ouderlijk gezin	april 2001	12–14
– Kleine en grote gezinnen	april 2001	16–20
– Niet-westerse allochtonen eerder uit huis dan autochtonen	april 2001	21–22
– Huishoudensprognose 2000–2050: meer ongehuwden, minder gehuwden	mei 2001	4– 7
– Huishoudensprognose 2000–2050: sterke groei aantal eenpersoonshuishoudens	mei 2001	8–11
– Huishoudensprognose 2000–2050: huwelijk blijft populair	mei 2001	12–20
– Huishoudensprognose 2000–2050: veronderstellingen over huishoudensposities	mei 2001	21–28
– Huishoudensprognose 2000–2050: vergelijking met de vorige prognose	mei 2001	29–31
– Bevolking in institutionele huishoudens, 1 januari 2000	mei 2001	39–40
– Zelfstandig oud	juni 2001	4– 7
– Het huishoudensprognosemodel	juli 2001	16–20
– Huishoudensprognose 2000–2050: hoe zeker is de toename van het aantal huishoudens?	augustus 2001	10–13
– Huishoudensprognose 2000–2050: veronderstellingen over onzekerheidsmarges	augustus 2001	14–17
– Woningbehoefte in het licht van een veranderde tehuisbevolking	oktober 2001	8–11
– Relatie- en gezinsvorming van allochtonen	november 2001	16–21
– Gehuwde allochtonen en hun partner	november 2001	22–25
<i>Jaarcijfers</i>		
– Jaarlijkse Huishoudensstatistiek, 1996	juli 1997	30–41
– Bevolking in institutionele huishoudens, 1 januari 1996	augustus 1997	25
– Personen en gezinnen per gemeente, 1 januari 1997	januari 1998	71–87
– Personen en gezinnen per provincie, 1 januari 1997	maart 1998	55–65
– Jaarlijkse Huishoudensstatistiek, 1997	mei 1998	23–34
– Personen en gezinnen per gemeente, 1 januari 1998	oktober 1998	41–57
– Personen en gezinnen per provincie, 1 januari 1998	oktober 1998	58–67
– Bevolking in institutionele huishoudens, 1 januari 1998	juli 1999	27
– Jaarlijkse Huishoudensstatistiek, 1998	november 1999	73–86
– Personen en gezinnen per provincie, 1 januari 1999	maart 2000	44–54
– Personen en gezinnen per gemeente, 1 januari 1999	maart 2000	55–71
– Bevolking in institutionele huishoudens, 1 januari 1999	mei 2000	18
– Huishoudensstatistiek, 1 januari 2000	februari 2001	54–57
– Uitkomsten huishoudensprognose 2000–2050	mei 2001	43–51
– Huishoudensstatistiek, 1 januari 2001	september 2001	37–40

	Aflevering	Bladzijde
11. PROGNOSSES EN SCENARIO'S		
<i>Artikelen</i>		
– Prognose van het aantal geboren en in 1995 volgens de bevolkingsprognoses vanaf 1965	november 1996	4
– Bevolkingsprognose 1996: minder bevolkingsgroei, meer vergrijzing	januari 1997	6–12
– Drie scenario's van de bevolking, huishoudens, opleiding en arbeidsaanbod	februari 1997	6–10
– Internationale migratie: recente ontwikkelingen, achtergronden en veronderstellingen over de toekomst	maart 1997	12–29
– Allochtonenprognose 1996–2015	maart 1997	30–46
– Nationale huishoudensprognose 1996: steeds minder paren zijn gehuwd	mei 1997	18–27
– Drie scenario's van het arbeidsaanbod voor de komende 25 jaar	juni 1997	19–23
– Nationale Huishoudensprognose 1996: sterke groei eenpersoonshuishoudens	juli 1997	6–14
– Vruchtbaarheid: trends en prognose	juli 1997	15–25
– Stijging arbeidsdeelname kan lasten van vergrijzing beperken	augustus 1997	6– 9
– Prognose van leerlingen- en studenten-aantallen	augustus 1997	11–16
– Nationale Huishoudensprognose 1996: uitstel van gezinsvorming	september 1997	6–12
– Demografische prognoses en mobiliteit van personen	oktober 1997	6–11
– Population scenarios for the European Economic Area: components of population growth	december 1997	9–16
– Population scenarios for the European Union: regional scenarios	december 1997	17–31
– De Immigratie- en Naturalisatie Dienst en demografische prognoses	januari 1998	14–16
– Bevolkingsprognose 1997–2003: meer geboorten	januari 1998	17–19
– Population scenarios for the European Union: regional scenarios (rectification)	februari 1997	11
– Kansverdeling van de bevolkingsprognose	april 1998	8–11
– Demografische projecties van gezondheid en gezondheidszorg	april 1998	12–18
– De toepassing van demografische prognoses in het volkshuisvestingsbeleid	mei 1998	18–22
– Korte termijn raming van geboorte, sterfte, immi- en emigratie	juni 1998	6
– Analysis and projection of national and regional mortality for countries of the European Economic Area	juni 1998	8–16
– Fertility scenarios for the European Economic Area	juli 1998	11–26
– Schatting van het toekomstige aantal hulpbehoevende ouderen met behulp van een micromodelbevolking	augustus 1998	16–20
– Geboorte, sterfte, migratiesaldo en groei, 1945–2020	december 1998	6
– Household Scenarios for the European Union	december 1998	36–49
– International migration scenarios for the European Economic Area	december 1998	50–52
– Effect on the economy on international migration flows	januari 1999	8–19
– Bevolkingsprognose 1998–2050	februari 1999	8–14
– Veronderstellingen over het toekomstige aantal asielzoekers	maart 1999	6
– Kinderen en jeugdigen, 1970–2020	april 1999	20–36
– Allochtonenprognose 1998–2015	april 1999	37–40
– Relatie tussen demografische prognoses en overheidsbeleid	juni 1999	8–16
– Trouwen en scheiden: lichte restauratie op komst	juni 1999	17–28
– Nationale Huishoudensprognose 1998: aantal huishoudens blijft tot 2035 stijgen	juni 1999	17–28
– Labour force scenarios for the European Union	september 1999	9–18
– Stochastische bevolkingsprognose	oktober 1999	10–17
– Onzekerheidsmarges voor geboorte, sterfte en migratie	oktober 1999	18–27
– Kansverdeling van de toekomstige bevolking, 1998–2050	oktober 1999	28–36
– Stochastische huishoudensprognose 1998–2050	november 1999	25–34
– Migratieprognose 1998–2050	december 1999	38–47
– Bevolkingsprognose 1999–2005	januari 2000	26–28
– Nationale Huishoudensprognose: 'grotere' huishoudens groeien niet meer	juli 2000	10–15
– Bevolkingsprognose 2000–2050: veronderstellingen en methodiek	januari 2001	17–21
– Bevolkingsprognose 2000–2050: bevolking groeit tot 18 miljoen	januari 2001	22–25

Inhoudsopgave november 1996–november 2001 (slot)

	Aflevering	Bladzijde
– Nederland vergrijsd en ontgroent. Hoe zeker is dat? Resultaten uit de bevolkingsprognose 2000–2050	februari 2001	24– 27
– Bevolkingsprognose 2000–2050: kansverdeling van de toekomstige bevolking	februari 2001	31– 35
– Bevolkingsprognose 2000–2050: onzekerheidsmarge voor geboorte	februari 2001	36– 38
– Bevolkingsprognose 2000–2050: achtergronden van vruchtbaarheidontwikkelingen	februari 2001	39– 44
– Bevolkingsprognose 2000–2050: waargenomen en toekomstige ontwikkelingen in de vruchtbaarheid	februari 2001	45– 53
– Allochtonenprognose 2000–2050: over tien jaar 2 miljoen allochtonen	maart 2001	17– 22
– Allochtonenprognose 2000–2050: veronderstellingen over het toekomstige kindertal van allochtone vrouwen	maart 2001	23– 30
– Bevolkingsprognose 2000–2050: recente ontwikkelingen in de migratie en veronderstellingen voor de toekomst	maart 2001	31– 40
– Bevolkingsprognose 2000–2050: kunnen in de toekomst meer arbeidsmigranten worden verwacht?	maart 2001	41– 46
– Bevolkingsprognose 2000–2050: veronderstellingen over de asielmigratie	maart 2001	47– 50
– Allochtonenprognose 2000–2050: sterke contrasten tussen westerse allochtonen	april 2001	23– 28
– Allochtonenprognose 2000–2050: de toename van het aantal niet-westerse allochtonen nader bekeken	april 2001	29– 33
– Bevolkingsprognose 2000–2050: onzekerheidsmarges voor de migratie	april 2001	34– 39
– Huishoudensprognose 2000–2050: meer ongehuwden, minder gehuwden	mei 2001	4– 7
– Huishoudensprognose 2000–2050: sterke groei aantal eenpersoonshuishoudens	mei 2001	8– 11
– Huishoudensprognose 2000–2050: huwelijk blijft populair	mei 2001	12– 20
– Huishoudensprognose 2000–2050: veronderstellingen over huishoudensposities	mei 2001	21– 28
– Huishoudensprognose 2000–2050: vergelijking met de vorige prognose	mei 2001	29– 31
– Allochtonenprognose 2000–2050: hoe zeker is de toename van het aantal allochtonen?	mei 2001	32– 35
– Allochtonenprognose 2000–2050: onzekerheid van het toekomstige kindertal van allochtone vrouwen	mei 2001	36– 38
– Bevolkingsprognose 2000–2050: prognosemodel voor de sterfte	juli 2001	10– 15
– Het huishoudensprognosemodel	juli 2001	16– 20
– Huishoudensprognose 2000–2050: hoe zeker is de toename van het aantal huishoudens?	augustus 2001	10– 13
– Huishoudensprognose 2000–2050: veronderstellingen over onzekerheidsmarges	augustus 2001	14– 17
– Woningbehoefte in het licht van een veranderende tehuisbevolking	oktober 2001	8– 11
– Nieuwe prognose van leerlingen- en studentenaantallen	oktober 2001	12– 14
– Vijftig jaar bevolkingsprognose: voorspelling van de geboorte	oktober 2001	15– 25
<i>Jaarcijfers</i>		
– Bevolkingsprognose 1996–2050	januari 1997	62– 72
– Uitkomsten Allochtonenprognose 1996–2015	maart 1997	65– 89
– Uitkomsten Huishoudensprognose 1996	juli 1997	42– 50
– Population scenarios for the countries of the European Union: regional scenarios	december 1997	117–125
– Bevolkingsprognose 1997–2003	januari 1998	88– 91
– Bevolkingsprognoses op gemeentelijk niveau volgens het PRIMOS-model 1997	maart 1998	66– 75

	Aflevering	Bladzijde
– Bevolkingsprognose 1998–2050	januari 1999	66– 75
– Allochtonenprognose 1998–2015	april 1999	74– 88
– Uitkomsten Huishoudensprognose 1998	juni 1999	33– 41
– Bevolkingsprognoses op gemeentelijk niveau volgens het PRIMOS-model 1999	december 1999	121–130
– Bevolkingsprognose 1999–2005	januari 2000	40– 42
– Uitkomsten Huishoudensprognose, huishoudens naar grootte, 1998–2050	juli 2000	44– 52
– Bevolkingsprognose 2000–2050	januari 2001	63– 71
– Uitkomsten allochtonenprognose 2000–2050	maart 2001	51– 65
– Uitkomsten huishoudensprognose 2000–2050	mei 2001	43– 51
12. INTERNATIONAAL		
<i>Artikelen</i>		
– Nederland minder vergrijsd dan andere West-Europese landen	november 1996	6– 8
– Buitenechtelijke geboorten: Nederland in Europees perspectief	mei 1997	28– 36
– Buitenechtelijke geboorten: Nederland in Europees perspectief (rectificatie)	augustus 1997	10
<i>Jaarcijfers</i>		
– Nederland internationaal gezien, 1960–1996	juli 1997	51– 56
13. POLITIEK EN BESTUUR		
<i>Artikelen</i>		
– 1 januari 1997: Nederland telt nog 572 gemeenten	maart 1997	47– 51
– Tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen, 13 en 27 november 1996	juni 1997	24– 28
– Uitslagen van de uitgestelde gemeenteraadsverkiezingen van 28 oktober, 18 en 25 november 1998 en tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen van 3 maart 1999	augustus 1999	9– 14
– Uitslagen van de tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen van oktober en november 2000	oktober 2001	26– 30
14. BEVOLKINGSSTATISTIEK DIVERSEN		
<i>Artikelen</i>		
– Demografie en sociale zekerheid	juli 1997	26– 29
– Prognose van leerlingen- en studenten-aantallen	augustus 1997	11– 16
– De Immigratie- en Naturalisatie Dienst en demografische prognoses	januari 1998	14– 16
– Demografisch gedrag en opleidingsniveau	februari 1998	8– 9
– Demografische projecties van gezondheid en gezondheidszorg	april 1998	12– 18
– Zelfdoding in Nederland	april 2000	11– 16
– Werkende moeders	april 2000	17– 23
– Caleidoscoop van de moderne levensloop	juni 2000	10– 17
– Leefstijl en demografisch gedrag	augustus 2000	9– 18
– Bevolkingsstatistiek in Statline	april 2001	4– 6
– Religie in historisch perspectief	juni 2001	8– 12
– Woningbehoefte in het licht van een veranderende tehuisbevolking	oktober 2001	8– 11
– Nieuwe prognose van leerlingen- en studentenaantallen	oktober 2001	12– 14
– Effecten van sociaal-economische status van kleine, middelgrote en grote geografische eenheden op de sterfte	november 2001	4– 10
– Dodelijke verkeersslachtoffers in 2000	november 2001	26– 30